Σ'αυτό το τεύχος...

Το «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
είναι το δίμηνο περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία**
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Επιμέλεια: Λέανδρος Μπόλαρης
Εξώφυλο, σελιδοποίηση:
Παντελής Γαβριηλίδης, Αλέξης Καλέργης
Κεντρική διάθεση: **Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο**,
Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω«
Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα
E-mail: **sak@sek-ist.gr**
μπορείτε να διαβάσετε το περιοδικό στο internet
στη ιστοσελίδα **www.sek-ist.gr/sak.htm**

Αντι... προλόγου

Μάχες σε όλα τα μέτωπα

Το 2008 μπαίνει με μάχες που έχει να δώσει η εργατική τάξη σε όλα τα επίπεδα, στο οικονομικό, στο πολιτικό, στο ιδεολογικό.

Πέντε χρόνια απο την επέμβαση στο Ιράκ, η περίοδος των πολέμων δεν κλείνει. Οι ΗΠΑ παλεύουν να επιβάλουν την κυριαρχία τους προχωρώντας στα χειρότερα εγκλήματα από τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Μια ενότητα από τα άρθρα αυτού του τεύχους είναι αφιερωμένη στα ζητήματα για την συμπλήρωση πέντε χρόνων απο την εισβολή στο Ιράκ, την καταπίεση των Κούρδων στην Τουρκία και τη στήριξη των ΗΠΑ στην ανακήρυξη ενός ανεξάρτητου κράτους στο Κόσοβο.

Οι καπιταλιστές προσπαθούν συνεχώς να κρατήσουν την εργατική τάξη διαιρεμένη με ρατσιστικά επιχειρήματα και διακρίσεις που αναφέρονται στο χρώμα, στο φύλο, στο θρήσκευμα. Η κυβέρνηση του Καραμανλή συμμετέχει. Αυτό ανοίγει τον δρόμο για τις φασιστικές ομάδες να δρουν, να επιτίθονται, να τραυματίζουν και να δολοφονούν μετανάστες. Το άρθρο *«Η κυβέρνηση φταιει για τα ρατσιστικά πογκρόμ»*, όχι μόνο περιγράφει την ευθύνη της Ν.Δ αλλά και πώς πρέπει να τα παλέψουμε.

Το Κραχ στα Χρηματιστήρια, δεν είναι στο τέλος της πορείας που έχει ανοίξει στην οικονομία με πτωχεύσεις τραπεζών και φούσκες στο Χρηματιστήριο που σκανε, όπως εξηγεί το άρθρο *«Πού πηγαίνει ο καπιταλισμός»*.

Αυτές οι εξελίξεις ανοίγουν τον δρόμο για πιο δύσκολες μέρες και για τους έλληνες καπιταλιστές, και πιέζουν ώστε τα βάρη να πέσουν στις πλάτες των εργατών. Η κυβέρνηση της Ν.Δ όταν κέρδισε τις εκλογές το 2004, πίστευε οτι είχε τελειώσει με τον μαχητικό συνδικαλισμό. Ομως η εργατική αντίσταση είναι ξανά στην πρώτη γραμμή.

Η εργατική τάξη σήμερα είναι πιο μεγάλη και πιο δυνατή όπως περιγράφει το άρθρο *«Η εργατική τάξη σήμερα»* και όπως έδειξαν οι αγώνες των τελευταίων χρόνων. Απο τους συμβασιούχους και τους τραπεζοϋπαλλήλους μέχρι τους δασκάλους και τους λιμενεργάτες, η 12 Δεκέμβρη επιβεβαίωσε ξανά το σύνθημα "Εργάτες ενωμένοι ποτέ νικημένοι".

Η κρίση της Νέας Δημοκρατίας μεγαλώνει, έχασε τις περισσότερες μάχες με την εργατική τάξη και τώρα τρέχει να γλιτώσει απο τα σκάνδαλα. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες καθοριστικό ρόλο παίζει όχι μόνο η εργατική αντίσταση όπως γράφει το άρθρο *«Πολιτική Κρίση, η κυρίαρχη τάξη σε πανικό»*, αλλά και η Αριστερά.

Το άρθρο *«Το μέλλον της Αριστεράς»* εξηγεί γιατί η ελπίδα των απεργών, του νέου κινήματος, των καταλήψεων δεν μπορεί να βρίσκεται σε κυβερνήσεις "συνεργασίας" όσο αριστερές και να αυτοσυστήνονται. Ο δρόμος της Ιταλίας του Πρόντι κατάρρευσε πριν λίγες μέρες κάτω απο το βάρος των σκανδάλων. Προοπτική μας είναι η αντικαπιταλιστική Αριστερά να οργανώνει τις μάχες, να οργανώνει τους αγώνες, να παλεύει για την προοπτική του Σοσιαλισμού απο τα κάτω. Για αυτό, έχει ξεχωριστή σημασία να θυμηθούμε τις επαναστατικές ρίζες της Αριστεράς 90 χρόνια απο την ίδρυση του ΣΕΚΕ.

Ελάτε να παλέψουμε μαζί για μια νέα κοινωνία, για μια αντικαπιταλιστική, επαναστατική Αριστερά. Σ' αυτή την προσπάθεια είναι αφιερωμένο αυτό το τεύχος του περιοδικού «Σοσιαλισμός απο τα κάτω».

Πολιτική κρίση
Η κυρίαρχη τάξη σε πανικό

Η Πανεργατική στις 12 Δεκέμβρη και το ξέσπασμα των σκανδάλων έχει φτάσει την κυβέρνηση ένα βήμα πριν από το πήδημα στο κενό, όπως περιγράφει η Μαρία Στύλλου. Ούτε το εργατικό κίνημα, ούτε η αριστερά πρέπει να λειτουργήσουν σαν δίκτυ ασφαλείας.

Η κυρίαρχη τάξη στην Ελλάδα έχει πανικοβληθεί από την πολιτική κρίση. Η κυβέρνηση μέσα σε τέσσερα χρόνια παρά την επανεκλογή της σήκωσε τα χέρια ψηλά: δυσκολεύεται να περάσει το Ασφαλιστικό και τις ιδιωτικοποιήσεις, δυσκολεύεται να σταματήσει το άπλωμα των σκανδάλων, δυσκολεύεται να επιβάλει πειθαρχία μέσα στο κόμμα και στην κοινοβουλευτική ομάδα. Για τους καπιταλιστές ο Καραμανλής ήταν η σανίδα σωτηρίας που τους είχε μείνει. Πίστευαν ότι θα τα καταφέρει καλύτερα από τον Σημίτη, όταν κέρδισε τις εκλογές το 2004, και γι' αυτό έπιναν σαμπάνια στο όνομα του.

Ο Καραμανλής είχε πολλά ατού. Ήταν και καινούργιος και «άφθαρτος» και είχε καλλιεργήσει προφίλ «κεντρώου» και μετριοπαθούς, σε αντίθεση με τον Γιώργο Παπανδρέου που είχε περιλάβει στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας τον Μάνο και τον Ανδριανόπουλο, τους πιο διεφθαρμένους υπουργούς και στυλοβάτες του Μητσοτάκη την τριετία 90-93. Απέναντι σ' αυτούς ο Σουφλιάς, ο Μαγγίνας και η Γιαννάκου φάνταζαν συναινετικά «αγγελούδια» και ενίσχυαν τα «κεντρώα» ανοίγματα. Απ' αυτούς, οι δύο έφυγαν κακήν κακώς ενώ ο τρίτος εφαρμόζοντας την αρχή «τσιμέντο να γίνουν» κρατάει αποστάσεις και από την κυβέρνηση και από τον αρχηγό.

Η κρίση έχει φτάσει στο σημείο να συζητάνε μέσα στην κυβέρνηση για διπλές εκλογές. Με διπλές εκλογές δεν εννοούν βουλευτικές μαζί με ευρωεκλογές, αλλά βουλευτικές εκλογές, που θα χάσει η Ν.Δ με τον ισχύοντα νόμο και μετά από λίγους μήνες δεύτερες εκλογές με καινούργιο εκλογικό νόμο. Το επιχείρημα ότι η χώρα χρειάζεται εκλογικό σύστημα που εξασφαλίζει ισχυρές μονοκομματικές κυβερνήσεις τετραετίας λογάριαζε χωρίς τον ξενοδόχο. Το εκλογικό σύστημα μπορεί να εξασφαλίζει κοινοβουλευτική πλειοψηφία στο πρώτο κόμμα αλλά δεν εξασφάλισε ούτε πριν από τις 16 Σεπτέμβρη ούτε μετά, τη δυνατότητα να περάσει η κυβέρνηση όλα τα μέτρα που θέλει ο ελληνικός καπιταλισμός γιατί κάθε απόπειρα επιβολής τους σήμανε την σύγκρουση με το εργατικό κίνημα.

Έτσι, είδαν μέσα σε μια τετραετία να εξαφανίζεται η ελπίδα για την «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» με την αναθεώρηση του Άρθρου 16, με το Νόμο-Πλαίσιο, με την αξιολόγηση και με όλα τα άλλα που ψήφισαν στην Βουλή. Το κίνημα των φοιτητικών καταλήψεων, η ριζοσπαστικοποίηση ενός μεγάλου μέρους του εκπαιδευτικού προσωπικού μέσα στις σχολές και η τεράστια συμπαράσταση, δεν άφησαν κανένα περιθώριο ούτε στην Γιαννάκου ούτε τώρα στον Στυλιανίδη.

Το μίνι Ασφαλιστικό στις τράπεζες το 2005 ξαναθύμισε την μεγάλη απεργία των τραπεζοϋπαλλήλων για το ωράριο το 1979 και τους έκανε κέντρο για όλες τις ΔΕΚΟ. Μέχρι τότε τραπεζίτες και διοικητές των ΔΕΚΟ πίστευαν ότι είχε κλείσει το κεφάλαιο «μαχητικός συνδικαλισμός» σ' αυτούς τους χώρους. Επειδή ήταν τόσο σίγουροι πήγαν ένα βήμα παρακάτω, προετοιμάζοντας την συμφωνία προδοσία για τους εργαζόμενους του ΟΤΕ. Την άνοιξη το 2005 συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ και της ΔΑΚΕ στην ΟΜΕ-ΟΤΕ υπέγραψαν συμφωνία με την διοίκηση για να ανοίξει ο δρόμος των μαζικών απολύσεων και έτσι να διευκολυνθεί η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ.

Είναι ένα ακόμα παράδειγμα του πόσο σίγουροι αισθάνθηκαν οι καπιταλιστές μετά το 2004 και πόσο γρήγορα τους γύρισε μπούμερανγκ, όταν βγήκαν στον δρόμο οι εργαζόμενοι. Προετοίμασαν τον δρόμο ώστε όταν η κυβέρνηση τόλμησε να βάλει το μεγάλο Ασφαλιστικό μπροστά το περασμένο φθινόπωρο, βρήκε μπροστά της όλους τους κλάδους μαζί. Η Πανεργατική σεισμός στις 12 Δεκέμβρη επίσπευσε την κρίση της κυβέρνησης.

Εκτός ελέγχου;

Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας δεν βρίσκεται στα καλύτερα της. Η κυβέρνηση ξέρει ότι θα αργήσει πολύ να ξαναδεί ρυθμούς ανάπτυξης που να πιάνουν το 4% και να βρίσκονται πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αυτή ήταν η εικόνα πριν το Κραχ. Τώρα πια το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προειδοποιεί όλα τα κράτη ότι πρέπει να αναθεωρήσουν τους ρυθμούς τους ακόμα πιο κάτω.

Το Κραχ της 21 Γενάρη θα έχει συνέπειες σε όλες τις οικονομίες. Τα προβλήματα στην αμερικάνικη οικονομία δεν προήλθαν μόνο από τα hedge funds και τα sub prime, αλλά είναι σημάδια οικονομικής ύφεσης. Οι «ισχυροί καπιταλισμοί» της Ευρώπης, της Κίνας, της Ρωσίας κρατάνε την αναπνοή τους, περιμένοντας να δούνε εάν και πόσο θα επηρεαστούν από την ύφεση. Οι καπιταλιστές παγκόσμια όχι μόνο φοβούνται τι τους ξημερώνει αλλά προετοιμάζονται για τα χειρότερα.

Η γραμμή της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας και του Διοικητή Ζαν Κλοντ Τρισέ είναι να μην αλλάξουν τα επιτόκια, αντίθετα να ανέβει η δυνατότητα μεγάλων διευκολύνσεων στις τράπεζες που κινδυνεύουν με τεράστιες ζημιές από τα προηγούμενα ανοίγματα. Πρακτικά σημαίνει ότι οι κυρίαρχες τάξεις σε όλες τις χώρες ετοιμάζονται για έναν νέο γύρο επιθέσεων στους μισθούς, στις παροχές, στην απασχόληση, στις συντάξεις.

Η Ελλάδα δεν είναι έξω απ' αυτές τις εξελίξεις. Η ατμομηχανή της αναθέρμανσης στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια ήταν η οικοδομή. Οι τράπεζες έτρεχαν να προλάβουν η μία την άλλη στα φτηνά δάνεια για πρώτη, δεύτερη και τρίτη κατοικία. Τα περισσότερα απ' αυτά τα δάνεια είναι σήμερα επισφαλή. Η οικοδομή δεν προχωράει με τους ίδιους ρυθμούς όπως προηγούμενα, ο ρυθμός ανάπτυξης ακολουθεί την πτώση που συμβαίνει παντού.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες η κυβέρνηση θέλει να περάσει όλα τα μέτρα μαζί: ασφαλιστικό, ιδιωτικοποιήσεις, απολύσεις, αυξήσεις κάτω από τον πληθωρισμό, κι αυτό προκαλεί εργατική έκρηξη. Δεν είναι πια μόνο η 12 Δεκέμβρη, είναι η 13 Φλεβάρη, η απεργία στα λιμάνια, είναι ακόμα χειρότερο γι' αυτούς η προοπτική τον Μάρτη οι σχολές και τα σχολειά να κλείσουν ξανά με απεργίες και καταλή-

Η υπουργός του Ασφαλιστικού παρέα με τα σκάνδαλα: τον Κλαδά και τον Κουκοδήμο

ψεις. Η κυβέρνηση βρήκε απέναντι της έναν ισχυρό αντίπαλο που δεν μπορεί να τον νικήσει. Δεν είναι η πρώτη φορά την τελευταία εικοσαετία που οι κυβερνήσεις ανοίγουν την κατά μέτωπο επίθεση με την εργατική τάξη και στο τέλος αναγκάζονται σε υποχώρηση.

Η πρώτη φορά ήταν το 1985, στην δεύτερη τετραετία του ΠΑΣΟΚ, όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου έβαλε τον Σημίτη Υπουργό Εθνικής Οικονομίας για να εφαρμόσει ένα «σταθεροποιητικό» πρόγραμμα, που θα σήμανε την αρχή του τέλους των εργατικών κατακτήσεων. Ήταν η πρώτη απόπειρα να πάρει το ΠΑΣΟΚ πίσω τις παροχές που είχε αναγκαστεί να κάνει όταν κέρδισε για πρώτη φορά τις εκλογές το 1981. Έγινε χαμός, οι αντιδράσεις ήταν καταιγιστικές, η ΓΣΕΕ έσπασε σε δύο κομμάτια και στο τέλος ο Παπανδρέου υιοθέτησε το «Τσοβόλα δώστα όλα» και έδιωξε τον Σημίτη.

Η δεύτερη φορά ήταν όταν η Ν.Δ με πρωθυπουργό τον Μητσοτάκη κέρδισε τις εκλογές. Το κεντρικό σύνθημα της προεκλογικής καμπάνιας ήταν «Ο νεοφιλελευθερισμός είναι το μέλλον». Ποιος θα τολμούσε σήμερα να βγει με τέτοιο σύνθημα; Μάλλον κανένας. Η τριετία Μητσοτάκη ήταν η πιο ανοιχτή προσπάθεια να εφαρμοστεί το θατσερικό μοντέλο στην Ελλάδα σε κατά μέτωπο σύγκρουση με τα πιο δυνατά εργατικά κομμάτια. Πίστευαν ότι θα τους έπαιρνε να προχωρήσουν και να κερδίσουν λόγω «αντικειμενικών» και «υποκειμενικών» συνθηκών: Η κατάρρευση του '89 στις χώρες του κρατικού καπιταλισμού και κρίση της Αριστεράς. Τότε ΣΥΝ και ΚΚΕ μάζευαν τα κομμάτια τους μετά την συγκυβέρνηση με την Ν.Δ. το καλοκαίρι του 89 και την Οικουμενική με ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ τον χειμώνα του '89-90.

Και όμως απότυχε. Διάλεξε να ιδιωτικοποιήσει την ΕΑΣ και εισέπραξε καταλήψεις στα αμαξοστάσια και Γενική Απεργία. Η κατάρρευση του Μητσοτάκη το '93 κόστισε πολύ στην κυρίαρχη τάξη. Χρειάστηκαν χρόνια αργών αλλαγών με Σημίτη, για να τολμήσει ο Γιαννίτσης να κατεβάσει το Ασφαλιστικό το 2001. Όλοι θυμόμαστε τι έγινε τότε και έτσι την τετραετία 2000-2004 ακόμα και ο Καραμανλής παρίστανε τον «μεσαίο» χώρο και διαφοροποιούνταν από την τριετία του Μητσοτάκη.

Η σκληρή πραγματικότητα για την κυρίαρχη τάξη είναι ότι δεν μπόρεσε ποτέ να τσακίσει και να περιθωριοποιήσει το εργατικό κίνημα της Μεταπολίτευσης. Είναι ειρωνία τα σχόλια για το «τέλος της Μεταπολίτευσης», να περιορίζονται στις εξελίξεις των δύο μεγάλων κομμάτων και να ξεχνάνε τι έχει γίνει με την εργατική τάξη και τα συνδικάτα μέσα σ' αυτό το διάστημα. Τα περισσότερα συνδικάτα που δημιουργήθηκαν στην Μεταπολίτευση και που οργάνωσαν την καινούργια τότε εργατική τάξη, όχι μόνο συνεχίζουν αλλά είναι αυτά που οργανώνουν σήμερα τις μάχες. Μπορεί οι εργαζόμενοι του '70 να έχουν βγει στην σύνταξη, όμως η εμπειρία της συμμετοχής στο σωματείο, της οργάνωσης της απεργίας, της συνέλευσης, της διαδήλωσης, της συμπαράστασης στους αγώνες συνεχίζει να υπάρχει και στις επόμενες γενιές των εργατών.

Η εξέλιξη δεν είναι γραμμική

Μέσα στο εργατικό κίνημα το σύνθημα «Ένας άλλος κόσμος είναι αναγκαίος και εφικτός» εκφράζει την πλειοψηφία. Στις δεκαετίες του '80 και του '90, οι κυρίαρχες ιδέες ήταν ότι δεν χρειάζεται να αλλάξεις τον κόσμο, μπορείς όμως να καταφέρεις να τον κάνεις καλύτερο. Πώς; Ψηφίζοντας και στηρίζοντας το ΠΑΣΟΚ.

Η σοσιαλδημοκρατία ήταν τότε ανερχόμενη δύναμη και διεθνώς και στην Ελλάδα, άρα πεδίο δόξης λαμπρό για μια καλύτερη κοινωνία. Ακόμα και όταν άρχισε η απογοήτευση με το ΠΑΣΟΚ, ο κόσμος είχε πολύ μικρή εμπιστοσύνη στις δικές του δυνάμεις. Γι' αυτό στις εκλογές του 1993 έδωσε την πλειοψηφία ξανά στο ΠΑΣΟΚ, παρόλη την εμπειρία ότι ενώ οι ίδιοι απεργούσαν και συγκρούονταν με τα ΜΑΤ του Μητσοτάκη, ο Ανδρέας Παπανδρέου έλεγε ότι η Ν.Δ θα πέσει σαν «ώριμο φρούτο».

Η εμπειρία από Μπλερ, Ζοσπέν, Στρέντερ, Σημίτη, Πρόντι κ.α, ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι και διέλυσε τις αυταπάτες που είχε ο κόσμος ότι η ζωή του μπορεί να είναι πιο ανθρώπινη, με τους σοσιαλδημοκράτες στην κυβέρνηση. Η συμμετοχή όλων αυτών στους πολέμους του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ στα Βαλκάνια, στην Μέση Ανατολή, στο Ιράκ, στο Αφγανιστάν, έβγαλε τον κόσμο στους δρόμους, τον ριζοσπαστικοποίησε και όξυνε την κρίση της σοσιαλδημοκρατίας διεθνώς.

Η Πράγα, η Γένοβα, τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια στις 15 Φλεβάρη του 2003 άνοιξαν την μεγάλη συζήτηση με ποιο τρόπο συνεχίζουμε, για ποια κοινωνία παλεύουμε, ποια Αριστερά θέλουμε να φτιάξουμε. Αυτός είναι και ο λόγος που η «κρίση του δικομματισμού», έτσι όπως χαρακτηρίζεται σήμερα η ταυτόχρονη πτώση Ν.Δ- ΠΑΣΟΚ στις εκλογές και στα γκάλοπ, δεν είναι αποτέλεσμα ότι έχουν εξαφανιστεί οι ιστορικοί ηγέτες, αλλά της

Οι λιμενεργάτες απεργούν και διαδηλώνουν ενάντια στην ιδιωτικοποίηση

Η δύναμη που μπορεί να σταματήσει όχι μόνο το Ασφαλιστικό αλλά και τους καπιταλιστές

πολιτικής που ακολούθησαν.

Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα δεν έχασαν μόνο την ιδεολογική και πολιτική τους επιρροή αλλά κατάφεραν να «σπάσουν» και τους οργανωτικούς δεσμούς που είχαν με τα μέλη τους. Διέλυσαν τις οργανώσεις -τοπικές και κλαδικές-για να απόφύγουν τις πιέσεις. Η συλλογική λειτουργία, αντικαταστάθηκε από τα παράθυρα της τηλεόρασης, το μέσο που έχει διαλέξει και ο Γιώργος Παπανδρέου και ο Βενιζέλος για να επικοινωνεί με τα μέλη και τους οπαδούς τους. Ακόμα και μέσα στην τελευταία τετραετία τα πράγματα έχουν χειροτερέψει.

Ο Σημίτης κέρδισε την προεδρία του ΠΑΣΟΚ από τον Τσοχατζόπουλο (60% - 40%) στο συνέδριο του 1996 όπου πήραν μέρος γύρω στους 5.000 αντιπροσώπους. Η φάρσα της 11 Νοέμβρη και η «καθολική ψηφοφορία» που καθιέρωσε ο Γιώργος Παπανδρέου, δείχνει ότι οι εκατοντάδες χιλιάδες ψηφοφόροι που πήγαν στις κάλπες δεν έχουν καμία δύναμη να επιβάλουν την άποψή τους σε κανέναν από τους δύο.

Κρίση και σκάνδαλα

Η κυβέρνηση κινδυνεύει να χάσει τον Κουκοδήμο και πιθανόν έναν δεύτερο βουλευτή (ακούγονται διάφορα ονόματα), μέσα από το σκάνδαλο Ζαχόπουλου. Αυτό σημαίνει ότι ακόμα κι αν δεν είναι στις προθέσεις του, ο Καραμανλής μπορεί να χρειαστεί να προχωρήσει γρήγορα για εκλογές. Ποιος του φύλαγε του Καραμανλή αυτό το κερασάκι και απόφάσισε να το βγάλει την τελευταία στιγμή;

Τα σκάνδαλα δεν είναι παρά ένα μικρό δείγμα του πώς λειτουργεί ο καπιταλισμός. Οι καπιταλιστές στους μεταξύ τους ανταγωνισμούς έχουν ανάγκη από πολιτικά στηρίγματα. Κι αυτά δεν περιορίζονται μόνο σε νόμους και ρυθμίσεις που ζητάνε από το κράτος για να ανεβάσουν τα κέρδη τους. Τις περισσότερες φορές χρειάζονται έκτακτες ρυθμίσεις που να βοηθάνε αυτούς απέναντι στους ανταγωνιστές τους. Ζαχόπουλοι και Πρινιωτάκηδες βρίσκονται σε όλα τα υπουργεία και σε κάθε νευραλγικό σημείο της κρατικής γραφειοκρατίας που κρίνει ποιος θα πάρει το φιλέτο π.χ της Ολυμπιακής, της ΔΕΗ, του δομημένου ομόλογου κ.ο.κ.

Απ' ότι φαίνεται ο Ζαχόπουλος δεν ήταν απλά ένας γενικός γραμματέας αλλά ο ισχυρός σύνδεσμος της κυβέρνησης (και του πρωθυπουργικού γραφείου) με ΜΜΕ, με κατασκευαστικές, με διακίνηση μαύρου χρήματος, με μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις και με μια σειρά «διανοούμενους» που εξασφάλιζαν την κάλυψη. Αυτή όμως η καλοστημένη επιχείρηση αρχίζει να απόκαλύπτεται όταν κάποιοι απ' όλους αυτούς άρχισαν να αμφιβάλουν για το μέλλον της κυβέρνησης.

Το σκάνδαλο του Ζαχόπουλου πήρε διαστάσεις μετά τις 12 Δεκέμβρη όταν τα εκατομμύρια οι εργαζόμενοι έδειξαν ότι το Ασφαλιστικό δεν θα περάσει και ο Καραμανλής δεν έχει δυνατότητα να το επιβάλει. Αμέσως μετά η Ντόρα Μπακογιάννη απόστασιοποιήθηκε από τους κυβερνητικούς χειρισμούς, ο Νικήτας Κακλαμάνης πρότεινε κυβέρνηση Ν.Δ-ΠΑΣΟΚ, ο Τριανταφυλλόπουλος κάρφωσε τον Αναστασιάδη, τον Κουκοδήμο και τον Κλαδά και στην συνέχεια όλα τα ποντίκια άρχισαν να εγκαταλείπουν το σκάφος.

Έτσι λειτουργεί ο καπιταλισμός και το κράτος του είτε στην προηγούμενη φάση είτε σήμερα επί παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού. Πριν είκοσι χρόνια, η πολιτική σκηνή συγκλονιζόταν από το σκάνδαλο Κοσκωτά. Τότε ο νεοφιλελευθερισμός ήταν ανερχόμενο ρεύμα και οι ιδέες ότι η αγορά θα φέρει τη λύση έκαναν θραύση. Ο τότε ενιαίος Συνασπισμός υποκλίθηκε σ' εκείνες τις πιέσεις και συνεργάστηκε στην «κάθαρση», με καταστροφικά από τελέσματα για την Αριστερά.

Σήμερα, που ο νεοφιλελευθερισμός έχει φθαρεί, οι ιδέες για αντιμετώπιση των σκανδάλων με «θεσμικές ρυθμίσεις διαφάνειας» προβάλλονται σαν μια νέα λύση. Κάπως έτσι υποσχόταν και ο Πρόντι πριν δύο-τρία χρόνια ότι θα αντιμετωπίσει τα κραυγαλέα σκάνδαλα του Μπερλουσκόνι. Και τώρα βλέπουμε στην Ιταλία την κυβέρνηση Πρόντι να καταρρέει ενμέσω σκανδάλων και τον Μπερλουσκόνι να θριαμβολογεί. Είναι μια ξεκάθαρη προειδοποίηση ότι αυτές οι σοσιαλδημοκρατικές συνταγές δεν δουλεύουν.

Η «διαπλοκή» των δυνάμεων της αγοράς με το κράτος παραμένει κεντρικό χαρακτηριστικό του συστήματος, όσο και αν οι θεωρητικοί της παγκοσμιοποίησης προσπαθούν να ζωγραφίσουν μια διαφορετική εικόνα. Η Αριστερά σήμερα χρειάζεται να προσανατολιστεί σε πολύ πιο ριζοσπαστικές, αντικαπιταλιστικές λύσεις. Το μεγάλο σκάνδαλο είναι το σύστημα. Και το μεγάλο αντίδοτο είναι η δύναμη των εργατών που ριζοσπαστικοποιούνται και αντιστέκονται στις προκλητικές επιθέσεις μιας διεφθαρμένης άρχουσας τάξης. Εκεί πρέπει να προσανατολιστεί η Αριστερά.

Το μέλλον της Αριστεράς

Ολοι μιλούν για κρίση του πολιτικού συστήματος και ανοίγει η συζήτηση για τις εναλλακτικές λύσεις. Ο Πάνος Γκαργκάνας εξετάζει τις προτάσεις της Αριστεράς και προβάλει την αξία της αντικαπιταλιστικής απάντησης

Την Παρασκευή 18 Γενάρη, ο πρόεδρος του Συνασπισμού Αλέκος Αλαβάνος μιλώντας στην Βουλή στην «Ώρα του Πρωθυπουργού» έθεσε θέμα εναλλακτικής λύσης απέναντι στην κυβέρνηση της Ν.Δ. *«Αυτή η κυβέρνηση πρέπει να φύγει»*, είπε και συμπλήρωσε *«Πιστεύουμε οτι υπάρχει εναλλακτική λύση. Καλούμε τους πολίτες να στηρίξουν τις δυνάμεις της ενωτικής ριζοσπαστικής Αριστεράς ως ένα πυρήνα μιας νέας πλειοψηφίας που θα δώσει την εναλλακτική λύση στον τόπο μας»*. Με αυτό τον τρόπο, επισημοποιήθηκε πανηγυρικά το άνοιγμα μιας συζήτησης που έπρεπε να απασχολεί όλη την Αριστερά απο καιρό.

Απο το 1989 και μετά, η κυρίαρχη άποψη μέσα στην Αριστερά ήταν ότι αυτή η συζήτηση δεν είναι επίκαιρη. Οι θεωρητικοποιήσεις αυτής της άποψης ήταν πολλές και διαφορετικές, ανάλογα με τα ρεύματα και τις συγκυρίες. Μια μορφή, στα πρώτα χρόνια, ήταν η θεωρία για έναν «μακρύ συντηρητικό χειμώνα» μετά την κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ και την τραυματική εμπειρία της συμμετοχής του ενιαίου Συνασπισμού στις κυβερνήσεις Τζανετάκη και Ζολώτα. Μια άλλη μορφή, πιο πρόσφατη, ήταν η θεωρία της Αυτονομίας οτι «μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο χωρίς να πάρουμε την εξουσία». Αρκεί να απορρίψουμε τον «κυβερνητισμό» γενικά και να αναδείξουμε τον «κινηματισμό» γενικά.

Σήμερα, τα πράγματα αλλάζουν καθώς η κυβέρνηση της Ν.Δ παραπαίει. Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι γι' αυτό: η κρίση στο ΠΑΣΟΚ και η μαζική στροφή προς τα αριστερά. Η κρίση στο ΠΑΣΟΚ είναι πια ορατή απο όλους. Όχι μόνο με την άμεση έννοια οτι κατάφερε να χάσει τις εκλογές στις 16 Σεπτέμβρη και εξακολουθεί να βλέπει την πλάτη της Ν.Δ στις δημοσκοπήσεις. Αλλά και με την ευρύτερη έννοια ότι δεν μπορεί να πείσει πως αποτελεί εναλλακτική λύση.

Ο Γιώργος Παπανδρέου μπορεί να επαναλαμβάνει όπου σταθεί και όπου βρεθεί οτι «δεν είμαστε όλοι ίδιοι», αλλά η απάντηση έρχεται απο τα πιο επίσημα χείλη της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας: ο Τόνι Μπλερ μιλώντας σε συνέδριο του κόμματος του Σαρκοζί στο Παρίσι δήλωσε ότι *«στη Βρετανία είμαι με τους Εργατικούς, στην Αμερική είμαι με το Δημοκρατικό Κόμμα, στην Γαλλία θα ήμουν στην... κυβέρνηση»*!

Ο Παπανδρέου κατάφερε να κρατήσει τον έλεγχο της ηγεσίας στο ΠΑΣΟΚ, αλλά αυτό που πέτυχε να καταγράψει σ' αυτή την διαδικασία είναι οτι η αμφισβήτηση για την ικανότητά του να προσφέρει εναλλακτική λύση αγκαλιάζει σχεδόν το μισό ΠΑΣΟΚ. Η πόρτα για να μπει η Αριστερά σ' αυτή την συζήτηση έχει ανοίξει.

Το άλλο στοιχείο που αλλάζει τα δεδομένα είναι η αριστερή στροφή του κόσμου που συγκρούεται με τον Καραμανλή και δεν εμπιστεύεται τον Παπανδρέου. Αυτή η στροφή φάνηκε στις κάλπες και φαίνεται ξανά στις δημοσκοπήσεις που δίνουν ποσοστά κοντά στο 20% στην Αριστερά αθροιστικά. Και δεν πρόκειται απλά για ένα εκλογικό ρεύμα. Υπάρχει αλλαγή όχι μόνο στην πρόθεση ψήφου, αλλά και στην δράση και στις ιδέες.

Οι αλλαγές στη δράση έγιναν κάτι παραπάνω απο ορατές με το σεισμό της Πανεργατικής Απεργίας στις 12 Δεκέμβρη. Πόσα χρόνια έχουν περάσει απο την προηγούμενη φορά που είδαμε την Ολυμπιακή ή την ΔΕΗ να απεργούν και να διαδηλώνουν με τέτοια μαζικότητα και μαχητικότητα; Σχεδόν όλοι οι σχολιαστές συμφώνησαν οτι η απεργία των εργαζόμενων στα ΜΜΕ πριν την Πανεργατική (και η κοινή απεργία με τους Μηχανικούς, τους Γιατρούς και τους Δικηγόρους αμέσως μετά) ήταν η μεγαλύτερη κινητοποίηση αυτού του χώρου απο την εποχή της Μεταπολίτευσης.

Οι αλλαγές στο επίπεδο των ιδεών δεν περιορίζονται σε ένα οργισμένο «Δεν θα περάσει» απέναντι στις κυβερνητικές επιθέσεις. Συνδυάζονται με ιδεολογικές αναζητήσεις που εκδηλώθηκαν π.χ με αφορμή τα 90 χρόνια της Οκτωβριανής Επανάστασης και τώρα ξανά πηγαίνοντας προς τα 40 χρόνια του Μάη του '68. Ο Σαρκοζί μπορεί να κραυγάζει οτι πρέπει να θάψουμε τον Μάη, όπως για χρόνια οι νικητές του Ψυχρού Πολέμου ισχυρίζονταν οτι έθαψαν την ιδεολογική επιρροή της Ρώσικης Επανάστασης. Κι όμως βλέπουμε τις εφημερίδες να συναγωνίζονται ποια θα κάνει πρώτη τα αντίστοιχα αφιερώματα. Υπάρχει αναζήτηση για τις ριζοσπαστικές ιδέες και το γεγονός αυτό δεν κρύβεται.

Αυτά τα νέα δεδομένα πιέζουν τις ηγεσίες της Αριστεράς να τοποθετηθούν πάνω στα ζητήματα της εναλλακτικής λύσης και της προοπτικής. Εδώ αρχίζει να κρίνεται η συμβολή του καθένα και της καθεμιάς.

Τι αλλάζει στον ΣΥΝ;

Στο χώρο του Συνασπισμού αυτές οι εξελίξεις συνδυάζονται με την ανάδειξη νέας ηγεσίας και τις ζυμώσεις για το μέλλον του ΣΥΡΙΖΑ. Ενώ ένα προηγούμενο διάστημα υπήρχε πόλωση ανάμεσα στις δύο πτέρυγες του ΣΥΝ, σήμερα – παρά τη διεκδίκηση της Προεδρίας απο διαφορετικούς υποψήφιους – υπάρχει σύγκλιση.

Αυτό φαίνεται χαρακτηριστικά στην συνέντευξη του Φώτη Κουβέλη στην ΕΠΟΧΗ της 13 Γενάρη, όπου βάζει τέλος στις εσωτερικές διαφωνίες για το αν ο ΣΥΝ προχωράει με τις εκλογικές συνεργασίες του ΣΥΡΙΖΑ, συμφωνεί με τον Τσίπρα ότι αυτό δεν σημαίνει μετατροπή του ΣΥΡΙΖΑ σε ενιαίο κόμμα και δηλώνει οτι δεν υπάρχει περίπτωση να προκύψουν σενάρια κεντροαριστεράς. Οι δύο διεκδικητές της διαδοχής Αλαβάνου, λοιπόν, εμφανίζονται να αποκλείουν κυβερνητική συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ και να προβάλουν ένα «πολυφωνικό, πλουραλιστικό» ΣΥΡΙΖΑ σαν αποδέκτη των αναζητήσεων του κόσμου.

«Να ανοίξουμε τις πόρτες», λεει ο Κουβέλης, *«Να τις ανοίξουμε σε μια πολυφωνικότητα, η οποία φαίνεται οτι υπάρχει μέσα στην ελληνική κοινωνία»*. *«Να γίνει ο ΣΥΡΙΖΑ χώρος υποδοχής της κοινωνικής αριστεράς»*, συμπληρώνει ο Τσίπρας. Και οι δύο συμφωνούν οτι αυτό το άνοιγμα

Αλέξης Τσίπρας, Φώτης Κουβέλης συγκλίνουν στη σοσιαλδημοκρατική στρατηγική. Μόνη διαφορά το χαμόγελο;

περνάει μέσα απο την επεξεργασία ενός προγράμματος του Συνασπισμού.

Σε πρώτη ανάγνωση, όλα αυτά δείχνουν ως αν η παραδοσιακή Ανανεωτική πτέρυγα να μετακινήθηκε προς τις απόψεις του Αριστερού Ρεύματος και όλοι μαζί να κινούνται για να πιάσουν το σφυγμό της αριστερής στροφής στην κοινωνία. Ακόμα και η ΕΠΟΧΗ φτάνει να αναρωτιέται αν υπάρχουν διαφωνίες: τελικά ποιο είναι το επίδικο στο Συνέδριο του ΣΥΝ; Η απάντηση του Φώτη Κουβέλη είναι αποκαλυπτική:

«Όλοι μιλάμε για τον αριστερό ευρωπαϊσμό. Το θέμα, όμως, είναι ότι αν δεν εξειδικευτεί, αναδεικνύει συμπτώσεις. Στην εξειδίκευσή του και στην διαμόρφωσή του περιεχόμενου του, κρύβει αντιθέσεις. Στα ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής ή στα ζητήματα του μεταρρυθμισμού. Ο μεταρρυθμισμός είναι ένας κόκκινος πυρήνας ριζοσπαστισμού. Δεν μπορείς να μιλάς για την ανάγκη των μεταρρυθμίσεων, φοβούμενος ότι δεν είναι ριζοσπαστική αντίληψη. Και η αντιπαράθεση με τον νεοφιλελευθερισμό δεν μπορεί να γίνεται γενικά και αόριστα».

Αυτό το «γενικά και αόριστα» μοιάζει να έχει αναχθεί σε πολιτική τέχνη απο την μεριά του ΣΥΡΙΖΑ γενικά και του Αλέξη Τσίπρα ειδικά στη σημερινή φάση. Ένα χαμόγελο, ένα νεανικό πρόσωπο και μερικές συμβολικές κινήσεις οτι εδώ υπάρχει το «κάτι νέο», μοιάζουν να αποτελούν την συνταγή της επιτυχίας. Όμως, αυτή είναι μια αρκετά επιφανειακή κριτική. Ο Συνασπισμός (και ο ΣΥΡΙΖΑ) δεν διατρέχουν απλά τον κίνδυνο να γίνουν ένα κόμμα των εντυπώσεων, ανίκανο να προσφέρει οποιαδήποτε εναλλακτική λύση. Πίσω απο την επιφάνεια, το πραγματικό πρόβλημα είναι η αναπαραγωγή του σοσιαλδημοκρατικού μοντέλου σε όλα τα επίπεδα.

Μια απο τις λίγες συγκεκριμενοποιήσεις στα λεγόμενα του Τσίπρα ήταν η τοποθέτησή του (στην ΕΠΟΧΗ της 5/1/08) ότι «Κανείς δεν μπορεί να περιμένει την «Δευτέρα Παρουσία» του σοσιαλισμού» και η διακήρυξή του ότι επιδιώκει «την πολιτική ήττα της στρατηγικής του ΚΚΕ». Τόσο «ενωτική» και τόσο «ριζοσπαστική» είναι αυτή η Αριστερά που μας καλεί να αναδείξουμε σε εναλλακτική λύση ο Αλαβάνος.

Και δεν πρόκειται για στιγμιαίο ολίσθημα. Το ιδεολογικό και πολιτικό υπόβαθρο του Συνασπισμού προέρχεται ιστορικά απο την αποδοχή του κοινοβουλευτισμού και της αγοράς ως απαραίτητων στοιχείων του «δημοκρατικού σοσιαλισμού». Αυτές οι ιστορικές παραδοχές βάζουν όρια για το πόσο βαθιά μπορεί να φτάσει η κριτική του Συνασπισμού στα φαινόμενα κρίσης του πολιτικού συστήματος και του νεοφιλελευθερισμού. Η κριτική μπορεί να αγγίζει τον «δικομματισμό» και τα σκάνδαλα της «νεοφιλελεύθερης διαχείρισης», αλλά δεν φτάνει να διεκδικεί την ανατροπή του καπιταλισμού.

Ο Τσίπρας έρχεται να επιβεβαιώσει επιθετικά ότι η διεκδίκηση μιας τέτοιας ανατροπής ισοδυναμεί με αναμονή της «Δευτέρας Παρουσίας» στην δική του συλλογιστική. Θα μπορούσαμε να αντιτείνουμε ότι η αναμονή της «Δευτέρας Παρουσίας» που ποτέ δεν έρχεται είναι να περιμένει κανείς ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μετατραπεί σε «κοινωνική Ευρώπη» που θα εφαρμόσει σε περιφερειακό επίπεδο τις Κευνσιανές πολιτικές που κατάργησε ο νεοφιλελευθερισμός σε εθνικό επίπεδο. Αλλά το ζήτημα δεν είναι να ανταλλάξουμε εξυπνακίστικες καταγγελίες. Το ζήτημα είναι να ξεκαθαρίσουμε οτι έτσι δεν ανοίγει κανένας δρόμος για εναλλακτική λύση.

Το πόσο αδύναμες είναι οι επεξεργασίες του Συνασπισμού φαίνεται όχι μόνο όταν υποβάλλονται στην κριτική απο αντικαπιταλιστική σκοπιά, αλλά και από άλλους επικριτές. Γράφει ο Γ. Γιαννουλόπουλος στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ της 18 Γενάρη:

«Αν κρίνει κανείς απο το δείγμα γραφής που έχει δώσει μέχρι τώρα ο Τσίπρας, οι παλιές απλοϊκές ρετσέτες έχουν σιωπηρά αποσυρθεί για να παραχωρήσουν την θέση τους σε κάποιες άλλες πιο πιασάρικες. Όπως παλιά η λέξη «σοσιαλισμός» θεράπευε πάσα νόσο, έτσι και σήμερα τα «κινήματα» έχουν αποκτήσει μαγικές ιδιότητες».

Και ο Γεράσιμος Μοσχονάς στα ΝΕΑ την ίδια μέρα:

«Ένα τμήμα της νέας ριζοσπαστικής Αριστεράς συμβάλλει στην υποβάθμιση του σύγχρονου κοινωνικού ζητήματος. Η πολιτισμική Αριστερά εμμέσως επιβεβαιώνει την περιθωριοποίηση των λαϊκών τάξεων...Λόγω ηλικίας, γενιάς, προηγούμενης οργανωτικής εμπειρίας, λόγω προσωπικού στυλ, το προφίλ Τσίπρα σπρώχνει τον ΣΥΡΙΖΑ στην κατεύθυνση της πολιτισμικής Αριστεράς... Το προφίλ Τσίπρα, παρά το μεγάλο πολιτικό ταλέντο του προσώπου, θα μπορούσε συνεπώς να επιτείνει ένα διαχρονικό χαρακτηριστικό του χώρου της ελληνικής κομμουνιστικής ανανέωσης, ο οποίος είχε τις μεγαλύτερες επιτυχίες του στη φοιτητική νεολαία, σε τμήματα των μορφωμένων τάξεων και όχι βέβαια στις λαϊκές γειτονιές».

Κάθε καθαρίστρια μπορεί να κυβερνάει!

Αν ο στόχος ενός αριστερού κόμματος είναι να γίνει πολυσυλλεκτικός αποδέκτης ώστε να αναδειχθεί σε σημαντικό κοινοβουλευτικό παίκτη, τότε αυτά τα προβλήματα δεν είναι σημαντικά. Αν θέλει να οικοδομήσει γνήσια εναλλακτική λύση, τότε πρέπει να προχωρήσει πέρα απ' αυτά, για να δώσει δύναμη στις «λαϊκές τάξεις» να επιβάλλουν τις δικές τους λύσεις. Δηλαδή να επικεντρώσει στη στρατηγική της εργατικής ανατροπής του καπιταλισμού.

Η κατάρρευση της κυβέρνησης Πρόντι στην Ιταλία έρχεται να υπενθυμίσει ξανά πόσο ζωτική σημασία έχει αυτό το ξεκαθάρισμα. Αν μείνουμε γενικά και αόριστα στην αναζήτηση μιας κυβέρνησης της Αριστεράς, υπάρχει ο κίνδυνος να αποδειχθεί μια σύντομη παρένθεση που απογοητεύει τον κόσμο με τους συμβιβασμούς της. Ποια είναι η καλύτερη εγγύηση ενάντια σ'αυτό το ενδεχόμενο;

Πρόσφατα γιορτάσαμε τα 90 χρόνια από την Οκτωβριανή Επανάσταση. Η αναφορά μας σ'αυτήν δεν μπορεί να περιορίζεται σε συναισθηματικό επίπεδο. Η Αριστερά έχει αναγκη σήμερα να θυμηθεί ότι η εναλλακτική λύση των Μπολσεβίκων ήταν "Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ" και ότι ο Λένιν έδινε τις μάχες με προσανατολισμό τη σοσιαλιστική λύση, όπου "κάθε μαγείρισσα μπορεί να κυβερνάει". Υπάρχει

τεράστια διαφορά, ολόκληρο ταξικό χάσμα, ανάμεσα σε υπουργούς με προοδευτικές υποσχέσεις και σε μια εξουσία που στηρίζεται στην εργατική δημοκρατία.

Η Λιάνα Κανέλλη κάνει πολύ καλά αυτές τις μέρες των σκανδάλων να μιλάει για τις καθαρίστριες, τις εργάτριες που κυριολεκτικά καθαρίζουν τις βρωμιές σε αντιδιαστολή με όλο το θίασο που κουκουλώνει την αλήθεια. Αλλά αυτό το παράδειγμα δεν πρέπει να είναι απλό σχήμα λόγου. Η γνήσια λύση της Αριστεράς είναι να αποκτήσουν οι εργάτες και οι εργάτριες τη δύναμη ώστε "κάθε καθαρίστρια να κυβερνάει". Ξηλώνοντας τους μηχανισμούς της οικονομικής, ιδεολογικής και κατασταλτικής δύναμης των καπιταλιστών και περνώντας στον συλλογικό και δημοκρατικό έλεγχο των εργατών και εργατριών πάνω στην παραγωγή, στην πολιτική, στα πάντα.

Στο χώρο του ΚΚΕ, το ζήτημα που ανοίγει είναι αν και πώς το μεγαλύτερο κόμμα της Αριστεράς θα είναι κομμάτι της εναλλακτικής λύσης. Για τον περισσότερο κόσμο, το ΚΚΕ θεωρείται αυτονόητα έξω από «κεντροαριστερές» συμμαχίες. Έχει τώρα πια πίσω του 17 χρόνια που καταγγέλλει το ΠΑΣΟΚ και τον ΣΥΝ ότι παίζουν τέτοια παιχνίδια, τα οποία το ίδιο απορρίπτει. Και όμως, το ΚΚΕ υφίσταται πιέσεις να αλλάξει στάση. Πώς αλλιώς μπορούμε να εξηγήσουμε το γεγονός οτι ένα κορυφαίο στέλεχος, ο Δ. Γόντικας με τετρασέλιδο άρθρο του στον ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ (13/1/08) διακηρύσσει οτι τα μέλη του *«θα αντιταχθούμε και θα υψώσουμε αδιαπέραστο τείχος σε όλους όσοι επιχειρήσουν να υποβάλλουν στο Κόμμα επιλογές με τα δικά τους κριτήρια, είτε αφορά πολιτικές είτε αφορά πρόσωπα»*. Δεν πρόκειται για την αποκάλυψη κάποιας συνομωσίας που επιχειρεί να υποβάλει στο ΚΚΕ αλλαγές πολιτικής και προσώπων. Οι εξελίξεις είναι που πιέζουν.

Παρά τα στερεότυπα που κυριαρχούν, η εργατική βάση του ΚΚΕ δεν είναι στεγανοποιημένη απο την εργατική βάση του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ. Είναι λάθος μια εικόνα που θέλει το ΚΚΕ να κινείται μέσα σε εργατικά στρώματα, τον ΣΥΝ μέσα σε μικροαστικά και το ΠΑΣΟΚ απο το μεσόστρωμα και πέρα. Μια ματιά στις εκλογές των συνδικάτων είναι αρκετή για να δείξει την επιρροή των κομμάτων αυτών μέσα στην οργανωμένη εργατική τάξη και αντίστοιχα την αλληλεπίδραση που υπάρχει ανάμεσα στα τρία κομμάτια. Όταν υπάρχει στροφή προς τα αριστερά απο το χώρο του ΠΑΣΟΚ, είναι αδύνατο αυτό να αφήσει ανεπηρέαστο τον κόσμο του ΣΥΝ και του ΚΚΕ.

Η ίδια η ανάλυση των εκλογικών αποτελεσμάτων δείχνει ότι το μεγαλύτερο μέρος της ανόδου των ψήφων του ΚΚΕ προήλθε απο τις μετακινήσεις απο το ΠΑΣΟΚ. Αν πάμε πίσω στις δημοτικές εκλογές, θα ανακαλύψουμε ακόμα μεγαλύτερη κινητικότητα μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ. Σε πείσμα της παραδοσιακής γραμμής του ΚΚΕ για αποχή απο τον δεύτερο γύρο, ένα μεγαλύτερο κομμάτι των ψηφοφόρων του επιλέγει στο δεύτερο γύρο ψήφο στο ΠΑΣΟΚ σε σύγκριση με το κομμάτι που πειθαρχεί στη γραμμή.

Συνεδρίαση του Σοβιέτ της Πετρούπολης. Αυτή ήταν η εργατική δημοκρατία

Η ρεφορμιστική συνείδηση μέσα στην εργατική τάξη δεν είναι τακτοποιημένη σε κουτάκια. Αντίθετα, δημιουργεί συγκοινωνούντα δοχεία ανάμεσα σε κόμματα με ρεφορμιστικές στρατηγικές. Αν η ηγεσία του ΚΚΕ δεν αρχίσει να μπαίνει πιο συγκεκριμένα στη συζήτηση για την εναλλακτική λύση, κινδυνεύει να πλαγιοκοπηθεί απο τον ΣΥΝ ή το ΠΑΣΟΚ ή και τους δύο μαζί.

Για την ώρα, η απάντηση που προκρίνει η ηγεσία είναι ότι το ΚΚΕ έχει πρόγραμμα άμεσων διεκδικήσεων δοκιμασμένο στους αγώνες και ότι πέρα απο τις άμεσες μάχες, παλεύει για την συνειδητοποίηση του κόσμου ώστε να καταλάβει οτι η ρίζα των προβλημάτων είναι η καπιταλιστική εκμετάλλευση. Γράφει σχετικά ο Δ. Γόντικας στο άρθρο που ήδη αναφέραμε:

«Βασική προϋπόθεση για να μπορέσει η εργατική τάξη να διεκδικήσει σήμερα ουσιαστικές αλλαγές, σταθερές, μόνιμες που να ικανοποιούν τις σημερινές ανάγκες είναι να συνειδητοποιήσει τη βαθύτερη ρίζα των αιτιών των προβλημάτων της...την ανειρήνευτη αντίθεση κεφαλαίου – εργασίας».

Το πρόβλημα με την αντιμετώπιση του ΚΚΕ είναι οτι εμφανίζει την συνειδητοποίηση σαν «προϋπόθεση» για να γίνουν όλα τα άλλα. Αυτό έχει πολλές αρνητικές επιπτώσεις. Σε ένα άμεσο επίπεδο, μέσα στους αγώνες που αναπτύσσονται, τροφοδοτεί το σεχταρισμό των «ταξικών δυνάμεων». Υψώνει το ΠΑΜΕ σε «προϋπόθεση» για το ξεδίπλωμα της πάλης, πράγμα που είναι εξόφθαλμα λαθεμένο. Αν η τάξη περίμενε μόνο απο τα σωματεία του ΠΑΜΕ, τότε δεν θα είχε δώσει τις πιο πολλές απο τις μάχες των περασμένων χρόνων. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η θεωρία της συνειδητοποίησης ως «προϋπόθεση» παραπέμπει κάθε αλλαγή στις καλένδες. Σήμερα το επίπεδο συνειδητοποίησης δεν επιτρέπει ανατροπή της κυβέρνησης, αύριο δεν επιτρέπει σοσιαλιστική αλλαγή, συνολικά όλα γίνονται πρωθύστερα.

Στην πράξη, βέβαια, η συνειδητοποίηση της τάξης δεν πέφτει απο τον ουρανό. Έρχεται μέσα απο τη δράση και γι' αυτό οι επαναστάτες που επιδιώκουν την ριζοσπαστικοποίηση των μαζών προσπαθούν να διευκολύνουν την κίνηση της τάξης για να φτάσει σε ανώτερα επίπεδα συνειδητοποίησης. Και μέσα σ' αυτή την κίνηση μιλάνε ανοιχτά για την ανατροπή του καπιταλισμού, χωρίς να προσπαθούν να εφεύρουν ενδιάμεσες καταστάσεις που ντύνουν τη διαχείριση του καπιταλισμού με «λαϊκά» επίθετα.

Το ΚΚΕ έχει εμπλακεί σ' αυτή την αντίφαση. Απο τη μια μεριά πιέζεται να συγκεκριμενοποιήσει τη δική του εναλλακτική πρόταση, καθώς οι εξελίξεις ανοίγουν την συζήτηση για τις εναλλακτικές λύσεις. Και απο την άλλη μεριά αδυνατεί να μιλήσει για την επικαιρότητα της ανατροπής του καπιταλισμού. Παραδοσιακά, αυτό το δίλημμα στις ρεφορμιστικές ηγεσίες γέρνει στο τέλος προς τη αποδοχή των πιέσεων απο τα δεξιά.

Η Αλέκα Παπαρήγα μιλώντας στο Βερολίνο (όπου είχε πάει να τιμήσει τη Ρόζα Λούξεμπουργκ!), δήλωσε οτι για το ΚΚΕ η

Η εργατική τάξη έχει τις δικές της λύσεις. Στη φωτό, απεργοί της ΔΕΗ στις 12 Δεκέμβρη με τις σκάλες που χρησιμοποίησαν για αχρηστέψουν τις χαφιεδοκάμερες

προοπτική της «λαϊκής εξουσίας» δεν είναι απλά θέμα κοινοβουλευτικής αλλαγής ώστε να βρεθεί το ΚΚΕ μαζί με συμμάχους στην κυβέρνηση, αλλά είναι θέμα «ταξικής αλλαγής». Τι εννοεί μ' αυτό; Μήπως ότι η εξουσία θα περάσει στα χέρια των εργατών; Όχι. Απλά οτι το πρόγραμμα της κυβερνητικής συμμετοχής του ΚΚΕ θα είναι πρόγραμμα «λαϊκής οικονομίας». Όμως η παρουσία ενός Κ.Κ στην κυβέρνηση με λαϊκές υποσχέσεις δεν ισοδυναμεί με εργατική εξουσία. Αυτό είναι κάτι που το έχει ξεκαθαρίσει η ιστορική εμπειρία.

Η Γερμανική εμπειρία

Φέτος τιμούμε τα 90 χρόνια απο τη Γερμανική Επανάσταση που ξέσπασε το Νοέμβρη του 1918 και ηττήθηκε οριστικά τον Οκτώβρη του 1923. Μέσα σ' εκείνη την πενταετία, η Τρίτη Διεθνής και το γερμανικό τμήμα της έκαναν θυελλώδεις συζητήσεις στρατηγικής και τακτικής. Όταν τον Μάρτη του 1920 μετά απο την κατάρρευση ενός δεξιού πραξικοπήματος προέκυψε θέμα σχηματισμού μιας «εργατικής κυβέρνησης» με συμμετοχή του Κ.Κ, η απάντηση ήταν ξεκάθαρη: τα άλλα εργατικά κόμματα μπορούσαν να σχηματίσουν κυβέρνηση αλλά το KPD θα παρέμενε ως καλόπιστη αντιπολίτευση αρκεί η κυβέρνηση *«να μην αθετήσει τις εγγυήσεις της προς την εργατική τάξη και να καταπολεμήσει με κάθε τρόπο την αστική αντίδραση»*.

Έγραφε η Rote Fahne (Κόκκινη Σημαία) στις 26 Μάρτη 1920:

«Το KPD εκτιμά ότι η δημιουργία μιας σοσιαλιστικής κυβέρνησης χωρίς το παραμικρό αστικό στοιχείο στο εσωτερικό της θα δημιουργήσει εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες για την ενεργητική δράση των προλεταριακών μαζών και θα τους επιτρέψει να φτάσουν στην ωριμότητα που απαιτεί για να επιβάλλουν την δική τους πολιτική και κοινωνική δικτατορία».

Ήταν μια θέση αντίστοιχη της στάσης του Λένιν το καλοκαίρι του 1917, όταν οι Μπολσεβίκοι είχαν προτείνει τον σχηματισμό κυβέρνησης Μενσεβίκων και Εσέρων χωρίς τη δική τους συμμετοχή:

«Οι Μπολσεβίκοι, χωρίς να διεκδικούν συμμετοχή στην κυβέρνηση (η οποία συμμετοχή είναι αδύνατη για διεθνιστές παρά μόνο αν έχει εγκαθιδρυθεί δικτατορία του προλεταριάτου και των φτωχών αγροτών), θα έδειχναν αυτοσυγκράτηση στην προβολή του αιτήματος για άμεση μεταβίβαση της εξουσίας στο προλεταριάτο...Οι Μενσεβίκοι και οι Σοσιαλ-Επαναστάτες (Εσέροι) θα έπρεπε να συμφωνήσουν να σχηματίσουν μια κυβέρνηση που να λογοδοτεί αποκλειστικά στα Σοβιέτ» (Λένιν, άρθρο «Για τους συμβιβασμούς», Άπαντα τόμος 34 σελ. 135). Η Αριστερά, λοιπόν, μπορεί να κάνει ελιγμούς αλλά σε καμία περίπτωση δεν δέχεται να προσφέρει τον μανδύα της γνήσιας εναλλακτικής λύσης δίνοντας υπουργούς σε μια κυβέρνηση πριν απο την κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη.

Αυτός πρέπει να είναι ο προσανατολισμός της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Η επιμονή ότι η εναλλακτική λύση δεν μπορεί να είναι καμιά μορφή διαχείρισης μέσα από τη συμμετοχή της Αριστεράς σε περισσότερο ή λιγότερο προοδευτικές κυβερνήσεις. Τίποτα λιγότερο από την εξουσία των εργατών δεν μπορεί να ξεδιαλύνει το κουβάρι των αδιεξόδων του συστήματος που βλέπουμε γύρω μας. Βαδίζοντας προς τα εκεί και για να φτάσουμε εκεί, παλεύουμε μαζί με όλες τις δυνάμεις που αντιστέκονται στον νεοφιλελευθερισμό και στον πόλεμο, παλεύουμε μαζί με όλες τις δυνάμεις που υπόσχονται να πάνε παραπέρα, έστω κι αν δεν ξεκαθαρίζουν ακριβώς μέχρι πού.

Αλλά αυτή η κοινή δράση δεν μπορεί να φτάνει μέχρι το σημείο να συνδιαμορφώνουμε κυβερνητικά προγράμματα ή να καλύπτουμε πολιτικά μορφώματα που φιλοδοξούν να πάρουν κοινοβουλευτική εντολή διακυβέρνησης. Η Αριστερά έχει πάντα πιο πολλά να προσφέρει στο δρόμο παρά στους υπουργικούς θώκους. Αυτός ο αδιάλλακτος αντικαπιταλισμός δεν είναι παραμονή στο περιθώριο μέχρι να φτάσει η ώρα της ανατροπής. Είναι στήριγμα για τις καλύτερες επιλογές εδώ και τώρα, σε όλα τα μέτωπα που αντιμετωπίζουμε.

Το ρεύμα προς τα αριστερά που βλέπουμε σήμερα δεν δημιουργήθηκε στις κάλπες αλλά στους αγώνες. Η στροφή αριστερά μπορεί να καταγράφεται στις κάλπες και στις δημοσκοπήσεις, αλλά δημιουργείται στην καθημερινή δράση, στις καταλήψεις, στις απεργίες και στα συλλαλητήρια. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά έπαιξε και παίζει πρωτοπόρο ρόλο σ' αυτές τις μάχες, δυσανάλογα μεγάλο σε σύγκριση με το εκλογικό της μέγεθος. Αυτό είναι γεγονός αναμφισβήτητο για το φοιτητικό κίνημα και όλο και περισσότερο για το εργατικό κίνημα.

Αυτός ο ρόλος των δυνάμεων της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς, το γεγονός ότι ήταν και είναι το πρώτο και το καλύτερο στήριγμα στις φοιτητικές καταλήψεις, στις απεργίες διαρκείας, σε κάθε σκίρτημα της εργατικής τάξης και της νεολαίας, προκύπτει από τον ξεκάθαρο στρατηγικό προσανατολισμό προς την ανατροπή του καπιταλισμού. Γι' αυτό έχει τεράστια σημασία σήμερα η ενίσχυση της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Είναι η εγγύηση και για νικηφόρους αγώνες εδώ και τώρα και για τη γνησιότητα της εναλλακτικής λύσης στο μέλλον.

Κραχ
Πού πάει ο καπιταλισμός;

Η ύφεση κτυπά την μητρόπολη του καπιταλισμού, τις ΗΠΑ- Πώς τα παιχνίδια των τραπεζών με την στέγη μεταμορφώθηκαν σε βόμβα που απειλεί τα θεμέλια του συστήματος. Η χειρότερη πιστωτική κρίση από την δεκαετία του '80. Γράφει ο Μωυσής Λίτσης*

Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από την παγκόσμια οικονομία, για να παραφράσουμε την ιστορική ρήση του Καρλ Μαρξ, αυτό της ύφεσης. Για μία ακόμη φορά μέσα σε μια δεκαετία το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα βιώνει κρίση, με επίκεντρο αυτή τη φορά τη μητρόπολη του καπιταλισμού τις ΗΠΑ, με την αμερικανική οικονομία να βρίσκεται προ των πυλών της ύφεσης εξαιτίας της κατάρρευσης της αγοράς ακινήτων και των χρεών των τραπεζών.

Τα πρωτοσέλιδα του διεθνούς οικονομικού τύπου είναι γεμάτα από προειδοποιήσεις για την ύφεση που έρχεται, την εντεινόμενη χρηματιστηριακή αναταραχή και τις προσπάθειες των κεντρικών τραπεζών πότε με πακέτα έκτακτης ενίσχυσης, πότε με μειώσεις των επιτοκίων να αποτρέψουν το...κακό. *«Οι οικονομολόγοι λένε ότι το 2008 θα είναι μια χρονιά που καλύτερα να την ξεχάσουμε»*, έγραφε στις αρχές Ιανουαρίου, αρθρογράφος μίας από τις πιο γνωστές ιστοσελίδες χρηματιστηριακής ενημέρωσης, της MarketWatch, ενώ τα διεθνή πρακτορεία έδιναν έμφαση στο γεγονός ότι το φετινό χρηματιστηριακό ξεκίνημα στην Αμερική, ήταν το χειρότερο από το 1932, χρονιά που κορυφωνόταν η μεγάλη οικονομική κρίση του κραχ του 1929, που οδήγησε τον τότε Αμερικανό πρόεδρο να προχωρήσει στην πολιτική του «νιου ντιλ».

Το γνωστό πρακτορείο οικονομικών ειδήσεων Μπλούμπεργκ, αναφερόμενο πρόσφατα στην πιστωτική κρίση και τις ζημιές εκατομμυρίων που ανακοινώνουν η μία μετά την άλλη οι αμερικανικές τράπεζες, χαρακτηρίζει την κατάρρευση της στεγαστικής αγοράς υψηλού ρίσκου, γνωστής ως subprime, χειρότερη κρίση και από αυτήν του χρέους του Τρίτου Κόσμου την δεκαετία του '80, όταν το Μεξικό και οι ευνοούμενες της Ουάσιγκτον δικτατορίες της Λατ. Αμερικής δεν μπόρεσαν, λόγω των υψηλών επιτοκίων να ξεπληρώσουν τα «θαλασσοδάνεια» που έδινε η αμερικανική κυβέρνηση για να στηρίξει τον πόλεμο κατά του...κομμουνισμού.

Οι αμερικανικές και βρετανικές τράπεζες, που ήταν οι κυριότεροι παίκτες στην αγορά των subprime δανείων, έχουν ανακοινώσει από τον Αύγουστο που ξέσπασε η διεθνής πιστωτική κρίση παραγραφές χρεών 50 δις. δολαρίων, οι οποίες εκτιμάται ότι θα φθάσουν στα 400-500 δις. δολάρια.

Άλλωστε και τη δεκαετία του '20, πριν το ομώνυμο κραχ του '29, είχε προηγηθεί η κατάρρευση της αγοράς ακινήτων στην Φλόριντα, γεγονός που ο γνωστός Αμερικανός οικονομολόγος μελετητής του κραχ Τζον Κένεθ Γκαλμπρέϊθ θεωρεί ως το πρώτο σημάδι για το κακό που θα έρχονταν λίγα χρόνια αργότερα.

Οι αμερικανικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες και εταιρίες ακινήτων έβγαζαν ένα εκατ. δολάριο τον χρόνο την δεκαετία του '20, μέχρι το κραχ τον Οκτώβριο του 1929. Οι τράπεζες έχασαν 500 εκατ. δολάρια το 1930, 1,7 δις. δολάρια το 1931 και 2 δις. δολάρια το 1932.

Κάθε φορά που η κρίση χτυπά την πόρτα των καπιταλιστικών μητροπόλεων, τα μέσα ενημέρωσης υπενθυμίζουν τις ζοφερές ημέρες του κραχ του '29, που οδήγησαν την Αμερική στη Μεγάλη Ύφεση με τα 14 εκατ. ανέργους, τα συσσίτια, αλλά και τη μεγαλύτερη ριζοσπαστικοποίηση της εργατικής τάξης, που ανάγκασαν τον πρόεδρο Ρούσβελτ να εκπονήσει την πολιτική του «νιου ντιλ», ένα κεϊνσιανό πρόγραμμα κρατικής παρέμβασης που για την αμερικανική δεξιά, θεωρούνταν για χρόνια συνώνυμο του «σοσιαλισμού».

Το 1929 είναι ωστόσο ήδη εδώ για εκατομμύρια απόκληρους Αμερικανούς που ούτε «Μπλούμπεργκ» παρακολουθούν, ούτε «Γουόλ Στριτ Τζέρναλ» διαβάζουν, πληρώνοντας τις επιπτώσεις του νεοφιλελευθερισμού που άρχισε να ξηλώνει ό,τι είχε απομείνει από τη «χρυσή» εποχή του «νιου ντιλ» και της σοσιαλδημοκρατικής συναίνεσης στην Ευρώπη. Μόνο που τα πράγματα χειροτερεύουν τώρα και αυξάνουν τις στρατιές των απόκληρων, των ανέργων και των ανασφαλών Αμερικανών, που φοβούνται ότι θα είναι το επόμενο θύμα της οικονομικής ύφεσης.

Πόσο μάλλον που τα διεθνή μέσα ενημέρωσης γεμίζουν ήδη με αναλύσεις που προαναγγέλλουν τον επόμενο κρίκο στην αλυσίδα που ετοιμάζεται να σπάσει: τα δάνεια που αφορούν τα υψηλά εισοδήματα και την «κανονική» αγορά ακινήτων και τις πιστωτικές κάρτες. Ο Αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους πανικόβλητος ανακοινώνει πακέτο μέτρων εφάμιλλο αυτού που ανακοίνωσε μετά την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, ύψους 150 δις. δολαρίων, ενώ οι υποψήφιοι για τις προεδρικές εκλογές, προσπαθούν να σαγηνέψουν τους ψηφοφόρους με υποσχέσεις για την οικονομία, μιας και απότι φαίνεται οι ΗΠΑ τα μαζεύουν ούτως ή άλλως από το Ιράκ.

Στην τελευταία σύνοδο των Αμερικανών Δημάρχων, ένα σώμα που δημιουργήθηκε το 1932 για να αντιμετωπιστεί με όρους φιλανθρωπίας η πείνα και η ανέχεια που είχε προκαλέσει το κραχ του '29, τα στοιχεία για την κατάσταση της άλλης Αμερικής, των φτωχών και των ανέργων ήταν ιδιαιτέρως αποκαλυπτικά.

Οι αιτήσεις για έκτακτη επισιτιστική βοήθεια αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 10% σε 15 από τις 23 αμερικανικές μεγαλουπόλεις που περιλαμβάνει το δείγμα της έκθεσης για την Πείνα και τους Αστέγους. Στο Ντιτρόιτ, την πρωτεύουσα της αμερικανικής βιομηχανίας οι αιτήσεις έχουν αυξηθεί κατά 35%. Το πρακτορείο Ρόιτερ αναφέρθηκε πρόσφατα εκτενώς στην αύξηση τον τελευταίο καιρό των ανθρώπων που ζουν σε σκηνές στις ισπανόφωνες φτωχότερες περιοχές της Καλιφόρνια, κάνοντας παραλληλισμούς με τις εικόνες που περιγράφει ο γνωστός Αμερικανός συγγραφέας Τζον Στάϊμπεκ στα «Σταφύλια της Οργής», περιγράφοντας τις κοινωνικές επιπτώσεις της Μεγάλης Οικονομικής Κρίσης του '30 στις ζωές εκατομμυρίων Αμερικανών.

Οι κατασχέσεις κατοικιών αναμένεται να φθάσουν στα 1,4 εκατομμύρια το 2008, αφήνοντας όχι μόνο εκατομμύρια Αμερικανούς άστεγους, αλλά στερώντας από τους αμερικανικούς δήμους μία πηγή

σημαντικών εσόδων, άρα και τη δυνατότητα άσκησης μιας στοιχειώδους κοινωνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων νεόπτωχων, που αναζητούν καταφύγιο στις υπηρεσίες των δήμων, των εκκλησιαστικών και ανθρωπιστικών οργανώσεων.

Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά δεδομένα, ένας στους δέκα Αμερικανούς, 36,5 εκατ., ζει στο όριο φτώχειας. Από αυτούς τα 13 εκατ. παιδιά. Ο αριθμός των αστέγων φθάνει στις 700.000, με την ανεργία να εκτινάσσεται ήδη στο 5%. Κι όλα αυτά πριν επισήμως η αμερικανική οικονομία μπει σε ύφεση, η οποία από τους συμβατικούς οικονομολόγους ορίζεται ως δύο τρίμηνα συνεχούς αρνητικής ανάπτυξης.

Η κατάρρευση της αμερικανικής φούσκας στα ακίνητα, αρχίζει και παρασύρει ανάλογες φούσκες, στη Βρετανία, την Ισπανία και την Ιρλανδία, με ορατές ήδη, ειδικά στην πρώτη, τις επιπτώσεις της νέας κρίσης. Η Ελλάδα δεν είναι εξαίρεση, παρά την μικρότερη ένταξή της στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Η ελληνική αγορά ακινήτων έχει όλα τα χαρακτηριστικά φούσκας-στην οικοδομή και τα ευρωπαϊκά πακέτα στηρίχτηκε η «υπερανάπτυξη» των τελευταίων ετών-ενώ οι ελληνικές τράπεζες, ακόμη και αν δεν έχουν παίξει σε subprime δάνεια, αρχίζουν και σφίγγονται λόγω της στενότητας στη διεθνή ρευστότητα.

Οι τράπεζες έχουν αυξήσει στα ύψη τα επιτόκια που δίνουν στα μεταξύ τους δάνεια(βλέπε διατραπεζική αγορά), καθώς φοβούνται η μία την άλλη μετά το φιάσκο των subprime στην Αμερική, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να βρουν ρευστό. Στην Αμερική τράπεζες όπως η Citigroup, ψάχνει σωτήρες σε άραβες μεγιστάνες, κινεζικά και ασιατικά κεφάλαια, ενώ στην Ελλάδα ανακάλυψαν ξανά το ταμιευτήριο, δίνοντας υψηλά επιτόκια για προθεσμιακές καταθέσεις και μεγάλα ποσά.

Η Ελλάδα είναι εξίσου υπερχρεωμένη με την Αμερική και άλλες καπιταλιστικές χώρες, που στηρίζουν την ανάπτυξη όχι στο εισόδημα, αλλά στην πίστωση, μέσω των πιστωτικών καρτών και τα κάθε μορφής καταναλωτικά και άλλα δάνεια. Το 2% με 2,5%, κάπου 90.000 νοικοκυριά σε σύνολο δύο εκατομμυρίων δανειοληπτών δεν πληρώνει τα χρέη του, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός νοικοκυριών έχει δανεισθεί χρήματα που ξεπερνούν το 40% του εισοδήματός του και κάνει αγώνα δρόμου για να πληρώσει τις δόσεις του. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει ζητήσει από τις τράπεζες να διαγράψουν επισφαλή χρέη τριών δις. ευρώ, ώστε τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια να μειωθούν στα 7 από 10 δις. ευρώ στο τέλος του 2007.

Τη πρωτιά στη μη εξυπηρέτηση έχουν τα χρέη προς τις πιστωτικές κάρτες και ακολουθούν τα καταναλωτικά δάνεια, τα δάνεια αυτοκινήτου και τα στεγαστικά. Στη στεγαστική πίστη, με βάση τα επίσημα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, πρόβλημα εμφανίζει το 3,4%, δηλαδή 2,2 δις. ευρώ και στην καταναλωτική πίστη δεν εξυπηρετείται κανονικά το 6,6%, δηλαδή 2 δις. ευρώ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Νοεμβρίου 2007 το σύνολο των στεγαστικών δανείων ανέρχονταν σε 61 δις. ευρώ, της καταναλωτικής πίστης σε 30,1 δις. ευρώ από τα οποία τα 22 δις. ευρώ είναι καταναλωτικά και 8,1 δις. ευρώ είναι χρέη πιστωτικών καρτών.

Η Ελλάδα είναι εξίσου υπερχρεωμένη με την Αμερική και αλλες καπιταλιστικές χώρες

Πώς όμως ξεκίνησαν όλα; Το 2000 κατέρρεε η χρηματιστηριακή φούσκα dot. Com, η οποία ήταν το τελευταίο επεισόδιο σε μία δεκαετία κρίσεων (παρά τη μεγάλη ανάπτυξη στις ΗΠΑ και τον κόσμο), που άρχισε από την κρίση της Ασίας του 1997(με κύριο θύμα την αναπτυγμένη Ιαπωνία), επεκτάθηκε στις αναδυόμενες αγορές της Ρωσίας και της Λατ. Αμερικής (θυμηθείτε τι έγινε στην Αργεντινή) και άρχισε να σκάει στα μούτρα της αμερικανικής καπιταλιστικής μητρόπολης και τις άλλες δυτικές οικονομίες.

Μπροστά στο αδιέξοδο η αμερικανική κεντρική τράπεζα, η Fed άρχισε να μειώνει τα επιτόκια προκειμένου να διευκολύνει τις τράπεζες και τους χρηματιστές της Γουόλ Στριτ να δανειστούν ξανά νέο χρήμα για να το ρίξουν ξανά στα χρηματιστήρια και τα ποικίλα χρηματιστηριακά προϊόντα. Ήλθε και η 11η Σεπτεμβρίου και ο φόβος για ολοκληρωτική παράλυση της αμερικανικής οικονομίας, που συνέτεινε στο να πέσουν τα επιτόκια στο επίπεδο ρεκόρ του 1%. Το χρηματιστήριο από μόνο του δεν μπορούσε να δημιουργήσει μία νέα φούσκα, με το παραμύθι των dot. Coms να έχει καταρρεύσει και τα χρηματιστηριακά σκάνδαλα (βλέπε Enron) να πνίγουν την Αμερική.

Το νέο ζεστό φθηνό χρήμα άρχισε να διοχετεύεται στην αγορά ακινήτων δημιουργώντας μία νέα φούσκα και συνθήκες υπερανάπτυξης. Τα ακίνητα χρησίμευαν ως εχέγγυο για ακόμη μεγαλύτερο δανεισμό, ενώ τα φτωχότερα στρώματα των Αμερικανών(κυρίως έγχρωμοι και ισπανόφωνοι) πίστεψαν πως ήλθε η ώρα να ζήσουν το δικό τους αμερικανικό όνειρο, τονώνοντας παράλληλα την κατανάλωση. Η αμερικανική υπερκατανάλωση- το 70% του αμερικανικού ΑΕΠ στηρίζεται στην κατανάλωση- οδηγούσε την οικονομία σε ανάκαμψη, αν και ο πόλεμος του Ιράκ και το αυξανόμενο οικονομικό του κόστος συν τις πολιτικές περιπλοκές, δεν κατάφερε να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση της «νέας οικονομίας» της εποχής Κλίντον.

Οι αμερικανικές τράπεζες ανακάλυψαν στην κοινότητα των Αφροαμερικανών και Ισπανόφωνων που μην έχοντας δυνατότητες πρόσβασης στο «κανονικό» αμερικανικό πιστωτικό σύστημα, λόγω και των άτυπων διακρίσεων μεταξύ λευκών και έγχρωμων που εξακολουθούν να ισχύουν στην Αμερική, παρά την τυπική κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, στράφηκαν σε μια νέου τύπου μορφής στεγαστικών δανείων, τα λεγόμενα δάνεια subprime, δάνεια υψηλού ρίσκου. Τα δάνεια αυτά έδιναν εξειδικευμένες εταιρίες ως υπεργολάβοι μεγάλων τραπεζών και είχαν υψηλότερο επιτόκιο από αυτό της αγοράς, αλλά, που όσο τα επιτόκια της κεντρικής τράπεζας ήταν φθηνά, παρέμεναν και αυτά ελκυστικά.

Επιπλέον τα χρέη που άρχισαν να συσσωρεύονται όταν τα επιτόκια άρχισαν να αυξάνονται από το 2004 και μετά, οι τράπεζες τα έκαναν «τίτλους», πακέτα τα οποία μεταπωλούσαν οπουδήποτε, σε άλλες τράπεζες του εξωτερικού, διαθέσιμους επενδυτές, ακόμη και σε επαρχιακές κωμοπόλεις, μέχρι τον μακρινό νορβηγικό βορρά χωρίς οι άνθρωποι να έχουν ιδέα από χρηματοοικονομικά, στηριζόμενοι απλά στην καλή πίστη. Κάτι δηλαδή σαν τα δομημένα ομόλογα, τίτλους που στηριζόντουσαν σε πολύπλοκες υποθέσεις για μελλοντικές αποδόσεις, που «ανίδεοι χρηματιστές» φόρτωσαν στα συνταξιοδοτικά ταμεία στη χώρα μας, υπό την πλήρη κάλυψη(και το σχετικό αντίτιμο) κουμπάρων και μεσαζόντων της κυβέρνησης.

Από το 2006 η αμερικανική αγορά ακινήτων άρχισε να κάθεται, οι τιμές να πέφτουν, άρα και η αξία τους ως ενέχυρο για τα διάφορα δάνεια. Παράλληλα όλο και περισσότεροι Αμερικανοί πετιόντουσαν στο δρόμο χωρίς να μπορούν να πληρώσουν τις πολλαπλασιαζόμενες δόσεις, λόγω της αύξησης των επιτοκίων. Στις αρχές του 2007, ο κόσμος ανακάλυψε τη λέξη «subprime», καθώς άρχισαν οι πτωχεύσεις των πρώτων εταιριών που έδιναν τέτοιου είδους δάνεια και η Γουόλ Στριτ τρίκλιζε. Στην αρχή φάνταζε ως ένα ακόμη συνηθισμένο επεισόδιο στις καθημερινές διακυμάνσεις της Γουόλ Στριτ, τον Αύγουστο είχε όμως εξελιχθεί σε μία διεθνή πιστωτική κρίση, καθώς

Οι τεράστιες ζημιές των τραπεζικών κολοσσών προκάλεσαν πανικό στα χρηματιστήρια

κανείς δεν ήξερε πόσα και πού βρισκόντουσαν αυτού του είδους τα δάνεια-οι τράπεζες δεν ανέγραφαν καν στους ισολογισμούς τους τη χορήγηση των δανείων subprime και των συναφών με αυτά χρηματιστηριακών προϊόντων-με αποτέλεσμα η μία μετά τις άλλες οι τράπεζες να ανακοινώνουν ζημιές εκατ. δολαρίων, προκαλώντας πανικό στα χρηματιστήρια και ανεβάζοντας το κόστος του χρήματος, αφού καμία τράπεζα δεν εμπιστευόταν να δανείσει πια στην άλλη.

Ακόμη και τράπεζες που δεν είχαν σχέση με αυτού του είδους τα δάνεια όπως η βρετανική Northern Rock, έφθασε στα όρια της χρεοκοπίας, με σκηνές που θύμιζαν Αργεντινή, καθώς οι χιλιάδες καταθέτες μην έχοντας εμπιστοσύνη στις διακηρύξεις της κυβέρνησης, έτρεχαν να πάρουν τα λεφτά τους, αδειάζοντας τα ταμεία της τράπεζας. Η Northern Rock, συνεχίζει να αναζητά αγοραστή, και η σοσιαλφιλελεύθερη Βρετανία του Γκόρντον Μπράουν δεν έχει αποκλείσει ακόμη και το ενδεχόμενο εθνικοποίησής της.

Η αμερικανική οικονομία άλλωστε, που είναι η μεγαλύτερη στον κόσμο και πρότυπο για την περαιτέρω επέκταση του νεοφιλελευθερισμού στην Ευρώπη, όπου οι αντοχές του κοινωνικού κράτους είναι μεγαλύτερες, στηρίζεται εδώ και χρόνια σε πήλινα πόδια, στον υπερδανεισμό.

Τα ενυπόθηκα δάνεια από 1,8 τρις. δολάρια έχουν φθάσει στα 8,2 τρις. δολάρια, το καταναλωτικό χρέος από 2,7 τρις. δολάρια σε 11 τρις. δολάρια, το εθνικό χρέος ξεπερνά τα 9 τρις. δολάρια, ενώ το αμερικανικό εμπορικό έλλειμμα φθάνει στα 765 δις. δολάρια. Στην Τάιμς Σκουέαρ, την κεντρική πλατεία της Νέας Υόρκης έχει στηθεί εδώ και χρόνια μετρητής χρέους, όπου σαν ταρίφα ταξί γράφει κάθε μέρα πόσο αυξάνεται το αμερικανικό χρέος.

Χάρη στην στρατιωτική της ισχύ και το γεγονός ότι το δολάριο δεν είναι απλά αμερικανικό αλλά παγκόσμιο νόμισμα, η Αμερική καταφέρνει να μετακυλά την κρίση στις πλάτες του υπόλοιπου κόσμου, που τρέμει ότι αν φτερνιστεί η Γουόλ Στριτ θα παγώσει ολόκληρο το καπιταλιστικό σύμπαν, όπως γίνεται άλλωστε τόσες και τόσες φορές, με τα χρηματιστήρια όταν πέφτουν.

Στο σύγχρονο καπιταλιστικό κόσμο ζούμε σήμερα ένα ανεστραμμένο κεϊνσιανισμό. Για δεκαετίες οι κυβερνήσεις, ιδίως των σοσιαλδημοκρατικών και σοσιαλιστικών κομμάτων, λοιδορήθηκαν ότι χρεώνονται για να ασκήσουν κοινωνική πολιτική. Σήμερα η ανάπτυξη της Αμερικής, των άλλων μεγάλων καπιταλιστικών χωρών ακόμη και της Ελλάδας, στηρίζεται στο ιδιωτικό χρέος, το χρέος που συσσωρεύεται από τις πιστωτικές κάρτες, τα καταναλωτικά και τα στεγαστικά δάνεια, μέσω των οποίων οι καπιταλιστές προσπαθούν να τονώσουν τη ζήτηση, συμπιέζοντας από την άλλη το εισόδημα, δημιουργώντας μία ψευδαίσθηση ευημερίας, αλλά που και αυτή κάποια στιγμή σπάει, όταν τα επιτόκια αυξάνονται για να αντιμετωπιστεί ο πληθωρισμός.

Ένα φαύλος κύκλος, με το χρηματιστηριακό-τραπεζικό κεφάλαιο να μετατρέπει πλέον σε εμπόρευμα, χρηματιστηριακό προϊόν, τα πάντα: από τις υποθήκες για τη λήψη στεγαστικού δανείου έως τα ασφαλιστήρια ζωής(πριν καιρό διαβάσαμε στο περιοδικό Μπίζνεσγουίκ, ότι στην Αμερική έχει αρχίσει να ανθεί μέχρι και η αγορά «ομολόγων θανάτου», ομόλογα που στηρίζονται σε ασφαλιστήρια ζωής, τα οποία προπληρώνουν χρηματιστηριακές εταιρίες και τράπεζες, μεταπουλώντας τα σε άλλους επενδυτές).

Οι κυβερνήσεις προς το παρόν προσπαθούν με τονωτικές ενέσεις ρευστότητας προς τις τράπεζες να ρίξουν χρήμα στην αγορά, μειώνοντας παράλληλα τα επιτόκια(εκτός από την ΕΚΤ), ευελπιστώντας ότι όταν περάσει η μπόρα των αμερικανικών ακινήτων, κάποια άλλη φούσκα θα βρεθεί για να δημιουργήσει ξανά συνθήκες ανάπτυξης.

Από την άλλη πιέζουν, όπως είδαμε και με τις δηλώσεις Αλογοσκούφη, τους εργαζόμενους να μην ζητήσουν «υπερβολικές αυξήσεις», θέλοντας να φορτώσουν το βάρος της κρίσης στον απλό κόσμο, που ούτε τράπεζες διευθύνει, ούτε δάνεια χορηγεί, ούτε παίζει με ακίνητα, πετρέλαιο, δημητριακά και οτιδήποτε άλλο.

Η κρίση της δεκαετίας του '90, έγινε η αφορμή για να αποκαθηλωθεί η συναίνεση της Ουάσιγκτον και η νεοφιλελεύθερη ατζέντα της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Η τωρινή κρίση, σε συνδυασμό με το αμερικανικό Βατερλό στο Ιράκ, μπορεί να βοηθήσει την αριστερά να κερδίσει ακόμη περισσότερο στον πόλεμο των ιδεών χρησιμοποιώντας την εμπειρία του απλού κόσμου για να δείξει το ποιος πράγματι φταίει για την κρίση.

Η αριστερά πρέπει να δώσει ακόμη μεγαλύτερη έμφαση για την ανάγκη μιας ορθολογικής οργάνωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με βάση τα συμφέροντα των απλών ανθρώπων, για τον δημοκρατικό έλεγχο της πιστωτικής και νομισματικής πολιτικής, παράλληλα με τους αγώνες που δίνει σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, κατά των πολιτικών του νεοφιλελευθερισμού, της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, του πολέμου και των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων όπου γης.

**Δημοσιογράφος στην «Ελευθεροτυπία» και μέλος των «Financial Crimes»*

Η κυβέρνηση ένοχη για τα ρατσιστικά Πογκρόμ

Αυξάνεται ο αριθμός των επιθέσεων σε μετανάστες. Η Κατερίνα Θωίδου εξηγεί γιατί οι ένοχοι βρίσκονται ψηλά

Στις 8-9 Δεκέμβρη έγινε στη Λισαβόνα η δεύτερη Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής με τη συμμετοχή 53 αρχηγών κρατών χωρών της Αφρικής και των πρωθυπουργών των 27 χωρών της ΕΕ.

Η σύνοδος παρουσιάστηκε ως ιστορικής σημασίας γιατί όπως ανακοινώθηκε επίσημα, «διαμόρφωσε νέα σελίδα στις σχέσεις ΕΕ και Αφρικής». Τυπικά στην ατζέντα της συζήτησης ήταν η μετανάστευση, το εμπόριο, οι κλιματικές αλλαγές και τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά στην πραγματικότητα το βασικό θέμα ήταν πώς οι χώρες της ΕΕ θα καταληστεύσουν ακόμη περισσότερο την Αφρική και πώς θα επιβάλουν μεγαλύτερους φραγμούς στους μετανάστες.

Ο στόχος της Συνόδου ήταν να εξαναγκασθούν οι χώρες τις Αφρικής να υπογράψουν νέες εμπορικές συμφωνίες που θα προέβλεπαν την πλήρη απελευθέρωση του εμπορίου, με την κατάργηση των δασμών για όλα τα προϊόντα που εξάγει η ΕΕ στην Αφρική. Αν εφαρμοστεί αυτή η συμφωνία, που είναι πρόταση του ΠΟΕ, θα οδηγήσει σε ακόμα μεγαλύτερη εξαθλίωση τους φτωχούς αγρότες και την εργατική τάξη της Αφρικής. Αυτή η πρόταση, παρ' όλες τις πιέσεις, απορρίφθηκε από τους αρχηγούς κρατών της Αφρικής και έτσι η σύνοδος δεν κατέληξε πουθενά..

Το τραγικό της υπόθεσης ήταν ότι ενώ οι πρωθυπουργοί της Ευρώπης προωθούν την πλήρη απελευθέρωση του εμπορίου, την ίδια στιγμή πιέζουν για να μπουν ακόμα μεγαλύτεροι φραγμοί στην διακίνηση των ανθρώπων. Αυτή την πολιτική υποστήριξε στη Σύνοδο και η ελληνική αντιπροσωπεία, με επικεφαλής τον Καραμανλή. Είπε ότι οι χώρες ΕΕ και Αφρικής *«είναι ανάγκη να ευθυγραμμιστούν σε ένα κοινό μέτωπο εναντίον όλων των παράνομων δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με τη λαθρομετανάστευση και την εμπορία ανθρώπων και θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους στον τομέα αυτό σε πνεύμα συναντίληψης για την κοινή ευθύνη. Η σύναψη και η πιστή εφαρμογή συμφωνιών επανεισδοχής θεωρείται επιβεβλημένη»*, τόνισε ο Καραμανλής στη Σύνοδο.

Στην πραγματικότητα η πολιτική των κλειστών συνόρων της ΕΕ έχει οδηγήσει τα τελευταία 20 χρόνια στο θάνατο 12.000 μεταναστών, που έχασαν τη ζωή τους στην προσπάθειά τους να γλιτώσουν από την πείνα και τον πόλεμο. Οι κυβερνήσεις της ΕΕ έχουν σαν στόχο να κάνουν αυτή τη δολοφονική πολιτική ακόμα πιο σκληρή. Στα τέλη Νοέμβρη του 2007 ψηφίστηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο νέα Κοινοτική Οδηγία που προβλέπει την «εναρμόνιση των πρακτικών απέλασης των χωρών της ΕΕ». Αυτή η Κ.Ο. μετατρέπει όλους τους μετανάστες σε εγκληματίες και προβλέπει την σύλληψη, φυλάκιση και άμεση απέλαση όσων μεταναστών κατοικούν και εργάζονται «παράνομα» στις χώρες της ΕΕ. Επίσης προβλέπεται ποινή 5ετούς απαγόρευσης επιστροφής στο έδαφος της Ευρώπης.

Σύμφωνα με τη ΜΚΟ «Ευρώπη-Φρούριο», 11.120 μετανάστες έχουν χάσει τη ζωή τους από το 1988 έως το τέλος του 2006 στην προσπάθειά τους να περάσουν τα ευρωπαϊκά σύνορα. Από αυτούς 3.870 αγνοούνται στη θάλασσα. Στα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, 766 άνθρωποι πνίγηκαν και άλλοι 402 αγνοούνται. Σε αυτούς πρέπει να προσθέσουμε τουλάχιστον άλλους 120 νεκρούς και αγνοούμενους, που προστέθηκαν ως τον Οκτώβριο του 2007.

Η Ελλάδα είναι το σταυροδρόμι του θανάτου για χιλιάδες μετανάστες από την Αφρική και την Ασία που προσπαθούν να μετακινηθούν προς την Ευρώπη. Εχει την πρώτη θέση στην εφαρμογή της δολοφονικής πολιτικής των κλειστών συνόρων. Το 2007 μόνο, οι ελληνικές αρχές συνέλαβαν στα ελληνικά νησιά περίπου 7.000 μετανάστες. Την ίδια στιγμή υπάρχουν άπειρες καταγγελίες για την απάνθρωπη μεταχείριση και τους βασανισμούς των μεταναστών από το Λιμενικό και ιδιαίτερα για το κέντρο κράτησης μεταναστών της Σάμου, οι οποίες δεν έχουν ποτέ διερευνηθεί. Επιπλέον μετά το σκάνδαλο των απαγωγών των Πακιστανών μεταναστών, βγήκαν στην επιφάνεια τα βρόμικα παιχνίδια συνεργασίας της ελληνικής κυβέρνησης με την Πρεσβεία του Πακιστάν, για τη σύνταξη μαύρης λίστας «ανεπιθύμητων» μεταναστών οι οποίοι είτε συναντούν εμπόδια να έρθουν νόμιμα στην Ελλάδα είτε παρακολουθούνται από την αστυνομία και απελαύνονται.

Αυτή η πολιτική είναι που αφήνει περιθώρια στο ΛΑΟΣ και στις φασιστικές συμμορίες να σκορπίζουν το ρατσιστικό δηλητήριο της προπαγάνδας κατά των μεταναστών και να οργανώνουν πογκρόμ στις γειτονιές. Το Παρατηρητήριο Κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας μιλά για υπερδιπλασιασμό των ρατσιστικών επιθέσεων σε βάρος μεταναστών μέσα στο 2007 σε σχέση με πέρσι, αφού από 16 επιθέσεις κατά μεταναστών το 2006, μέσα στο 2007 αναφέρθηκαν 35 περιστατικά. Αυτή η αύξηση δεν είναι τυχαία. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το 2007 ήταν η χρονιά που το ακροδεξιό κόμμα ΛΑΟΣ έγινε κοινοβουλευτικό κόμμα και η προπαγάνδα κατά των μεταναστών νομιμοποιήθηκε να ακούγεται από τη βουλή και τα κανάλια σαν επίσημη πολιτική θέση. Αυτή η προπαγάνδα σε συνδυασμό με την ανοχή της αστυνομίας, δίνει το πράσινο φως σε διάφορα φασιστοειδή να επιτίθονται σε σπίτια μεταναστών με στόχο να τους τρομοκρατήσουν και να τους διώξουν από τις γειτονιές που κατοικούν εδώ και χρόνια.

Δεν είναι όμως μόνο οι φασίστες που ευθύνονται για αυτά τα κρούσματα ρατσισμού. Υπεύθυνη είναι και η πολιτική της κυβέρνησης της ΝΔ. Η αποκάλυψη του σκανδάλου των απαγωγών από την Πακιστανική Κοινότητα έβγαλε στην επιφάνια ότι η ελληνική κυβέρνηση έχει εναρμονιστεί με την πολιτική της ισλαμοφοβίας των ΗΠΑ και του Μπους, που μαζί με την επίθεση στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, έβαλε στο στόχαστρο όλους τους μουσουλμάνους, ταυτίζοντάς τους με την Αλ Κάιντα και την τρομοκρατία. Οι Πακιστανοί μετανάστες μπήκαν στο στόχαστρο και της ελληνικής κυβέρνησης, της ΕΥΠ και της αστυνομίας, γιατί προσπάθησε να παίξει αυτό το χαρτί. Οι βασανισμοί των Πακιστανών στο αστυνομικό τμήμα της Ομόνοιας, που αποκαλύφθηκαν πριν μερικά

χρόνια, ήταν μετά τις απαγωγές το δεύτερο μεγάλο σκάνδαλο που αποκάλυψε ότι η αστυνομία με τις ευλογίες του υπουργείου Δημόσιας Τάξης είναι ο ενορχηστρωτής αυτής της ρατσιστικής πολιτικής. Ετσι δεν είναι τυχαίο ότι μέσα σε διάστημα δύο μηνών έγιναν επιθέσεις σε σπίτια Πακιστανών μεταναστών στο Ρέντη και στο Αιγάλεω.

Η πολιτική της ΕΕ, της κυβέρνησης της ΝΔ και η παρουσία του ΛΑΟΣ στη βουλή, σημαίνει ότι χρειάζεται η κλιμάκωση της αντιρατσιστικής δράσης το επόμενο διάστημα. Οι αντιρατσιστικές οργανώσεις χρειάζεται ταυτόχρονα να πρωτοστατήσουν σε δύο πράγματα. Σε ιδεολογικό επίπεδο να δίνουν την κόντρα με τα επιχειρήματα της κυρίαρχης τάξης και της κυβέρνησης της ΝΔ, ότι δήθεν οι μετανάστες φταίνε για την ανεργία, τη φτώχεια, την εγκληματικότητα και την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στις γειτονιές και την ίδια στιγμή να δίνουν τη μάχη κατά του ρατσισμού με όσο πιο μαζικούς όρους γίνεται.

Δεν υπάρχει καμία απόδειξη που να δικαιολογεί το ρατσιστικό ψέμα ότι για την αύξηση της ανεργίας ευθύνεται η αύξηση της μετανάστευσης. Αντίθετα όλα τα στοιχεία συνηγορούν ακριβώς στο αντίθετο. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε η διευθύντρια του ΕΚΚΕ Χάρις Συμεωνίδου, σε εκδήλωση του κέντρου πληροφόρησης και τεκμηρίωσης για τον ρατσισμό «Αντιγόνη», αποδεικνύεται ότι χωρίς τη μετανάστευση η αναλογία ασφαλισμένων προς συνταξιούχους θα ήταν ακόμη χαμηλότερη. *«Εχει υπολογιστεί ότι το 1 εκατομμύριο μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα καταβάλλουν το 11% των εισφορών που εισπράττουν τα ασφαλιστικά ταμεία»* αναφέρει η έρευνα. Ο 1 στους 4 ασφαλισμένος στο ΙΚΑ είναι μετανάστης, εκ των οποίων το 50% είναι αλβανικής καταγωγής, με αμέσως επόμενες κατηγορίες Ρώσους, Βούλγαρους, Ρουμάνους, Πακιστανούς. *«Η εισφοροδιαφυγή και εκμετάλλευση του εργατικού δυναμικού των μεταναστών (και των Ελλήνων) έχει αποτέλεσμα σημαντικούς διαφεύγοντες πόρους από το σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης η οποία ήταν 100 δισ. δραχμές το 1993 και το 2001 έφτασε το 1 τρισ. δραχμές τον χρόνο».*

Αλλο πόρισμα που έδωσε το ΙΜΕΠΟ «Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής» αναφέρει *«Οι μετανάστες (νόμιμοι και παράνομοι) συμβάλλουν κατά 2,7% στο ΑΕΠ της χώρας, δημιουργούν το 2,8% του εισοδήματος και συνιστούν το 2,5% της απασχόλησης. Η έλευσή τους έχει προκαλέσει αύξηση των θέσεων εργασίας, μείωση των τιμών και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, αλλά έχει πλήξει τα φτωχά νοικοκυριά με αρχηγό χωρίς εργασιακή εξειδίκευση, για τα οποία χρειάζεται ειδική μέριμνα. Οσο περισσότερο ενσωματώνονται τόσο αυξάνεται η συμβολή τους στην ευημερία της χώρας»* (ΙΜΕΠΟ, Κόντη-Ζωγραφάκη, Μητράκου).

9 Δεκέμβρη, διαδήλωση στο Αιγάλεω ενάντια στις ρατσιστικές επιθέσεις

Αν ισχύουν όλα αυτά το ερώτημα που δημιουργείται είναι γιατί οι κυβερνήσεις αρνούνται να νομιμοποιήσουν τους μετανάστες και να ανοίξουν τα σύνορα στα αδέρφια μας που προσπαθούν με κίνδυνο τη ζωή τους να έρθουν στην Ευρώπη;

Η απάντηση είναι γιατί η άρχουσα τάξη κερδίζει από το ρατσισμό. Πρώτον γιατί όσο οι μετανάστες εργαζόμενοι παραμένουν στην παρανομία, τόσο μεγαλώνει η εκμετάλλευσή τους και άρα τα κέρδη των εργοδοτών. Το δεύτερο είναι ότι η άρχουσα τάξη έχει συμφέρον να κρατά την εργατική τάξη διασπασμένη, για να μπορεί να την εκμεταλλεύεται περισσότερο. Οσο υπάρχουν μετανάστες στην παρανομία, που εργάζονται χωρίς ασφάλιση και αμείβονται κάτω από τις συλλογικές συμβάσεις, τόσο μεγαλώνουν οι πιέσεις για να εργάζονται και οι ντόπιοι εργαζόμενοι με χειρότερες συνθήκες εργασίας. Το τρίτο είναι το ιδεολογικό. Οι μετανάστες πάντα χρησιμοποιούνται ως «αποδιοπομπαίοι τράγοι», στους οποίους κάθε φορά μπορούν οι από πάνω να φορτώνουν τα βάρη και να αποπροσανατολίζουν την εργατική τάξη για όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Για τη φτώχεια, την ανεργία, τα χάλια της δημόσιας παιδείας και υγείας φταίνε οι μετανάστες και όχι οι περικοπές και η λιτότητα, μας λένε.

Γι' αυτό στην πάλη κατά του ρατσισμού χρειάζεται να ξεκινάμε από την αφετηρία ότι ο ρατσισμός δεν έχει να κάνει με τη φύση των ανθρώπων αλλά είναι ένα ψέμα που καλλιεργείται από τα πάνω, από την κυρίαρχη τάξη, για να μπορεί να διασπά την ενότητα της εργατικής τάξης. Η πάλη για τη νομιμοποίηση των μεταναστών και το άνοιγμα των συνόρων είναι ένα αίτημα αντικαπιταλιστικό που έρχεται σε σύγκρουση με τα συμφέροντα του καπιταλισμού στην Ελλάδα και παγκόσμια.

Την ίδια στιγμή όμως χρειάζεται να παλέψουμε για να μπορούν οι μετανάστες που είναι ήδη εδώ, να ζουν με αξιοπρέπεια. Εκτός από τη νομιμοποίηση όλων έχουμε να παλέψουμε και για μία σειρά άλλες κατακτήσεις. Να διεκδικήσουμε να φτιαχτούν σχολεία για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας για τους μετανάστες, με ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και όχι να καλύπτουμε αυτή την βασική ανάγκη στα πλαίσια ιδιωτικών πρωτοβουλιών, ακόμα και αν ξεκινούν από αντιρατσιστικές οργανώσεις. Να διεκδικήσουμε την εγγραφή στα σχολεία όλων των παιδιών των μεταναστών, νόμιμων ή «παράνομων» και τη λειτουργία της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης για να έχουν επιπλέον βοήθεια. Την ισότιμη πρόσβαση των μεταναστών με ή χωρίς χαρτιά στη Δημόσια Υγεία. Την χορήγηση δικαιώματος ψήφου και όλα τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Δίνοντας αυτές τις μάχες μέσα στα συνδικάτα, στις γειτονιές, στις σχολές και τα σχολεία με μαζικούς όρους, μπορούμε να σπάσουμε το φόβο και την τρομοκρατία των ρατσιστών και να απομονώσουμε τα φασιστοειδή όπου τολμούν να κάνουν την εμφάνισή τους. Όπως στο Ρέντη και στο Αιγάλεω, που η απάντηση δόθηκε με μαζικές αντιρατσιστικές συγκεντρώσεις, όπου η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο και η Πακιστανική Κοινότητα διοργάνωσαν δύο μαζικά αντιρατσιστικά συλλαλητήρια τα οποία αγκαλιάστηκαν από τους Δήμους, τα συνδικάτα και τους τοπικούς φορείς. Παλεύοντας το ρατσισμό με αυτό τον προσανατολισμό έχουμε τη δύναμη να απομονώσουμε τους φασίστες και να τσακίσουμε τη ρατσιστική πολιτική της κυβέρνησης της ΝΔ, ανοίγοντας ταυτόχρονα το δρόμο για να κατακτήσουμε νέες νίκες κόντρα στο σύστημα που γεννά την φτώχεια, την ανεργία και το ρατσισμό.

90 χρόνια από τη δημιουργία του ΣΕΚΕ

Ο Θανάσης Καμπαγιάννης εξιστορεί τις διεργασίες που οδήγησαν στην ίδρυση του ΣΕΚΕ, τον Νοέμβρη του 1918, και θυμίζει τις επαναστατικές ρίζες της Αριστεράς στην Ελλάδα

Όταν, στις 4 του Νοέμβρη του 1918, 30 σοσιαλιστές από διαφορετικές οργανώσεις και για λογαριασμό χίλιων περίπου αγωνιστών πανελλαδικά, συγκεντρώνονταν στον Πειραιά για να ιδρύσουν το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδας, κανείς δεν θα μπορούσε να προβλέψει τις συγκλονιστικές συνέπειες αυτού του γεγονότος στην ελληνική πολιτική σκηνή για ολόκληρο τον εικοστό αιώνα.

Κι άλλες φορές είχαν συναντηθεί οι σοσιαλιστές της Ελλάδας, για να δημιουργήσουν έναν κοινό πολιτικό φορέα. Όμως αυτή τη φορά, τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Γιατί το ΣΕΚΕ δεν ήταν ένα εγκεφαλικό κατασκεύασμα ούτε ένα κόμμα όμοιο με τα υπόλοιπα που δρούσαν στην ελληνική πολιτική σκηνή. Ήταν, όπως τόσο εύστοχα το συνέλαβε ο ποιητής Κ. Βάρναλης στο *"Φως που καίει"*, «ώριμο τέκνο της οργής», το αποτέλεσμα βαθιών διεργασιών που συντάραζαν την ελληνική, όσο και τις υπόλοιπες κοινωνίες παγκόσμια. Τα χρόνια πριν και μετά το 1918, νέα επαναστατικά κόμματα γεννιούνται σε όλον τον κόσμο, εν μέσω κινημάτων, εξεγέρσεων και επαναστάσεων. Αξίζει να εξετάσουμε τις διεργασίες που βρίσκονται στο υπόβαθρο αυτού του διεθνούς φαινομένου, για να κατανοήσουμε καλύτερα και το ίδιο το φαινόμενο ΣΕΚΕ.

Τρεις μεγάλες εξελίξεις βάζουν τη σφραγίδα τους στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Η πρώτη είναι η εμφάνιση μιας νέας, μαζικής και συγκεντρωμένης κοινωνικής δύναμης, της εργατικής τάξης, στο προσκήνιο – ιδιαίτερα – των δυτικών κοινωνιών. Η ανάπτυξη του καπιταλισμού σημαίνει την προσέλκυση στις πόλεις πληθυσμού, που μέχρι τότε ήταν αγροτικός, για εργατικά χέρια στις νέες βιομηχανικές μονάδες. Το μοντέλο της πόλης, της εργασίας, της κατοικίας, της μαζικής πολιτικής, όπως το ξέρουμε σήμερα, έχει τις ρίζες του σ' αυτές τις οικονομικές εξελίξεις. Στις αρχές του 20ού αιώνα, ο καπιταλισμός εισχωρεί πλέον και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές του πλανήτη. Και η εμφάνιση ενός νέου υποκειμένου στις πόλεις, της εργατικής τάξης, γίνεται όλο και πιο αισθητή, κοινωνικά και πολιτικά. Απεργίες ξεσπούν σε όλον τον κόσμο, μαζικά κινήματα με κέντρο τούς εργάτες διεκδικούν νέα δικαιώματα, συνδικάτα και πολιτικά κόμματα που αναφέρονται ή ανήκουν στην εργατική τάξη δημιουργούνται παντού. Η Β' Διεθνής, μια ομοσπονδία σοσιαλιστικών κομμάτων που αναφέρονται στον μαρξισμό, οργανώνει στις τάξεις της εκατομμύρια εργάτριες και εργάτες και διεκδικεί για την εργατική τάξη τον ρόλο που είχε η αστική πριν τη Γαλλική Επανάσταση.

Η δεύτερη μεγάλη εξέλιξη στις αρχές του 20ού αιώνα είναι η εμφάνιση του μαζικού πολέμου. Ο πόλεμος δεν ήταν κάποιο καινούργιο γνώρισμα των ανθρώπινων κοινωνιών. Ο μαζικός όμως πόλεμος, όπως ήταν ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, με τα εκατομμύρια των νεκρών στρατιωτών στα χαρακώματα, δεν είχε προηγούμενο. Σίγουρα, οι αλλαγές στην τεχνολογία (και ιδιαίτερα στη στρατιωτική τεχνολογία με την νέα έμφαση στο πυροβολικό), έπαιξαν ρόλο στον αριθμό των θανάτων, που ξεπέρασαν τα 15 εκατομμύρια. Ήταν όμως η διαπλοκή των οικονομικών, διπλωματικών και γεωστρατηγικών συμφερόντων (όπως την ανέλυσαν οι επαναστάτες μαρξιστές της εποχής με τη θεωρία του ιμπεριαλισμού) που άλλαξε τη μορφή του πολέμου και σκόρπισε με βιομηχανικούς ρυθμούς τον θάνατο, ειδικά την τετραετία 1914-1918. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος μπορεί να είχε ξεκινήσει με τους εργάτες της κάθε χώρας να τραγουδούν πατριωτικά άσματα - και τα κόμματα της Β' Διεθνούς να ατιμάζουν τις υποσχέσεις τους, στηρίζοντας το καθένα τη δικιά του άρχουσα τάξη. Όμως, καθώς περνούσε ο καιρός, ο πόλεμος γινόταν όλο και πιο αντιδημοφιλής και οι αντιπολεμικές φωνές δυνάμωναν. Προς το τέλος του πολέμου, οι φαντάροι δεν έβρισκαν πλέον κανέναν λόγο για να υπακούσουν τους αξιωματικούς τους που τους διέταζαν να επιτεθούν, να βρουν δηλαδή βέβαιο θάνατο. Ο εχθρός έμοιαζε πια να είναι όχι μπροστά, αλλά πίσω από τα χαρακώματα.

Η τρίτη εξέλιξη ήταν η λιγότερο «αντικειμενική» απ' όλες, η νίκη της επανάστασης στη Ρωσία τον Οκτώβρη του 1917. Οι ρώσοι φαντάροι έκαναν αυτό που όλοι ψιθύριζαν, αψήφησαν τις διαταγές των ανωτέρων τους, εξεγέρθηκαν και προκάλεσαν το τέρμα του πολέμου. Μάλιστα, για να επιβάλουν μέχρι τέλους τα αιτήματά τους, έπιασαν ξανά το νήμα των επαναστατικών διακηρύξεων της Διεθνούς και, σε συμμαχία με τους εργάτες των πόλεων, ανέτρεψαν συνολικά το αστικό καθεστώς. Μια νέα Αριστερά, η ασυμβίβαστη Αριστερά των μπολσεβίκων, του Λένιν και του Τρότσκι, έκανε την εμφάνισή της και έκλεβε τις καρδιές και τα μυαλά εκατομμυρίων ανθρώπων που ονειρεύονταν το τέλος του πολέμου και του συστήματος που τον γεννάει. Όλες πια οι κυβερνήσεις, και φυσικά και η φιλοπόλεμη Αριστερά της Β' Διεθνούς, έτρεχαν τώρα να δώσουν όρκους πίστης για το τέλος του πολέμου και για μια δίκαιη και ειρηνική κοινωνία. Όμως παντού υπήρχαν ήδη μαχητικές πρωτοπορίες (πιο μαζικές και πιο αισιόδοξες από ποτέ), που κοίταζαν προς τις ιδέες, την πολιτική και την οργάνωση των μπολσεβίκων. Ο σοσιαλισμός δεν ήταν πια ουτοπία. Η ώρα των εργατών είχε σημάνει.

Ήταν η αλληλεξάρτηση και η διασταύρωση αυτών των εξελίξεων που προκαλούσαν παγκόσμια τον αναβρασμό, αυτό που ο Βρετανός πρωθυπουργός Λόυδ Τζωρτζ περιέγραφε με τη φράση: *«Όλη η υφιστάμενη τάξη πραγμάτων, πολιτική, κοινωνική και οικονομική, είναι αυτή τη στιγμή υπό αμφισβήτηση από τις μάζες, από το ένα άκρο της Ευρώπης μέχρι το άλλο»*. Κάθε χώρα βίωνε αυτή την κρίση διαφορετικά, ανάλογα με το επίπεδο της ανάπτυξής της, τον βαθμό της εμπλοκής της στον πόλεμο, τον αντίκτυπο της επανάστασης. Η ελληνική κοινωνία δεν ήταν έξω από αυτή την εικόνα.

Η εργατική τάξη στην Ελλάδα είχε ήδη κάνει την εμφάνισή της. Οι σποραδικές απεργίες του τέλους του 19ου αιώνα έδωσαν τη θέση τους στους πιο συστημα-

Οι αντιπρόσωποι στο ιδρυτικό συνέδριο του ΣΕΚΕ

τικούς και επίμονους απεργιακούς κύκλους του 1906, των ετών 1910-1914 και 1917-1918. Την κίνηση αυτή οργάνωνε ένα ολοένα διευρυνόμενο δίκτυο σωματείων, που αναζητούσαν τον συντονισμό καταρχήν σε τοπικό επίπεδο (ίδρυση τοπικών Εργατικών Κέντρων στον Βόλο, την Πάτρα, την Αθήνα, κ.α.), αλλά και πανελλαδικά (προσπάθειες για τη δημιουργία Συνομοσπονδίας). Παράλληλα, εξελισσόταν η ζύμωση των σοσιαλιστών, αρχικά γύρω από πρόσωπα, όπως ο Πλάτων Δρακούλης, ο Σταύρος Καλλέργης, ο Νίκος Γιαννιός μετέπειτα γύρω από οργανώσεις με μεγαλύτερες δυνατότητες, όπως ήταν η Φεντερασιόν του Αβραάμ Μπεναρόγια στη Θεσσαλονίκη. Η κίνηση αυτή είχε ήδη το ιδεολογικό της αντίκτυπο στις συζητήσεις της εποχής. Ο Γ. Σκληρός, με το βιβλίο του *"Το Κοινωνικόν Μας ζήτημα"*, ήδη από το 1908 έθετε το πρόβλημα της αυτοτελούς εμφάνισης της εργατικής τάξης στον κοινωνικό και πολιτικό στίβο. Οι δημοτικιστές της εποχής διχάζονταν για τη στάση τους απέναντι στο νέο κίνημα. Ένα νέο στρώμα διανοουμένων, με σπουδές κατά βάση στη Γερμανία, εξοικειωμένων με τον μαρξισμό της Β' Διεθνούς, εισήγαγε επίσης στην Ελλάδα φιλεργατικές και σοσιαλιστικές ιδέες: η εμφάνιση των Κοινωνιολόγων, που θα στρατευτούν στο Κόμμα των Φιλελευθέρων, είναι άλλη μια απόδειξη της αυξανόμενης βαρύτητας της εργατικής τάξης στην ελληνική πολιτική σκηνή. Η κυρίαρχη τάξη θα διχαστεί ως προς την αντιμετώπιση του αναδυόμενου εργατικού κινήματος.

Τις κοινωνικές αυτές εξελίξεις ήρθε να οξύνει η συμμετοχή του ελληνικού κράτους στους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς. Ειδικά με τον ερχομό του Ελ. Βενιζέλου στο προσκήνιο, η κυρίαρχη τάξη στην Ελλάδα μπαίνει σε μια μακροχρόνια πολεμική προσπάθεια για τον πολλαπλασιασμό της ελληνικής επικράτειας, μέχρι τη μεγαλομανία της «Ελλάδας των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών». Οι συνέπειες του ελληνικού μεγαλοϊδεατισμού θα είναι αιματηρές για τους από κάτω. Για δέκα χρόνια, ασταμάτητα από το 1912 ως το 1922, χιλιάδες θα είναι επιστρατευμένοι και θα χάσουν τη ζωή τους, πρώτα στους Βαλκανικούς Πολέμους, μετά στα πλαίσια του Α' Παγκοσμίου, στην Ουκρανική Εκστρατεία κατά των Σοβιέτ, μετά στη Σμύρνη και μετά στα βάθη της Ανατολίας. Ο διαρκής πόλεμος θα κάνει πιο ορατές τις ταξικές διαφορές που διαπερνούσαν την ελληνική κοινωνία. Το αντιπολεμικό αίσθημα ήταν διάχυτο, πολλές φορές συγκεχυμένο με αντιβενιζελικές και βασιλικές πεποιθήσεις ήταν όμως το υπαρκτό εύφλεκτο υλικό, που στοίχειωνε τα αφεντικά της Ελλάδας και που αξιοποίησαν οι σοσιαλιστές του ΣΕΚΕ.

Ωστόσο καθοριστική, στην ελληνική περίπτωση, ήταν η επίδραση της Ρώσικης Επανάστασης. Με τρόπους έμμεσους και άμεσους. Έμμεσα, η νίκη των μπολσεβίκων έστρεφε το εκκρεμές συνολικά στα αριστερά. Ο πόλεμος τώρα θα τελείωνε. Οι κυρίαρχες τάξεις έψαχναν τρόπους να σταθεροποιήσουν το σκηνικό και η σοσιαλδημοκρατία προσφέρθηκε πρόθυμα. Σοσιαλιστικές και συνδικαλιστικές συνδιασκέψεις οργανώθηκαν στα γρήγορα, ώστε οι αποφάσεις των Συμμάχων που νίκησαν στον πόλεμο να έχουν και τη νομιμοποίηση των «σοσιαλιστών». Ο Βενιζέλος επιθυμούσε να έχει και η Ελλάδα τους εθνικούς «σοσιαλιστές» της, που θα παπαγάλιζαν τα εθνικά συμφέροντα στις εν λόγω συνδιασκέψεις. Έτσι, από εκεί που κάθε εργατική ή σοσιαλιστική κίνηση αντιμετωπιζόταν από το ελληνικό κράτος με καταστολή, ο Βενιζέλος προσκάλεσε τώρα τους σοσιαλιστές και τους άνοιξε το δρόμο για τη διοργάνωση τόσο ενός εργατικού συνεδρίου με σκοπό την ίδρυση της ΓΣΕΕ, όσο κι ενός σοσιαλιστικού για τη δημιουργία του ΣΕΚΕ. Οι Φιλελεύθεροι επιχείρησαν έτσι να χειραγωγήσουν τη συνδικαλιστική και τη σοσιαλιστική κίνηση στοχεύοντας σε εξωτερικά και εσωτερικά πολιτικά οφέλη. Όμως, οι σοσιαλιστές άρπαξαν την ευκαιρία να οργανώσουν τα ιδρυτικά συνέδρια της ΓΣΕΕ και του ΣΕΚΕ. Και σύντομα ο Βενιζέλος κατάλαβε ότι έπρεπε να τσακίσει τις οργανώσεις που τυπικά ο ίδιος είχε δώσει τη συγκατάθεση για την ίδρυσή τους.

Το σχέδιο του Βενιζέλου απέτυχε, γιατί και οι συνθήκες για τη δημιουργία του ΣΕΚΕ είχαν ωριμάσει και οι άνθρωποι που θα σήκωναν το βάρος μιας γνήσιας επαναστατικής οργάνωσης είχαν διαμορφωθεί. Η δημιουργία του ΣΕΚΕ σφραγίστηκε από μια συμμαχία σοσιαλιστών που βρίσκονταν σε διαφορετικές οργανώσεις, είχαν όμως φτάσει σε κρίσιμα κοινά συμπεράσματα και, πάνω απ' όλα, είχαν εμπνευστεί από τη νίκη του Οκτώβρη. Ο Μπεναρόγια και οι αντιπρόσωποι της Θεσσαλονίκης είχαν την εμπειρία της μαζικής, συνδικαλιστικής και πολιτικής δράσης που τους προσέφερε η Φεντερασιόν και - από το 1917 - το Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης. Ήταν επίσης διεθνιστές, εκφράζοντας έτσι και τις πεποιθήσεις του πολυπληθούς εβραϊκού προλεταριάτου της πόλης, άρα

Πρωτομαγιά 1919 στην Λειβαδιά

δύσκολα θα υποτάσσονταν στα εθνικιστικά παιγνίδια του Βενιζέλου. Οι Θεσσαλονικείς βρήκαν τους συντρόφους τους στα πρόσωπα των μελών της Σοσιαλιστικής Εργατικής Ένωσης των Παναγή και Νίκου Δημητράτου, με έδρα την Αθήνα. Οι Δημητράτοι αντιπροσώπευαν το καλύτερο κομμάτι της δράσης των σοσιαλιστών της Αθήνας, που είχαν ξεκόψει από την επιρροή του Δρακούλη, αλλά και του Γιαννιού, που παρέμενε πιστός σε πιο εθνικιστικές θέσεις και επιφυλακτικός απέναντι στη Ρώσικη Επανάσταση.

Στο ιδρυτικό συνέδριο του ΣΕΚΕ, ενεργό ρόλο (μάλιστα, ως αριστερή πτέρυγα) θα παίξουν ακόμα οι νέοι της Σοσιαλιστικής Νεολαίας Αθηνών: ο Δημοσθένης Λιγδόπουλος, ο Φραγκίσκος Τζουλάτι και ο Σπύρος Κομιώτης, φοιτητές του Φυσικομαθηματικού, ο Μιχάλης Οικονόμου και ο Γιώργος Δούμας, φοιτητές της Φιλοσοφικής, ο Παύλος Χλωμός, ο Αρ. Δημητράτος, ο Αντώνης Δούμας, ο Κατσάνος, φοιτητής του Πολυτεχνείου, κ.α. Ήταν όλοι τους νέοι, συναρπασμένοι από την επανάσταση και εκνευριστικά ριζοσπάστες για τους συντηρητικότερους συντρόφους τους. Στη διαδικασία ενοποίησης συμμετείχαν ακόμα εργάτες με σημαντική συνδικαλιστική εμπειρία, καθώς και αγωνιστές από μικρότερες πόλεις (Βόλο, Πάτρα, Κέρκυρα, Καβάλα, κ.α.), προσδίδοντας στο εγχείρημα μια πανελλαδική δικτύωση. Το συνέδριο του ΣΕΚΕ παρακολούθησαν ως παρατηρητές δύο αντιπρόσωποι της ΓΣΕΕ, καθώς και ο διευθυντής της προοδευτικής εφημερίδας Ριζοσπάστης Γ. Πετσόπουλος.

Το πρόγραμμα που ψήφισε το Α' Συνέδριο του ΣΕΚΕ ήταν εξαιρετικά ριζοσπαστικό, με αναφορές στην προλεταριακή επανάσταση και ρητές δεσμεύσεις: *«το Σ.Ε.Κ. δεν δύναται ποτέ να συμμετάσχη ή να ενισχύση οποιαδήποτε κυβέρνησιν της αστικής τάξεως και αποκρούει κάθε απόπειραν απομακρύνσεώς του από την πάλην των τάξεων...»*. Όμως, το μοντέλο των σοσιαλδημοκρατικών κόμματων δεν είχε ακόμα αντικατασταθεί από κάτι καινούργιο γι' αυτό και οι αποφάσεις του ΣΕΚΕ έπασχαν από την τυπική διχοτόμηση ανάμεσα σε ένα μίνιμουμ και σ' ένα μάξιμουμ πρόγραμμα, δηλαδή ανάμεσα στα καθημερινά αιτήματα της εργατικής τάξης και στη σοσιαλιστική οικοδόμηση της κοινωνίας, χωρίς να είναι ξεκάθαρο πώς αυτά συνδέονται. Το γεγονός αυτό αντανακλούσε και την ύπαρξη στο εσωτερικό του ΣΕΚΕ μιας σοσιαλδημοκρατικής πτέρυγας, εκφραστής της οποίας αναδείχθηκε το ηγετικό μέλος του Γ. Γεωργιάδης. Το ΣΕΚΕ, όπως όλα τα νεαρά κομμουνιστικά κόμματα της εποχής, έπρεπε να αντιμετωπίσει σε ελάχιστο χρονικό διάστημα ζητήματα που είχαν απασχολήσει τους μπολσεβίκους πολλά χρόνια πριν δοκιμαστούν στην φωτιά της επανάστασης.

Ωστόσο, η επιρροή της αριστερής πτέρυγας της οργάνωσης σήμανε τη γρήγορη αμφισβήτηση του σοσιαλδημοκρατικού μοντέλου και τη στροφή των προτιμήσεων προς αυτό των μπολσεβίκων, με την απόφαση τον Μάη του 1919 για αποχώρηση από τη Δεύτερη Διεθνή, και τον Απρίλη του 1920 για προσχώρηση στην Τρίτη (την Κομιντέρν, που ιδρύθηκε τον Μάρτη του 1919). Εκτός όμως από τις ιδεολογικές προτιμήσεις, ήταν μέσα από τη δράση του ΣΕΚΕ και την αντίδραση της άρχουσας τάξης, που ηττήθηκαν οι οπαδοί του μεταρρυθμιστικού σοσιαλισμού στην Ελλάδα.

Το ΣΕΚΕ ήταν ένα κόμμα αντιπολεμικό, και μάλιστα σε έναν πόλεμο που τον έκανε ο ελληνικός εθνικισμός σε συνεργασία με τους ιμπεριαλιστές. Η κυρίαρχη άποψη στην ιστοριογραφία είναι ότι οι «ακραίες θέσεις» του ΣΕΚΕ στα εθνικά ήταν που το απομόνωσαν από τις μάζες. Η αλήθεια όμως είναι ότι ο διεθνισμός ήταν το απαραίτητο εργαλείο τόσο για την ίδρυση του ΣΕΚΕ όσο και για το άπλωμα της επιρροής του. Η ξεκάθαρη αντιπολεμική στάση του ΣΕΚΕ δεν το απομόνωνε από τις μάζες, το τοποθετούσε όμως ενάντια στο κράτος και τους κατασταλτικούς μηχανισμούς. Ήδη έναν μήνα μετά την ίδρυση του, τα ηγετικά του μέλη κατηγορήθηκαν «επί εσχάτη προδοσία» για στάση σε καιρό πολέμου. Η καταστολή χτύπησε άγρια το ΣΕΚΕ, αλλά αποδυνάμωσε μαζί κι εκείνες τις απόψεις που κήρυσσαν τη σύνεση και τον «ρεαλισμό».

Οι σοσιαλιστές εναντιώθηκαν στον εθνικισμό, αντιτάχτηκαν στην ιμπεριαλιστική επέμβαση στη Σοβιετική Ένωση το 1919 και στη συμμετοχή της κυβέρνησης του Βενιζέλου, οργάνωσαν αντιπολεμικά συλλαλητήρια, όπως αυτό του Νοέμβρη του 1920 με δεκάδες χιλιάδες συμμετέχοντες, ενώ δεν δίστασαν να μεταφέρουν την αντιπολεμική τους δράση και στα μικρασιατικά χαρακώματα. Η μετέπειτα «γενιά της μπολσεβικοποίησης», με πρώτο τον Παντελή Πουλιόπουλο, ριζοσπαστικοποιήθηκε στον πόλεμο της Μικράς Ασίας και ηγήθηκε του κινήματος των Παλαιών Πολεμιστών μετά την ήττα του 1922. Οι προκηρύξεις που έγραφε ο Πουλιόπουλος και μοιράζονταν στο μέτωπο είναι ενδεικτικές: *«...Πρέπει να το νιώσουμε καλά. Ενόσω δεν ανοίγουμε τα μάτια μας για να ιδούμε το βάραθρο όπου μας οδηγεί το σημερινό κοινωνικό σύστημα, ο πόλεμος ακατάπαυστα θα στέλνει στις λαϊκές μας μάζες το θάνατο και τη δυστυχία για να*

γεμίζει με το αίμα και τον ιδρώτα μας τις κάσες των πλουσίων...» (αναφέρεται στο: Δημήτρης Λιβιεράτος, Παντελής Πουλιόπουλος – Ένας διανοούμενος επαναστάτης, Γλάρος, Αθήνα 1992, σελ. 18). Οι μαζικές λιποταξίες, οι εξεγέρσεις ολόκληρων στρατιωτικών σωμάτων για να μην σταλούν στο μέτωπο (όπως έγινε τον Απρίλη του 1921 στη Θεσσαλονίκη) και οι τοπικές εξεγέρσεις ενάντια στον πόλεμο και τη φτώχεια (πάλι κατά το 1921, στον Βόλο και την Κρήτη) δείχνουν ότι δεν ήταν το ΣΕΚΕ, αλλά η άρχουσα τάξη που είχε χάσει την οποιαδήποτε επαφή με τα λαϊκά στρώματα. Δεν της αρκούσαν οι Πουλιόπουλοι έπρεπε να καεί η Σμύρνη για να ξυπνήσει από το εθνικιστικό της παραλήρημα.

Ήταν ωστόσο στο πεδίο του συνδικαλισμού που αποδείχτηκε πόσο ζωτικός ήταν ο διεθνισμός για την ανάπτυξη του ΣΕΚΕ και του εργατικού κινήματος. Η κυρίαρχη τάξη επαναλάμβανε συστηματικά την καραμέλα της «κοινής προσπάθειας του έθνους» για την «απελευθέρωση των αλύτρωτων πατρίδων», ώστε να παγώσει κάθε κινητοποίηση και κάθε αίτημα των εργατών για βελτίωση των όρων ζωής τους. Τα εργατικά ημερομίσθια στην Ελλάδα ήταν ιδιαίτερα χαμηλά κι έπεσαν ακόμα χαμηλότερα κατά τη διάρκεια του μακροχρόνιου πολέμου. Υπήρχαν, όμως, συνδικαλιστές που για «εθνικούς λόγους» ήταν πρόθυμοι να αναστείλουν την εργατική δράση (όπως η βενιζελική παράταξη του Εμμ. Μαχαίρα στο Εργατικό Κέντρο Πειραιά και τη ΓΣΕΕ). Οι διεθνιστές σοσιαλιστές του ΣΕΚΕ δεν ήταν διατεθειμένοι να το κάνουν. Και το γεγονός αυτό είχε καθοριστική σημασία στο ξεδίπλωμα του συνδικαλιστικού κινήματος. Φάνηκε άμεσα στην Πρωτομαγιά του 1919, όταν για πρώτη φορά στην Ελλάδα χιλιάδες εργάτριες κι εργάτες απέργησαν και διαδήλωσαν μαζικά σε πολλές πόλεις, αψηφώντας το ρεσιτάλ κρατικής καταστολής και το μποϋκοτάζ της βενιζελικής διοίκησης της ΓΣΕΕ. Ήταν η πρώτη φορά που η άρχουσα τάξη και οι εφημερίδες της συνειδητοποίησαν το μέγεθος της αλλαγής που σηματοδοτούσε η ίδρυση της ΓΣΕΕ και του ΣΕΚΕ. Οι φυλακίσεις και οι εξορίες των σοσιαλιστών, σε συνδυασμό με μια τεράστια ιδεολογική επίθεση που βάφτιζε κάθε εργατική κίνηση ως «αντεθνική», δεν κατάφεραν να σταματήσουν τις κινητοποιήσεις, τη γενική απεργία του Ιούλη του 1919 και τις αλλεπάλληλες απεργίες των ετών 1920-1921. Οι αμφιταλαντεύσεις της ηγεσίας του ΣΕΚΕ (που πλέον είχε προσθέσει το επίθετο Κομμουνιστικό στην ονομασία του) απέναντι στην αυξανόμενη καταστολή θα εκφραστούν με τις αποφάσεις του Φλεβάρη του 1922, υπό την ηγεσία του Γ. Γεωργιάδη, περί «μακράς νομίμου υπάρξεως». Όμως η επιστροφή από το μικρασιατικό μέτωπο των πιο μαχητικών του μελών θα σημάνει τη ριζική αριστερή στροφή και τον μετασχηματισμό του ΣΕΚΕ (τον Νοέμβρη του 1924) στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας με γραμματέα τον Παντελή Πουλιόπουλο.

Το ΣΕΚΕ ήταν ένα κόμμα αντιπολεμικό

Δεν ήταν μόνο στο αντιπολεμικό και στο συνδικαλιστικό κίνημα που εξαντλούσε το ΣΕΚΕ τη δράση του. Για πρώτη φορά στην ελληνική πολιτική ζωή είχε δημιουργηθεί ένα κόμμα που αναφερόταν σε μια ορισμένη τάξη, την εργατική τάξη, και στόχευε στην διάδοση μιας συγκροτημένης ιδεολογίας, του επιστημονικού σοσιαλισμού. Γι' αυτό το ΣΕΚΕ είχε από νωρίς τις εφημερίδες του, τον "Ριζοσπάστη" και τον "Εργατικό Αγώνα", αλλά και το περιοδικό του, την Κομμουνιστική Επιθεώρηση. Γι' αυτό οργάνωνε την επιμόρφωση των μελών του, διέθετε βιβλιοπωλείο (το Σοσιαλιστικό Βιβλιοπωλείο) και δικές του εκδόσεις: από μεταφράσεις των κλασσικών του μαρξισμού μέχρι μελέτες για το ελληνικό κίνημα, όπως ήταν το πρωτοποριακό βιβλίο του Γ. Γεωργιάδη με τίτλο "Η πάλη των τάξεων εν Ελλάδι". Η ιδεολογική αυτή προσπάθεια άρχισε να αποδίδει τους καρπούς της: πλέον ο ελληνικός εθνικισμός είχε να αντιμετωπίσει όχι μόνο ένα οργανωμένο κίνημα, αλλά και μια συγκροτημένη ιδεολογία των από κάτω. Η Εστία, σε άρθρο της τον Ιούλη του 1923, διαμαρτυρόταν γιατί οι εργάτες (το συγκεκριμένο επεισόδιο αφορούσε υποδηματεργάτες στο Μουζάκι της Καρδίτσας!) δεν τραγουδούσαν πια «του αητού ο γιος», αλλά το «Εμπρός της γης οι κολασμένοι». Ο τίτλος της απάντησης του Ριζοσπάστη («Πάρτε το απόφασιν», 18.07.1923) δείχνει πόσο είχαν αλλάξει οι ιδέες τα χρόνια που μεσολάβησαν.

Το ιστορικό των μεγάλων επιτευγμάτων ενός μικρού κόμματος, όπως ήταν το ΣΕΚΕ, αποκρύφτηκε συστηματικά, σίγουρα από την κυρίαρχη τάξη και τους ιστορικούς της, που πάντα υποτιμάνε ως ανάξια λόγου και σημασίας την δράση των από κάτω. Αλλά η ιστορία του ΣΕΚΕ υπήρξε ταμπού και για την ίδια την Αριστερά. Η ηγεσία του ΚΚΕ, όταν αυτό ακολούθησε την πορεία της Κομιντέρν και μετατράπηκε σε σταλινικό ρεφορμιστικό κόμμα, πάντα ξεμπέρδευε με τη δεκαετία του '20 βαφτίζοντάς την «νηπιακή ηλικία», γεμάτη «λάθη», «αριστερίστικη σύγχυση», «φραξιονιστική πάλη δίχως αρχές» και ούτω καθεξής. Ήταν μια ιστορική εκδοχή που σκόπευε να εξαφανίσει τις επαναστατικές ρίζες του Κόμματος και, σίγουρα, τον Παντελή Πουλιόπουλο, που αν και γραμματέας και ηγέτης του ΚΚΕ τάχτηκε με την πλευρά του Τρότσκι στην αντιπαράθεση που είχε ξεκινήσει στη Σοβιετική Ένωση για το μέλλον της επανάστασης.

Έτσι, η ιστορία των μαχών που έδωσαν οι επαναστάτες τη δεκαετία του '20 έμεινε στο σκοτάδι. Τρία παραδείγματα για το τι «ξεχάστηκε» αρκούν: η γενική απεργία του Αυγούστου του 1923 στο Πασαλιμάνι, με νεκρούς, τραυματίες και απαγόρευση των συνδικάτων για τρεις μήνες, η μεγαλύτερη εργατική μάχη του Μεσοπολέμου με εξαίρεση τον Μάη του '36. Η εξέγερση των αγροτών της Λιβαδειάς και των Τρικάλων το 1925 (σε συμμαχία με τους εργάτες των πόλεων), με όχημα την οργάνωση των Παλαιών Πολεμιστών, που κατεστάλη με στρατιωτική δύναμη. Και η φοιτητική «απεργία» που συγκλόνισε το Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1927, η επίσημη «πρώτη» της πολυκύμαντης δράσης της φοιτητικής Αριστεράς τον 20ό αιώνα. Χωρίς αυτά τα δεδομένα, η είσοδος του ΚΚΕ στο κοινοβούλιο για πρώτη φορά το 1926 ή η ψήφιση του Ιδιώνυμου (ενός σκληρού αντικομμουνιστικού νόμου) το 1929 μοιάζουν ανεξήγητα ιστορικά ατυχήματα.

Όμως – παρά τη συστηματική απόκρυψη – η ιστορία του ΣΕΚΕ και των πρώτων χρόνων του ΚΚΕ έχει πολλά να μας διδάξει για το πώς χτίστηκε η Αριστερά στην Ελλάδα. Όχι σαν μια αφηρημένη επιστροφή στις ρίζες μας, αλλά σαν βοήθεια για το χτίσιμο μιας νέας επαναστατικής Αριστεράς σήμερα, αντάξιας ενός πλούσιου παρελθόντος, αλλά κι ενός μαχητικού παρόντος. Κι ενός ακόμα φωτεινότερου μέλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κορδάτος Γ., Ιστορία του Ελληνικού Εργατικού Κινήματος, Μπουκουμάνης, Αθήνα 1972.

- Κέντρο Μαρξιστικών Ερευνών, Η Σοσιαλιστική Οργάνωση Φεντερασιόν Θεσσαλονίκης 1909-1918, Ζητήματα γύρω από τη δράση της, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1989.

- Λεονταρίτης Β. Γεώργιος, Το ελληνικό σοσιαλιστικό κίνημα κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, Εξάντας, Αθήνα 1978.

- ΚΚΕ, Το πρώτο Συνέδριο του ΣΕΚΕ – Πρακτικά, Έκδοση της ΚΕ του ΚΚΕ, Αθήνα 1982.

- Μπεναρόγια Αβραάμ, Η πρώτη σταδιοδρομία του ελληνικού προλεταριάτου, Κομμούνα, Αθήνα 1986.

- Λιβιεράτος Δημήτρης, Το ελληνικό εργατικό κίνημα 1918 – 1923, εκδόσεις Καρανάση, Αθήνα 1976.

- Λιβιεράτος Δημήτρης, Κοινωνικοί Αγώνες στην Ελλάδα (1923-1927) – Επαναστατικές εξαγγελίες, Κομμούνα/Ιστορική μνήμη, Αθήνα 1985.

- Λιβιεράτος Δημήτρης, Παντελής Πουλιόπουλος – Ένας διανοούμενος επαναστάτης, Γλάρος, Αθήνα 1992.

Η ίδρυση της ΓΣΕΕ

Ο Δημήτρης Λιβιεράτος, σε συνέντευξή του στον Θανάση Καμπαγιάννη, μιλάει για τους εργατικούς αγώνες και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, που είχαν ως συνέπεια την ίδρυση της ΓΣΕΕ τον Οκτώβρη του 1918.

Ποιό ήταν το μέγεθος της εργατικής τάξης στις αρχές του 20ού αιώνα;

Στην αρχή του 20ού αιώνα, η Ελλάδα έχει έκταση 63.211 τ.χιλ. και πληθυσμό 2.684.000. Για σύγκριση, να αναφέρουμε ότι σήμερα έχει έκταση 131.957 τ.χιλ. και περίπου 11 εκατομμύρια κατοίκους.

Στην πρώτη απογραφή που διαθέτουμε του 1907 αναφέρονται απασχολούμενοι στη βιομηχανία 123.561 εκ των οποίων άνδρες 108.853 και γυναίκες 19.708. Στα μεταλλεία – ορυχεία, απασχολούνται 4.355 και τις μεταφορές 87.624 (Επετηρίς 1931 η πρώτη, σελ. 75).

Η Αθήνα ήταν πρωτεύουσα με 167.479 κατοίκους και πολλούς εργαζόμενους. Όμως, το κυριότερο βιομηχανικό κέντρο με πληθυσμό 73.579, ο Πειραιάς, έχει πολλές νέες βιομηχανίες, αλλά είναι και το κέντρο της ναυτιλιακής κίνησης, που συνδέει την Ελλάδα με τα νησιά και πολλές παραλιακές περιοχές που δεν συνδέονται με δρόμους. Η κίνηση με το εξωτερικό, την Δύση, γινόταν από την Πάτρα και η κίνηση προς Τουρκία, Ανατολή, από τον Πειραιά.

Πότε δημιουργήθηκαν τα πρώτα σωματεία και τα Εργατικά Κέντρα των πόλεων;

Συμβαδίζουν με τον σχηματισμό του προλεταριάτου από το 1860. Το 1870 σχηματίζεται ο πρώτος προμηθευτικός Συνεταιρισμός με το όνομα «Εταιρία του Εργατικού Λαού – Αυτοβοήθεια» στην Αθήνα. Τον ίδιο χρόνο εργάτες της οικοδομής σχηματίζουν την «Ένωσι των Τιμίων Τεχνιτών».

Όμως το πρώτο εργατικό αλλά και διεκδικητικό σωματείο οργανώνεται στη Σύρο το 1879. Αρχίζει τη λειτουργία του με την πρώτη απεργία, οργανωμένη εννοούμε, που γίνεται στην Ελλάδα, με το όνομα «Αδελφικός Σύνδεσμος Ξυλουργών του Ναυπηγείου Σύρου».

Το 1882 ιδρύεται στην Αθήνα το Σωματείο των Τυπογράφων με απεργία συγχρόνως. Το 1889 ιδρύθηκε στον Πειραιά το «Μετοχικόν Ταμείον των Ελλήνων Μηχανουργών ο Προμηθεύς» και άλλα πολλά.

Στη συνέχεια, ιδρύθηκαν πολλά σωματεία και σε πολλά μέρη της χώρας. Το επόμενο βήμα ήταν η δευτεροβάθμια οργάνωση σε Εργατικά Κέντρα. Το 1908 ιδρύθηκε το σημαντικό Εργατικό Κέντρο Βόλου. Το 1910 στη Λάρισα. Το 1910 ιδρύθηκε και το Εργατικό Κέντρο Αθηνών. Τα επόμενα χρόνια σε Κέρκυρα, Αλμυρό, Θήβα, Κεφαλονιά, Λαμία, Πάτρα, Λαύριο, Πύργο, Πειραιά. Σε μερικά επαρχιακά κέντρα συγκεντρωνόντουσαν σε μια οργάνωση όλοι οι εργάτες της περιοχής.

Να θυμίσουμε ότι εκείνη την εποχή και συγκεκριμένα το 1912 άρχισε ο πόλεμος των βαλκανικών κρατών κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στη συνέχεια το 1917 η είσοδος της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τα αναφέρουμε επειδή η χώρα σχεδόν διπλασιάζεται. Αλλά η οικονομική ζωή ευρύνεται λόγω της πολεμικής προσπάθειας. Στην Ελλάδα περιλαμβάνεται πλέον η Μακεδονία και πολλές άλλες περιοχές. Από το 1908 στη Θεσσαλονίκη λειτουργεί η Φεντερασιόν, μια διεθνιστική εργατική οργάνωση που συγκεντρώνει πολλούς εργάτες στις γραμμές της. Επίσης στην Ελλάδα στις μακεδονικές πόλεις, αρχίζει η ισχυρή κίνηση των καπνεργατών της Καβάλας και άλλων καπνοπαραγωγών περιοχών.

Πες μας μερικά πράγματα για τη Φεντερασιόν.

Η Φεντερασιόν ιδρύθηκε το 1909. Το όνομα της Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία. Απετελείτο από πολλούς εργάτες, κυρίως Εβραίους της Θεσσαλονίκης και μερικούς διανοούμενους. Οι περισσότεροι από τους διανοούμενους ήταν σοσιαλιστές οι οποίοι επηρέασαν την ιδεολογική κατεύθυνση της Φεντερασιόν. Συνδέθηκε με την Β' Διεθνή.

Η οργάνωση προσπάθησε να συγκεντρώσει ομάδες από τις πολλές εθνότητες στη Θεσσαλονίκη. Γι' αυτό και πήρε ομοσπονδιακό χαρακτήρα στη συγκρότησή της. Εκτός των Εβραίων, Έλληνες, Βούλγαροι, Αρμένιοι, Τούρκοι. Ηγέτες οι Αβραάμ Μπεναρόγια, Σαμουέλ Γιονάς, Αλβέρτος Αρδίτι, Σ. Γκικόπουλος.

Το 1910 ίδρυσε και τη σοσιαλιστική νεολαία για την εκπαίδευση των νέων στη σοσιαλιστική ιδεολογία, όπως έλεγαν. Η Νεολαία έφτασε να έχει 250 μέλη και στο Πρώτο Σοσιαλιστικό Συνέδριο για την ίδρυση του ΣΕΚΕ παρουσίασε 300. Η Φεντερασιόν αντιπροσώπευσε 500 μέλη το 1918. Εκτός της Θεσσαλονίκης, είχε οργανώσεις στην Καλαμαριά και την Καβάλα, η οποία ήταν και καπνεργατικό κέντρο.

Οργάνωσαν βιβλιοθήκη, πολιτιστικό θεατρικό Όμιλο, αθλητικό Όμιλο. Έκαναν πολλές ομιλίες για τις ιδέες τους.

Όπως αναφέρει το Καταστατικό της: *«Η Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία σκοπόν έχει να οργανώση το προλεταριάτο διά την πάλην των τάξεων...»*.

Η κίνηση της Φεντερασιόν αναπτύχθηκε μετά την επανάσταση των Νεότουρκων που επέτρεψε στους εργάτες να συνδικαλίζονται και να υπερασπίζουν τα συμφέροντά τους.

Τα μέλη της Φεντερασιόν ανέπτυξαν μεγάλη δραστηριότητα μεταξύ των εργατών της Θεσσαλονίκης. Την Πρωτομαγιά του 1910 πραγματοποίησαν μεγάλη διαδήλωση. Είχαν καλέσει για ομιλητή τον γνωστό τότε Ρουμάνο σοσιαλιστή Κριστιάν Ρακόφσκι.

Τα μέλη της Φεντερασιόν βοήθησαν στη δημιουργία πολλών σωματείων εκ των οποίων μαζικότερα ήταν τα καπνεργατικά. Επίσης καθοδήγησαν εργατικές απεργίες.

Η Φεντερασιόν βρήκε δυσκολίες μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και την ένταξη στο ελληνικό κράτος. Η ελληνική διοίκηση τους κατεδίωξε, φυλάκισε και εξόρισε. Η Ομοσπονδιακή οργάνωση αλλά και η πειθαρχία στη Β' Διεθνή τότε την οδήγησαν να υπερασπίζεται τη θέση μιας ανεξάρτητης Μακεδονίας. Ο Μπεναρόγια, από τους ηγέτες της οργάνωσης, και άλλοι εξορίστηκαν. Η οργάνωση όμως διατηρήθηκε μέχρι το 1918 οπότε και προσεχώρησε στο Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα.

Συγκέντρωση απεργών στο Ρέντη

Το κύρος της Φεντερασιόν στο εργατικό κίνημα εκείνης της εποχής ήταν μεγάλο. Όχι μόνο για το μέγεθός της αλλά και για τους αγώνες που είχε κάνει για την εργατική τάξη. Τα στελέχη της έπαιξαν ρόλο στις διαπραγματεύσεις της προετοιμασίας του Συνεδρίου.

Περίγραψέ μας την ίδρυση της ΓΣΕΕ και τις τάσεις μέσα στη νέα οργάνωση.

Από την αρχή να αναφέρουμε ότι η ίδρυση της ΓΣΕΕ δεν ήταν η πράξη μερικών φωτισμένων πρωτοπόρων. Αλλά δύσκολη και βασανιστική πορεία πολλών συνδικαλιστικών οργανώσεων με τη βοήθεια των διάφορων σοσιαλιστικών ομάδων της εποχής. Πολλές οι επαφές, συζητήσεις, αντιπαραθέσεις από ζωντανές και μαχόμενες δυνάμεις της καινούργιας εργατικής τάξης. Με δυο λόγια, ήταν μια συνδικαλιστική οργάνωση που δημιουργήθηκε από τη βάση.

Η ΓΣΕΕ δημιουργήθηκε στο συνέδριο της 21-28 Οκτωβρίου 1918. Εφέτος κλείνει τα ενενήντα συνεχή χρόνια ζωής και εξακολουθεί να είναι επικεφαλής της εργατικής τάξης της χώρας μας, παρά τις οποιεσδήποτε επιφυλάξεις, κριτικές και σωστές άλλωστε παρατηρήσεις.

Το Συνέδριο συνήλθε στην Αθήνα για πέντε μέρες και τελείωσε για δύο στον Πειραιά. Αντιπροσωπεύτηκαν 214 σωματεία και σύμφωνα με τις δηλώσεις τους είχαν περίπου 65.000 μέλη. Παρουσιάστηκαν πολλές τάσεις και οι συζητήσεις ήταν σοβαρές και έντονες στην διάρκεια του Συνεδρίου. Να μην ξεχνάμε ότι ύστερα από λίγες μέρες συνήλθε και το ιδρυτικό Συνέδριο του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος, στο οποίο έλαβαν μέρος αρκετοί αντιπρόσωποι των συνδικαλιστών.

Η πρώτη τάση που παρουσιάστηκε ήταν των Πειραιωτών του Μαχαίρα. Υποστήριζε ότι τα σωματεία έπρεπε να μείνουν μακριά από την πολιτική. Αντιπροσώπευε κυρίως φορτοεκφορτωτές, λιμενεργάτες και μερικά σωματεία των νησιών. Δεύτερη ήταν η κεντρίστικη ή ανεξάρτητη τάση, βασιζόμενη κυρίως στο Εργατικό Κέντρο Αθήνας, Πατρών, Κέρκυρας, Ναυτεργάτες, Ξενοδοχοϋπάλληλους, Μαγείρους και μερικά της Πελοποννήσου.

Η τρίτη και ισχυρότερη ήταν η σοσιαλιστική τάση με αντιπροσώπους της Φεντερασιόν Θεσσαλονίκης, τους Θεσσαλούς του Βόλου και των άλλων πόλεων, Σιγαροποιούς – Καπνεργάτες, ηλεκτροτεχνίτες και πολλά σωματεία Αθηνών, Πειραιώς. Υπήρχε άλλη μια μικρότερη σοσιαλιστική παράταξη του Γιαννιού που τότε συνεργάστηκε με τους άλλους σοσιαλιστές. Υπήρχαν ακόμα μερικοί αναρχοσυνδικαλιστές, οι οποίοι δεν αποτέλεσαν ιδιαίτερη τάση.

Ποιά νομίζεις είναι τα διδάγματα της ιστορίας της ΓΣΕΕ για τα συνδικάτα και τους εργατικούς αγώνες σήμερα;

Η τάση του νεοφιλελευθερισμού που έχει επικρατήσει στον καπιταλισμό της Δύσης έχει σαν βασική γραμμή της την αποδυνάμωση, συκοφάντηση και τελικά διάλυση των σωματείων. Οι εργαζόμενοι να είναι στο έλεος των εκμεταλλευτών. Πράγμα που ως έναν βαθμό το πέτυχαν στις ΗΠΑ.

Στην Ελλάδα, το συνδικαλιστικό κίνημα, παρά τις οποιεσδήποτε αδυναμίες του, εξακολουθεί να υπάρχει και να αντιστέκεται.

Παράδειγμα, η τελευταία απεργία της 12 Δεκεμβρίου και διαδήλωση των 120.000 περίπου εργαζόμενων. Η παράδοση των μαχητικών αντιπαραθέσεων συνεχίζεται στην Ελλάδα. Οι εργατικοί αγώνες έχουν μια μεγάλη ιστορία, ακόμα και στους πιο χαλεπούς καιρούς άγριας τρομοκρατίας και καταδιώξεων. Ευτυχώς, αυτή η παράδοση συνεχίζεται.

Στην ιστορία του ελληνικού συνδικαλισμού, θα παρατηρήσουμε ότι εκτός από μια περίοδο 10 περίπου χρόνων στο Μεσοπόλεμο, το συνδικαλιστικό κίνημα παραμένει σε μια οργάνωση. Η Ελλάδα βρίσκεται σε εκείνες τις χώρες όπου υπάρχει μόνο μια κεντρική συνδικαλιστική Συνομοσπονδία. Η ιδιομορφία του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος είναι ότι στις δευτεροβάθμιες έχουμε μια διπλή οργάνωση των Εργατικών Κέντρων και των Ομοσπονδιών. Ένα είδος αποκέντρωσης που εμποδίζει τις μονοκρατορίες και έχει περιθώρια πολλών πυρήνων αντίστασης.

Θα τελειώσω με ένα άλλο χαρακτηριστικό των κοινωνικών αγώνων στην Ελλάδα. Ποτέ δεν είχαμε συγκρούσεις εργατικών με αγροτικές οργανώσεις. Πολλές φορές είχαν αντίθετα συμφέροντα, αλλά δεν έπεσαν στην παγίδα της αλληλοεξόντωσης, όπως σε άλλες χώρες. Τα δύο βασικά κοινωνικά κινήματα βάδιζαν στους αγώνες τους με την βοήθεια και την υποστήριξη του ενός μέρους από το άλλο.

Η Εργατική Τάξη σήμερα

Ο Λέανδρος Μπόλαρης εξηγεί γιατί η εργατική τάξη στις αρχές του 21ου αιώνα συνεχίζει να είναι η μόνη "πραγματικά επαναστατική τάξη" στον καπιταλισμό

Ο Μαρξ κι ο Ενγκελς στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο το 1847 γράφουν ότι οι εργάτες *«Δεν έχουν να χάσουν τίποτα άλλο παρά τις αλυσίδες τους»* αντίθετα *«έχουν να κερδίσουν ένα κόσμο ολόκληρο»*. Κάνουν και μια άλλη διαπίστωση: *«Από όλες τις τάξεις που αντιτίθενται σήμερα στην αστική τάξη μόνο το προλεταριάτο είναι πραγματικά επαναστατική τάξη. Οι υπόλοιπες φθείρονται και εξαφανίζονται από τη μεγάλη βιομηχανία, το προλεταριάτο είναι το αναγκαίο της προϊόν»*.

Ο Ενγκελς, γράφοντας το 1888 σε μια υποσημείωση της αγγλικής έκδοσης του Κομμουνιστικού Μανιφέστου έδινε τον εξής ορισμό για τις δυο βασικές τάξεις της καπιταλιστικής κοινωνίας: *«Με τη λέξη αστική τάξη εννοούμε τη τάξη των σύγχρονων καπιταλιστών που είναι κάτοχοι των κοινωνικών μέσων παραγωγής και εκμεταλλεύονται μισθωτή εργασία. Με τη λέξη προλεταριάτο εννοούμε τη τάξη των σύγχρονων μισθωτών που επειδή δεν κατέχουν καθόλου δικά τους μέσα παραγωγής είναι αναγκασμένοι να πουλάνε την εργατική τους δύναμη για να ζήσουν»* .[1]

Για τον Μαρξ και τον Ενγκελς, η έννοια της τάξης είναι αντικειμενική, δεν ορίζεται από το που κατατάσσει ο καθένας ή η καθεμιά τον εαυτό του. Η σχέση ομάδων ανθρώπων με τα μέσα παραγωγής, η *«θέση σ' ένα ιστορικά καθορισμένο σύστημα κοινωνικής παραγωγής»*[2] για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Λένιν, είναι ο παράγοντας που διαμορφώνει τις τάξεις κι όχι οι ιδέες κι οι πολιτικές του προτιμήσεις, ο τρόπος που ντύνεται, διασκεδάζει κάποιος, το μορφωτικό του επίπεδο και –με κάποια όρια προφανώς- το εισόδημά του. Μπορεί κάποιος ή κάποια, να ψηφίζει δεξιά ή σοσιαλδημοκρατία, να είχε παίξει στο χρηματιστήριο –όταν ήταν στις δόξες του- ή να είναι ιδιοκτήτης του σπιτιού που μένει. Όμως, από τη στιγμή που πρέπει να πουλάει την ικανότητά του για εργασία (την εργατική του δύναμη) για να ζήσει αλλιώς όλα πάνε στο βρόντο, είναι κομμάτι της εργατικής τάξης.

Όμως, γιατί ο Μαρξ κι ο Ενγκελς επέμεναν ότι η εργατική τάξη είναι η μοναδική «πραγματικά επαναστατική τάξη»; Φαίνεται παράξενο. Οι περισσότεροι εργάτες, τον περισσότερο καιρό κάθε άλλο παρά επαναστάτες νιώθουν κι αυτό ίσχυε τόσο την εποχή του Μαρξ όσο ισχύει για τη σημερινή.

Η φτώχεια, τα εξαντλητικά ωράρια και για μικρά παιδιά ήταν ο κανόνας για την εργατική τάξη της εποχής της Βιομηχανικής Επανάστασης και μετά και μαζί τους ο πρόωρος θάνατος από κάθε λογής αρρώστιες. Ο Μαρξ γράφοντας για τους αγώνες των εργατών για τη μείωση της εργάσιμης μέρας, περιγράφει πως στα μέσα του 19ου αιώνα οι εργοστασιάρχες των μεταξουργείων της Βρετανίας φούσκωναν τα κέρδη τους βάζοντας *«να κλώθουν κάθε μέρα 10 ώρες συνέχεια μετάξι από το αίμα μικρών παιδιών που, για να εκτελέσουν την εργασία που τους έδιναν, έπρεπε να τα βάζουν να στέκονται πάνω σε καρέκλες»*.[3]

Όμως, δεν ήταν αυτές οι φρικιαστικές εικόνες που έπεισαν τον Μαρξ και τον Ενγκελς ότι οι εργάτες είναι επαναστατική τάξη. Υπήρχαν εκείνη την εποχή κι υπάρχουν και σήμερα, πολυάριθμα στρώματα ανθρώπων που ζουν στην ανέχεια κι η ζωή τους είναι ένας ατέλειωτος αγώνας, ενίοτε μοναχικός, για την επιβίωση.

Το πρώτο στοιχείο που έκανε τη διαφορά για τους κλασσικούς του μαρξισμού, είναι ότι η εργατική τάξη βρίσκεται στην καρδιά της παραγωγής, του μηχανισμού που παράγει τα κέρδη των καπιταλιστών. Δεν υπάρχει κεφάλαιο χωρίς εργατική τάξη. Ο καπιταλισμός μπορεί ν' αλλάζει, την ατμομηχανή να την αντικαθιστά η μηχανή εσωτερικής καύσης, το ίντερνετ τον τηλέγραφο. Όμως σε κάθε φάση εξέλιξης του συστήματος, η «ζωντανή εργασία», η δουλειά του συλλογικού εργάτη είναι ο αναγκαίος παράγοντας για να δημιουργηθεί η αξία των προϊόντων και να παραχθεί η υπεραξία που είναι η βάση του κέρδους των καπιταλιστών.

Τα συμφέροντα της εργατικής τάξης δεν συμπίπτουν πουθενά με τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης. Αντίθετα η σύγκρουση ανάμεσα στις δυο βασικές τάξεις της καπιταλιστικής κοινωνίας γεννιέται αντικειμενικά. Οι καπιταλιστές κατέχουν τα μέσα παραγωγής και οι εργάτες μόνο την εργατική τους δύναμη. Για να ανταγωνιστούν οι καπιταλιστές χρειάζεται να αυξήσουν την εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, να τη διαιρέσουν για να αδυνατίσουν την αντίστασή της. Οι εργάτες δεν έχουν να κερδίσουν τίποτα από αυτό. Μόνο με τη πάλη τους μπορούν να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους.

Το προλεταριάτο είναι μια συλλογική τάξη. Τη συλλογικότητα την επιβάλλει αντικειμενικά το κεφάλαιο, συγκεντρώνοντας τους εργάτες και τις εργάτριες σε μεγάλα εργοστάσια και άλλους χώρους δουλειάς που οργανώνονται με βάση το «εργοστασιακό σύστημα.» Είναι η τάξη που εργάζεται συλλογικά και γι' αυτό παλεύει συλλογικά. Δεν έχει άλλη επιλογή. Μια απεργία σε ένα χώρο ή σε ένα ολόκληρο κλάδο στην οποία συμμετέχει η μειοψηφία θα οδηγηθεί στην ήττα αν δεν αντιμετωπίσει αυτή τη αδυναμία.

Οι αγρότες ήταν (και σε πολλές χώρες παραμένουν) ικανοί για μεγάλα επαναστατικά ξεσπάσματα, λυσσώδεις «Πολέμους των Χωρικών» όπου καίγονταν οι πύργοι και τα αρχοντικά των αφεντάδων. Όπου το κατάφερναν, έπαιρναν τη γη και μετά ο καθένας γαντζωνόταν στο κτήμα του. Αυτό δεν μπορεί να ισχύσει για την εργατική τάξη: δεν μπορεί να ανατρέψει τη κυρίαρχη τάξη κι ο κάθε εργάτης να πάρει ένα κομματάκι από την επιχείρηση και να το διαχειριστεί σαν αφεντικό.

Ο Μαρξ κι ο Ενγκελς γράφουν στο Μανιφέστο: *«Όλα τα προηγούμενα κινήματα ήταν κινήματα μειοψηφιών ή για το συμφέρον μειοψηφιών. Το προλεταριακό κίνημα είναι το ανεξάρτητο κίνημα της τεράστιας πλειοψηφίας για το συμφέρον της τεράστιας πλειοψηφίας»*.[4] Κι επισημαίνουν και κάτι άλλο. Ότι όλες οι προηγούμενες τάξεις που έπαιρναν το τιμόνι της κοινωνίας στα χέρια τους αλλάζοντάς την κατ' εικόνα και ομοίωσή τους, αντικαθιστούσαν τη μια άρχουσα τάξη με μια

Μια "γραμμή παραγωγής" με κομπιούτερ

άλλη. Αυτό έγινε με την ανατροπή της φεουδαρχίας από τις αστικές επαναστάσεις.

Η προοπτική της εργατικής τάξης πάει πολύ πιο μακριά. Ο ιστορικός της ορίζοντας είναι η πλήρης κατάργηση όλων των εκμεταλλευτικών σχέσεων παραγωγής και του καταπιεστικού εποικοδομήματος που τις προστατεύει. Όπως γράφει ο Ενγκελς, πρόκειται για τη τάξη που *«σύμφωνα με τη κοινωνική της θέση μπορεί να απελευθερωθεί μόνο με τη κατάργηση κάθε ταξικής κυριαρχίας, κάθε δουλείας και κάθε εκμετάλλευσης»*.[5] Ο ιστορικός ορίζοντας του προλεταριάτου είναι να καταργήσει τον ίδιο τον εαυτό του σαν τάξη.

Ο Μαρξ κι ο Ενγκελς δεν κατέβασαν από το μυαλό τους την επαναστατική δυναμική της εργατικής τάξης. Ζούσαν σε μια περίοδο όπου το εργατικό κίνημα έκανε γιγάντια βήματα, η εργατική τάξη, ή έστω ένα μεγάλο τμήμα της αποκτούσε συνείδηση των ξεχωριστών συμφερόντων της και οργανωνόταν για να τα διεκδικήσει: από τις απεργίες για τους μισθούς και τα όρια της εργάσιμης μέρας στους πολιτικούς αγώνες, από την αντίσταση στους καπιταλιστές στην πάλη για την ανατροπή τους, βλέπουμε μια αλυσίδα κινημάτων και οργανώσεων, από τους Χαρτιστές της Βρετανίας μέχρι τις επαναστάσεις του 1848 και από κει στην Πρώτη Διεθνή και στην Παρισινή Κομμούνα.

Για κάμποσα χρόνια στα τέλη του 19ου αιώνα και στην αυγή του 20ου αιώνα, αυτές οι μέρες έμοιαζαν ότι ανήκαν οριστικά στο παρελθόν. Ήδη από την εποχή του Μαρξ, ο Μπακούνιν από το ρεύμα των αναρχικών καταδίκαζε την «αστικοποίηση» του «προλεταριάτου γερμανικού τύπου». Στην άλλη άκρη του φάσματος, ο Μπερνστάϊν, ο θεωρητικός εκπρόσωπος του ανοιχτού ρεφορμισμού στο γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, το 1899 υποστήριζε με τη σειρά του ότι οι εργάτες δεν είχε κανένα συμφέρον από την επαναστατική ανατροπή του καπιταλισμού, ο σοσιαλισμός ήταν «ηθικό πρόταγμα». Μέχρι που ήρθαν οι επαναστάσεις του 1905 και του 1917 στη Ρωσία, η Γερμανική Επανάσταση και το επαναστατικό κύμα που σάρωσε «ανεπτυγμένο» και «υπανάπτυκτο» κόσμο τα επόμενα χρόνια, για να «απαντήσει» σε αυτές τις απόψεις.

Από την εποχή του Μαρξ, ξανά και ξανά, έχει διακηρυχτεί από πολλούς η εξάντληση του επαναστατικού ρόλου της εργατικής τάξης, η ίδια η εξαφάνισή της. Στη δεκαετία του '60 αυτές οι θεωρίες μεσουρανούσαν μέχρι που ο Μάης του '68 στη Γαλλία, το «Καυτό Φθινόπωρο» του 1969 στην Ιταλία και όλο αυτό το κύμα των αγώνων και των εξεγέρσεων, έφερε ξανά την εργατική τάξη και τη δυναμική της στο προσκήνιο, για την ακρίβεια η εργατική τάξη μπήκε στο προσκήνιο αγνοώντας αυτές τις θεωρίες.

Σήμερα πρέπει να εξετάσουμε κατά πόσο στον καπιταλισμό των αρχών του 21ου αιώνα η εργατική τάξη κατέχει τη θέση που τις έδινε ο Μαρξ κι οι επαναστάτες του 20ου αιώνα.

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες αντιρρήσεων σχετικά με αυτό. Η πρώτη είναι οι αναλύσεις που μιλάνε για την αριθμητική συρρίκνωση της εργατικής τάξης, ιδιαίτερα στις οικονομίες της βόρειας Αμερικής και της Ευρώπης. Στην ακραία τους εκδοχή αυτές οι αναλύσεις περιγράφουν έναν κόσμο που επικρατεί η «άϋλη» εργασία και οικονομία. Άλλες θεωρίες μιλάνε για το κατακερματισμό της τάξης. Υπάρχει, λένε, μια «εργατική αριστοκρατία» που είναι δεμένη με το σύστημα και από την άλλη ο κόσμος της «ανασφαλούς εργασίας». Επίσης τίθεται με διάφορους τρόπους το ζήτημα των ιδεών. Η εργατική τάξη δεν μπορεί να διαδραματίσει το ρόλο που της είχε αποδώσει ο Μαρξ, γιατί για διάφορους λόγους έχει γίνει «μεσόστρωμα» ή σκέφτεται σαν τέτοιο: λόγω της εργασίας που κάνει για παράδειγμα.

Υπάρχει ένας όγκος στοιχείων που δείχνει ότι η εργατική τάξη είναι μεγαλύτερη από κάθε άλλη στιγμή στην ιστορία του καπιταλισμού παγκόσμια. Καταρχήν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ακόμα κι η άποψη ότι στις ανεπτυγμένες χώρες η βιομηχανική εργατική τάξη εξαφανίζεται. Το 1998 υπήρχαν 112 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στο βιομηχανικό τομέα στις χώρες του ΟΟΣΑ, 25 εκατομμύρια περισσότερες από ότι το 1951 και μόλις 7.4 εκατομμύρια λιγότερες από το 1971.

Αυτή η ελαφρά πτώση δεν έχει σαν αιτία ότι η βιομηχανία έχει γίνει λιγότερο σημαντική για τον καπιταλισμό, αλλά ότι λόγω των πιέσεων της κρίσης και του ανταγωνισμού, έχει αυξηθεί η παραγωγικότητά της: λιγότεροι (βιομηχανικοί) εργάτες παράγουν πολύ περισσότερα προϊόντα. Δίπλα στα εκατομμύρια εργατών στη βιομηχανία, εργάζονται επίσης δεκάδες εκατομμύρια συνάδελφοί τους στο λεγόμενο τομέα των υπηρεσιών. Είτε σε «παραδοσιακούς» κλάδους είτε σε νέους, είναι κομμάτι της τάξης που η δουλειά της είναι απαραίτητη για τη λειτουργία του συστήματος.

Ας εξετάσουμε τι γίνεται στην Ελλάδα. Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών οι μισθωτοί έχουν γίνει η μεγάλη πλειοψηφία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Σύμφωνα με τις απογραφές της ΕΣΥΕ, το 1981 ανέρχονταν σε 1.730.298 άτομα και στην απογραφή του 2001 έφτασαν τα 2.890.496 άτομα.[6] Μέσα σε 20 χρόνια, ένα εκατομμύριο προστέθηκαν στη «στρατιά της μισθωτής εργασίας». Σε ποιους τομείς κατευθύνεται αυτή η αύξηση;

Αντίθετα με τον διαδεδομένο περί «αποβιομηχάνισης» μύθο στην αριστερά, οι θέσεις εργασίας στη βιομηχανία έχουν μειωθεί ανεπαίσθητα σε σχέση με το 1998: μόλις κατά 28.800 ενώ εξακολουθεί να απασχολεί 562.400 άτομα.[7]

Σίγουρα, δεν είναι όλοι οι μισθωτοί κομμάτι της εργατικής τάξης. Ένα –απειροελάχιστο- τμήμα τους μπορεί να είναι «καπιταλιστές με μισθό» όπως ένας μάνατζερ μιας ιδιωτικής ή «δημόσιας» επιχείρησης. Ένα άλλο τμήμα κατατάσσεται στα

Εργάτριες σε αμερικάνικο εργοστάσιο στις αρχές της δεκαετίας του ‘50

«νέα μεσαία στρώματα». Πάντως, ένας υπολογισμός για το μέγεθος της εργατικής τάξης στην Ελλάδα επισημαίνει ότι *«το 1981 ήταν 1.470.000 άτομα, το 1991 ήταν 2.026.956 και το 2001 ήταν 2.685.953»* δηλαδή το 58,64% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.[8]

Η αύξηση της απασχόλησης πάντως εντοπίζεται στο λεγόμενο τομέα των υπηρεσιών. Για παράδειγμα, ο κλάδος της «διαχείρισης ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις κι επιχειρηματικές δραστηριότητες» μετράει 109.600 νέες θέσεις εργασίας αυτή τη δεκαετία. Στον ίδιο κλάδο, από 84,6 χιλιάδες μισθωτούς το 1998 φτάσαμε τις 160,7 χιλιάδες το 2007.[9]

Αυτό που συμβαίνει με γοργούς ρυθμούς στον καπιταλισμό παγκόσμια και στην Ελλάδα είναι ότι ολόκληρες κατηγορίες απασχολούμενων που πριν ανήκαν ή θεωρούνταν ότι ανήκαν στα «μεσοστρώματα», μαζικοποιούνται και «προλεταριούνται». Παλιότερα για παράδειγμα ο τίτλος του μηχανικού σε κατέτασσε σχεδόν αυτόματα στα εύπορα μεσαία στρώματα. Σήμερα, αυτό έχει αλλάξει. Τώρα η συζήτηση για τις εξελίξεις στο κλάδο ασχολείται με το φαινόμενο του «οιονεί μισθωτού» που ενώ τυπικά κατατάσσεται στους ελεύθερους επαγγελματίες αυτό που τον ξεχωρίζει είναι *«η οικονομική εξάρτησή του από έναν βασικό εργοδότη καθώς κι ο έλεγχος που ο εργοδότης ασκεί στην εκτέλεση της εργασίας του»*.

Αυτή η κατηγορία επεκτείνεται εντυπωσιακά *«...ένας στους πέντε μηχανικούς που δηλώνουν ελεύθεροι επαγγελματίες είναι στην πραγματικότητα οιονεί μισθωτός...Ενώ την περίοδο 1967-1976 ένας στους δέκα μηχανικούς άρχιζε τη σταδιοδρομία του ως οιονεί μισθωτός την περίοδο 1997-2002 η αντίστοιχη αναλογία είχε ανέλθει σε έναν στους τρεις (32,6%). Η παραπάνω εξέλιξη είναι ακόμα πιο εντυπωσιακή στους νέους απόφοιτους του ΕΜΠ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας έρευνας του ΕΜΠ (ΕΒΕΟ-ΓΕΦΝΑ 2005) το ποσοστό των οιονεί μισθωτών στην αρχική απασχόληση όσων απέκτησαν άδεια άσκησης επαγγέλματος μεταξύ 1996 και 2001 ανέρχεται σε 43,3%»*[10]. Δεν είναι κάτι καινούργιο για τον καπιταλισμό. Στις αρχές του 20ου αιώνα, οι «χαρτογιακάδες» υπάλληλοι του λογιστηρίου της επιχείρησης, ή απλά ο λογιστής της, ήταν έμπιστοι του αφεντικού, κι ένας κόσμος χωριστά από τους εργάτες. Το ίδιο ίσχυε για τους τραπεζοϋπαλλήλους. Σήμερα, οι «οικονομικές διευθύνσεις» και οι μεγάλες τράπεζες είναι κανονικά «υπαλληλικά εργοστάσια». Το ίδιο ισχύει για τις δημόσιες υπηρεσίες. Πυραμιδωτές ιεραρχικές δομές, με τη βάση τους να ανήκει στην εργατική τάξη, οι κορυφές τους να είναι κομμάτι της αστικής τάξης έστω κι αν θεωρούνται «δημόσιοι λειτουργοί» και μια σειρά ενδιάμεσα στρώματα.

Μήπως όμως, η εργατική τάξη έχει κοπεί στα δυο, στον «κόσμο της ανασφαλούς» χαμηλά αμειβόμενης εργασίας –τη «γενιά των 700 ευρώ» και σε μια προνομιούχα «αστικοποιημένη» μερίδα; Αυτή η άποψη βρίσκει στήριξη στη θεωρία της «εργατικής αριστοκρατίας». Ο Κ. Κάππος για παράδειγμα έγραφε στο βιβλίο του το 2004 ότι *«η εργατική αριστοκρατία κατ' αρχήν είναι ένα κομμάτι της εργατικής τάξης των ιμπεριαλιστικών χωρών που πουλούν την εργατική τους δύναμη πάνω από την αξία της, αποσπώντας ουσιαστικά ένα μέρος από τα υπερκέρδη των μονοπωλίων»*[11] και υποστήριζε ότι υπάρχει και στην Ελλάδα.

Προς υποστήριξή τους τέτοιες απόψεις επικαλούνται τον ίδιο τον Λένιν. Ο Λένιν σε μια σειρά κείμενά του στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, όπως στο «Ιμπεριαλισμός ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού» προσπάθησε να εξηγήσει γιατί επικράτησε ο ρεφορμισμός στα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Β' Διεθνούς με αποτέλεσμα να ταχτούν με την αστική τάξη «τους» στο σφαγείο του πολέμου. Εντοπίζει οικονομικές ρίζες στο ρεφορμισμό, και συγκεκριμένα, στη «δωροδοκία» τμημάτων της εργατικής τάξης των ιμπεριαλιστικών χωρών –των «ανώτερων στρωμάτων της εργατικής αριστοκρατίας»- από τα υπερκέρδη της ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης των αποικιών. Αυτή ήταν η κοινωνική βάση της γραφειοκρατίας των συνδικαλιστικών και σοσιαλιστικών ηγεσιών που πρόδωσαν τα συμφέροντα των εργατών.

Ο Λένιν είχε δίκιο στο ότι αυτές οι ηγεσίες υπηρετούν τον καπιταλισμό στο εσωτερικό του εργατικού κινήματος. Όμως είχε λάθος όταν μιλούσε για την «εργατική αριστοκρατία» σαν τη κοινωνική τους βάση. Στην πράξη, οι «αριστοκράτες» ειδικευμένοι εργάτες της εποχής, έπαιξαν πρωτοπόρο ρόλο στα αντιπολεμικά κινήματα και τις επαναστάσεις της περιόδου, από τη Γλασκόβη μέχρι τη Πετρούπολη και από το Βερολίνο μέχρι το Τορίνο της «κόκκινης διετίας».

Ακόμα περισσότερο λάθος είναι να επιστρατεύονται τέτοιοι ορισμοί σήμερα ενάντια στα τμήματα της εργατικής τάξης που επειδή είναι πιο οργανωμένα και δυνατά, έχουν καταφέρει να κερδίσουν τις κατακτήσεις σε μισθούς, σχέσεις εργασίας κλπ, που βάζουν τώρα στο στόχαστρο οι νεοφιλελεύθερες επιθέσεις των καπιταλιστών.

Τι γίνεται με τους υπόλοιπους; Αυτός ο κόσμος έχει δώσει μάχες χρησιμοποιώντας τα κλασσικά εργαλεία της «βολεμένης» εργατικής τάξης. Για παράδειγμα, τα σωματεία των συμβασιούχων που έχουν συγκρουστεί με την κυβέρνηση του Καραμανλή είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, όπως οι καθαρίστριες των δημόσιων σχολείων ή του υπουργείου Οικονομίας, οι συμβασιούχοι των δήμων και πολλοί-πολλοί άλλοι.

Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τμήματα της εργατικής τάξης τα οποία παρά τη τυπική σχέση εργασίας δουλεύουν για χρόνια συλλογικά και οι εμπειρίες αυτής της κατάστασης τους δίνουν την ώθηση –και τον τρόπο- να οργανωθούν και να παλέψουν. Όπως δήλωνε το 2004 μια συμβασιούχος από το Δήμο Περιστεριού *«Η ελπίδα μας τώρα πια δεν βρίσκεται στους πολιτικούς αλλά μόνο στους αγώνες μας».*[12]

Ποτέ το είδος κι ο τρόπος οργάνωσης της εργασίας δεν καθόριζε αυτόματα και «γραμμικά» τη ταξική συνείδηση και τη μαχητικότητα της εργατικής τάξης.

Το πρώτο σωματείο που υιοθέτησε καθαρά σοσιαλιστικές αρχές στο καταστατικό του ήταν το σωματείο των γκαρσονιών και των ξενοδοχοϋπάλληλων της Αθήνας το 1911.[13] Το είχαν οργανώσει οι σοσιαλιστές του «Σοσιαλιστικού Κέντρου». Στο μεσοπόλεμο, η εμπροσθοφυλακή του εργατικού κινήματος και της αριστεράς ήταν οι καπνεργάτες. Οι καπναποθήκες της Θεσσαλονίκης και της Β. Ελλάδας δεν θύμιζαν σε τίποτα τις γραμμές παραγωγής του σύγχρονου εργοστασίου, περισσότερο τη «μανιφατούρα» της αυγής του καπιταλισμού θύμιζαν.[14]

Αν πάμε στη δεκαετία του '60, η αιχμή του δόρατος του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς ήταν οι οικοδόμοι. Κι όμως, οι οικοδόμοι δούλευαν σε μικρές ομάδες μαστόρων, σε πολλούς και διάφορους εργολάβους που ήταν ζήτημα αν έχτιζαν πέντε πολυκατοικίες ταυτόχρονα.[15]

Οι περίοδοι που τα σημερινά δυνατά και «προνομιούχα» κομμάτια της εργατικής τάξης κέρδιζαν τις κατακτήσεις τους ήταν περίοδοι αγώνων όλης της εργατικής τάξης. Για παράδειγμα οι κατακτήσεις των εργαζόμενων στις ΔΕΚΟ, στις τράπεζες, στα λιμάνια κερδήθηκαν στη Μεταπολίτευση τη περίοδο της ορμητικής ανάπτυξης των αγώνων στα εργοστάσια, στη νεολαία, παντού.

Υπάρχουν κομμάτια εργαζόμενων που ο «ιδεολογικός» τους ρόλος τα κάνει να «θέτουν εαυτόν» εκτός εργατικής τάξης, λεει μια άλλη άποψη. Για παράδειγμα στο αφιέρωμα που έκανε πρόσφατα στην εργατική τάξη το περιοδικό «Διάπλους» αναφέρεται ότι *«...κατηγορίες εργαζομένων είναι δυνατόν –και συνήθως έτσι γίνεται- να απωλέσουν τα ίδια τα όργανα διαμόρφωσης της ταξικής συνείδησης, το μυαλό και την ψυχή τους!»*[16]. Στα παραδείγματα συγκαταλέγονται οι εκπαιδευτικοί, οι γιατροί του ΕΣΥ, οι εργαζόμενοι δημοσιογράφοι.

Σίγουρα δεν επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί τι θα διδάξουν, ιδιαίτερα στις δυο πρώτες βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης, και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η παιδεία δεν βρίσκεται στα χέρια των εργατών αλλά των καπιταλιστών. Όμως, αυτό δεν λέει τίποτα για τους εκπαιδευτικούς. Στον σύγχρονο καπιταλισμό, η εξασφάλιση μιας κοινωνικά καθορισμένης «μίνιμουμ» μόρφωσης της εργατικής τάξης είναι απαραίτητος όρος για την «ομαλή» αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης.

Ποτέ το είδος κι ο τρόπος οργάνωσης της εργασίας δεν καθόριζε αυτόματα τη ταξική συνείδηση

Όσο περισσότερο, επαναληπτική, ρουτινιάρικη, «αποειδικευμένη» γίνεται η εργασία για κάθε χωριστό εργαζόμενο, για κάθε κλάδο της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, τόσο περισσότερο ο καπιταλισμός έχει ανάγκη από το ανέβασμα του γενικού μορφωτικού επιπέδου στο εργατικό δυναμικό του.

Οι εκπαιδευτικοί και των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης συμβάλλουν στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, με ανάλογο τρόπο που συμβάλλουν κι οι εργάτες ενός εργοστασίου τροφίμων. Γι' αυτό οι συγκεκριμένοι κλάδοι έχουν μαζικοποιηθεί τις τελευταίες δεκαετίες, 50.000 στην πρωτοβάθμια και 11.000 στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με συνθήκες δουλειάς που τείνουν να «εξισώνονται» με της υπόλοιπης εργατικής τάξης. Το ίδιο κάνουν οι γιατροί του ΕΣΥ «επιδιορθώνουν» τους «χαλασμένους» εργάτες για να δουλέψουν την επόμενη μέρα. Η «βιομηχανία της διασκέδασης» εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό την ίδια ανάγκη.[17]

Η άλλη πλευρά, είναι οι αγώνες αυτών των κλάδων. Το 2006 η απεργία των δασκάλων πρόβαλε το αίτημα για «1.400 ευρώ για όλο το λαό». Βρέθηκαν στην αιχμή του δόρατος της σύγκρουσης με την πολιτική της λιτότητας και των επιθέσεων σε βάρος όλης της εργατικής τάξης. Η απεργία των πανεπιστημιακών έπαιξε κρίσιμο ρόλο στο κίνημα που τσάκισε την συνταγματική αναθεώρηση πέρσι. Κι αμφισβήτησαν με το «μυαλό και τη ψυχή τους» όλα τα ιδεολογήματα του καπιταλισμού για την «παιδεία της αγοράς».

Ο καπιταλισμός του 21ου αιώνα συνεχίζει να γεννάει σε γιγάντια κλίμακα τον «ιστορικό νεκροθάφτη» του, την εργατική τάξη. Είναι ένα σύστημα που συνταράσσεται από κρίσεις, πολιτικές και οικονομικές. Μέσα στους αγώνες που δίνουν οι εργάτες για να απαντήσουν σε αυτές τις επιθέσεις ανοίγει ο δρόμος για να αμφισβητήσουν συνολικά το σύστημα και τις κυρίαρχες ιδέες, τα ρεφορμιστικά κόμματα που τις μεταφέρουν στις γραμμές τους και να στραφούν στην επαναστατική πάλη για την ανατροπή του καπιταλισμού. Δεν είναι μια αυτόματη διαδικασία. Οι επαναστάτες χρειάζεται να παλέψουν επίμονα για να πάρει σάρκα και οστά αυτή η δυνατότητα, παρεμβαίνοντας στην πρώτη γραμμή των μαχών που δίνει αυτή η τάξη σήμερα.

---

1. «Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος» εκδόσεις Θεμέλιο, σελ 93 και 43
2. Β.Ι Λένιν «Η Μεγάλη Πρωτοβουλία» Άπαντα, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή Τόμος 39 σελ 15
3. Κ. Μαρξ «Το Κεφάλαιο» εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Τόμος Πρώτος, σελ. 306 (κεφ όγδοο «Η εργάσιμη μέρα»)
4. «Μανιφέστο» ο.π σελ 57
5. Φ. Ενγκελς «Για τον Μαρξ» στο «Αναμνήσεις για τον Κ. Μαρξ» εκδόσεις Gutenberg σελ. 49. Έχει ενδιαφέρον ότι αυτή την παρατήρηση τη κάνει κι ο Μαρξ το 1874 στις σημειώσεις του για το βιβλίο του Μπακούνιν «Κρατισμός κι Αναρχία». "Marx The First International and After" Penguin, σελ 335.
6. Κ. Κάππος «Ταξική Διάρθρωση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας» εκδόσεις Αλήθεια 2004, σελ 38-39.
7. Έρευνα εργατικού δυναμικού γ τριμήνου 2007 της ΕΣΥΕ, στοιχεία στο www.statistics.gr/workforce.asp
8. Κ. Κάππος, σελ. 43.
9. ΕΣΥΕ γ' τρίμηνο 2007
10. Γ. Λιάγκουρα «Το επαγγελματικό προφίλ του μηχανικού στην ελληνική οικονομία: Παρούσα κατάσταση, διαχρονική εξέλιξη και προοπτικές» http://library.tee.gr/digital/m2135/m2135_liagouras.pdf
11. Κάππος, σελ 56-58
12. Στο τεύχος 49 Μάης-Ιούνης 2004 του «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», αφιέρωμα για το κίνημα των συμβασιούχων.
13. Γ. Κορδάτου «Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος» εκδόσεις Μπουκουμάνη, σελ. 181-82
14. Για τα χαρακτηριστικά της εργασίας σε αυτό το κλάδο αλλά και τους αγώνες του βλέπε Κ. Φουντανόπουλου «Εργασία και εργατικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη 1918-1936» εκδόσεις Νεφέλη 2005, σελ 129-155 και 238-40. Επίσης Δ. Λιβιεράτου «Κοινωνικοί Αγώνες στην Ελλάδα 1932-36» εκδόσεις Κομμούνα, σελ 66-69, 121-23.
15. Για το κίνημα των οικοδόμων χρήσιμο είναι το βιβλίο του Η. Στάβερη «Οικοδόμοι» εκδόσεις Παρασκήνιο 2003.
16. Απ. Παλιούρας «Σχετικά με τη 'χαμένη' συνείδηση της εργατικής τάξης» Διάπλους 21, Αύγουστος-Σεπτέμβρης 2007, σελ. 39
17. Η οποία περιλαμβάνει έναν τεράστιο αριθμό χειρωνακτών και άλλων εργατών κι εργατριών που παράγουν άμεσα υπεραξία για τους καπιταλιστές.

Κόσοβο-Κουρδιστάν —
Στο έλεος των ανταγωνισμών

Ο Νίκος Λούντος αναλύει τις κρίσεις στο Κόσοβο και στο Κουρδιστάν και προτείνει τη διεθνιστική πολιτική που μπορεί να δώσει λύση

Το 2007 τελείωσε κληροδοτώντας στο 2008 μια αναμενόμενη κρίση στο Κόσοβο και μια σε εξέλιξη κρίση στο Κουρδιστάν. Η κρίση στο Κόσοβο είναι ένας ανοιχτός λογαριασμός από το βομβαρδισμό της Γιουγκοσλαβίας το 1999. Η κατάσταση στο Κουρδιστάν είναι αποτέλεσμα της κατοχής στο Ιράκ που ξεκίνησε το 2003. Είναι παλιές εστίες αναταραχής, όμως και οι δύο περιοχές βρίσκονται σε νέο γύρο έντασης. Οι δύο περιπτώσεις είναι απόδειξη της αδυναμίας του ιμπεριαλισμού να σταθεροποιήσει τα σημεία στα οποία έχει καταναλώσει τις περισσότερες δυνάμεις και τα οποία τολμάει να παρουσιάσει ως επιτυχίες του. Η υπεράσπιση των δικαιωμάτων των Αλβανών του Κοσόβου ήταν το προκάλυμα με το οποίο έγινε ο βομβαρδισμός το '99. Μετά τον πόλεμο, η περιοχή μετατράπηκε σε προτεκτοράτο του ΝΑΤΟ και του ΟΗΕ παρότι τυπικά παραμένει επαρχία της Σερβίας. Τα βήματα προς την αυτονόμηση του Κοσόβου παρουσιάζονται από τους ιμπεριαλιστές ως υλοποίηση της αυτοδιάθεσης του ντόπιου πληθυσμού. Το ιρακινό Κουρδιστάν ήδη από τον προηγούμενο πόλεμο στον Κόλπο είχε μετατραπεί σε αυτονομη περιοχή, αλλά μετά το 2003 μέσα στο χάος και στο αίμα της κατοχής ήταν το μοναδικό σημείο που διαφημιζόταν ως σταθερό εντός του Ιράκ.

Από μια άλλη σκοπιά όμως, και στα δύο σημεία μπορούμε να δούμε την αποτυχία των εθνικοαπελευθερωτικών τους κινημάτων. Η αποτυχία είναι χαρακτηριστική γιατί και τα δύο κινήματα, των Αλβανών του Κοσόβου και των Κούρδων του Ιράκ, φαινομενικά έχουν φτάσει στο στόχο που φιλοδοξούσαν οι ηγεσίες τους. Δεν υπάρχει πλέον σέρβικη καταπίεση στο Κόσοβο ούτε αραβική καταπίεση στο Κουρδιστάν. Πρωθυπουργός του Κοσόβου είναι ο Χασίμ Θάτσι, ο πρώην ηγέτης του UCK (Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσόβου), μπορούν να κυματίζουν ελεύθερα οι αλβανικές σημαίες, οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας συζητάνε ανοιχτά για μια πιθανή "μεγάλη Αλβανία" ενώ το 2001 προκάλεσαν κρίση στη Δημοκρατία της Μακεδονίας στηρίζοντας τον αδελφό UCK στις αλβανικές περιοχές της γειτονικής χώρας. Στο ιρακινό Κουρδιστάν η "επιτυχία" είναι μεγαλύτερη. Ενας Κούρδος, ο ηγέτης της Πατριωτικής Ενωσης του Κουρδιστάν, Τζαλάλ Ταλαμπανί είναι πλέον πρόεδρος του Ιράκ. Στο "σταθεροποιημένο" ιρακινό Κουρδιστάν, η παραδοσιακή ηγεσία του κουρδικού κινήματος έχει πλέον σημαντικό έλεγχο στο πετρέλαιο και η κουρδική σημαία ανεμίζει στα δημόσια κτίρια.

Ανάμεσα σε Μαφία και Μισοαποικία

Ποιος όμως μπορεί να μιλήσει πραγματικά για απελευθέρωση σε οποιαδήποτε από τις δύο περιπτώσεις; Η διοίκηση του Κοσόβου βρίσκεται στα χέρια της UNMIK, της αποστολής του ΟΗΕ και το γενικό έλεγχο τον έχει ο ειδικός αντιπρόσωπος του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ. Στρατιωτικά, το Κόσοβο ελέγχεται από την KFOR, δηλαδή περίπου 16 χιλιάδες στρατιώτες υπό τη σημαία του ΝΑΤΟ, με 5η δύναμη ανάμεσα στις 35 χώρες την Ελλάδα που συμμετέχει με 700 στρατιώτες. Η τελευταία σύνοδος της Ευρωπαϊκής Ενωσης το Δεκέμβρη αποφάσισε να σταλεί ένα ακόμη σώμα 1800 αστυνομικών, δικαστών, και άλλων γραφειοκρατών εν όψει των εξελίξεων.

Αυτό που αναμένεται είναι ότι μέσα στους επόμενους μήνες, το Κόσοβο θα ανακηρύξει μονομερώς την "ανεξαρτησία" του. Η Ρωσία έχει δηλώσει ότι δεν πρόκειται να αναγνωρίσει το Κόσοβο αν δε συμφωνήσει η Σερβία. Με αυτόν τον τρόπο το Κόσοβο αποκλείεται να αναγνωριστεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας και έτσι το σχέδιο Αχτισάαρι του ΟΗΕ δεν μπορεί να φτάσει τυπικά ως το τέλος της "υπο προϋποθέσεις ή υπό επίβλεψη ανεξαρτησίας". Ετσι η αναγνώριση θα γίνει από τις διάφορες χώρες ξεχωριστά και η ΕΕ σχεδιάζει να αναλάβει η ίδια σε συνεργασία με το ΝΑΤΟ την υλοποίηση του σχεδίου Αχτισάαρι. Ενα κομμάτι του στρατιωτικού ελέγχου θα περάσει σταδιακά σε μια δύναμη του Ευρωστρατού και θεωρείται σημαντική πρόβα τζενεράλε για τις στρατιωτικές δυνατότητες της ΕΕ. Η διοίκηση θα περάσει στο Διεθνές Πολιτικό Γραφείο που έχει ήδη προετοιμάσει η Ευρωπαϊκή Ενωση.

Πρόκειται για μια αποικιακού τύπου δομή με πρότυπο τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Ο ύπατος αρμοστής του ΟΗΕ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι το πραγματικό αφεντικό της χώρας με δικαίωμα να καταργεί νόμους, ακόμη και να απολύει υπουργούς, προέδρους και πρωθυπουργούς αν θεωρεί ότι βλάπτουν την ηρεμία της χώρας.

Το καθεστώς που στήνεται στο Κόσοβο είναι ανάμεσα σε μαφία και μισο-αποικία. Κάτι που διαφεύγει συνήθως της προσοχής είναι ότι δε φαίνεται να συσπειρώνει καν τις ελπίδες των υποτιθέμενων κερδισμένων, του αλβανικού πληθυσμού. Στις τελευταίες εκλογές που έγιναν το Νοέμβρη η αποχή πλησίασε το 60%. Ο Θάτσι βγήκε πρωθυπουργός παίρνοντας το 34,3% του 40%, δηλαδή λιγότερο από 14% του εκλογικού σώματος. Η ανεργία βρίσκεται ανάμεσα σε 35 και 40%. Η τιμή του ψωμιού έχει διπλασιαστεί τους τελευταίους μήνες. Ο φόβος για το μέλλον και για την πιθανότητα να ξαναγίνουν πρόσφυγες οδήγησε το 2007 περισσότερους Αλβανούς του Κοσόβου να κάνουν αίτηση για ταξιδιωτικά έγγραφα από ό,τι το 2006. Οι ΗΠΑ ζήτησαν τον Οκτώβρη από την Κροατία να προετοιμαστεί για πιθανή υποδοχή προσφύγων. Ο πρώην επικεφαλής του βρετανικού στρατού στο Κόσοβο, Μάικ Τζάκσον, χαρακτήρισε πρόσφατα την κατάσταση "ένα χάος" που απειλεί να μετατραπεί ξανά σε εθνικιστική βία. Το Κόσοβο σύμφωνα με τον Τζάκσον είναι "διπλωματικό και στρατιωτικό ναρκοπέδιο".

Το Κόσοβο είναι παράδεισος του εμπορίου ανθρώπων, ναρκωτικών, όπλων και ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Αυτό το δίκτυο της παρανομίας δεν ξεχωρίζει εύκολα από τον κυβερνητικό μηχανισμό και τους ένοπλους διάδοχους του UCK που συνεχίζουν να κυριαρχούν σε μεγάλο μέρος της επαρχίας. Η σερβική μειονότητα (περίπου 5,5% του πληθυσμού) και οι άλλες πιο αδύναμες μειονότητες, όπως οι Τσιγγάνοι δέχονται ήδη την πίεση από τρομοκρατικές ομάδες. Οι 200 χιλιάδες Σέρβοι και Τσιγγάνοι πρόσφυγες που έφυγαν με τον πόλεμο του '99 δεν κατάφεραν

Μπλόκο στο Κόσοβο. Η KFOR είναι δύναμη κατοχής

ποτέ να επιστρέψουν σπίτια τους παρά τις υποσχέσεις του ΟΗΕ. Οι δυνάμεις του ΝΑΤΟ και του Ευρωστρατού δεν θα είναι αρκετές για να φρενάρουν μια πιθανή έκρηξη βίας σε βάρος των Σέρβων ακόμα κι αν, επίσημα, εμφανίζονται ως προστάτες.

Προς το παρόν η "διεθνής κοινότητα" προσπαθεί να καθησυχάσει τη Σερβία δίνοντας ανταλλάγματα όπως η σχετικά εύκολη είσοδος στην Ευρωπαϊκή Ενωση και η σύνδεση με το ΝΑΤΟ. Ομως λίγοι ελπίζουν ότι τα πράγματα θα παραμείνουν εκεί. Το Κόσοβο έγινε αφορμή για μια πλειοδοσία εθνικισμού μέσα στη Σερβία τραβώντας τον πρωθυπουργό Κοστούνιτσα έξω από το μπλοκ των "δυτικόφιλων". Ο πρώτος γύρος των προεδρικών εκλογών έφερε τον εθνικιστή Νίκολιτς στην πρώτη θέση με 40% και τον απερχόμενο δυτικόφιλο πρόεδρο Τάντιτς δεύτερο με 35,4%. Ο Νίκολιτς είναι διάδοχος του Σέσελι, αρχηγός των Ριζοσπαστών, ενός κόμματος μπλεγμένου σε όλες τις σφαγές στη διάρκεια του εμφύλιου. Απειλεί ότι αν αναγνωριστεί το Κόσοβο, το ίδιο θα κάνει και η σερβική επαρχία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Η απάντηση των εθνικιστών Αλβανών είναι ότι σε τέτοια περίπτωση θα αποσχιστούν οι αλβανικές επαρχίες στο Βορρά της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, όπου συνεχίζουν να δρουν ανεξέλεγκτοι στρατοί, διάδοχοι του UCK.

Το ντόμινο αυτό είναι μια ζοφερή πρόβλεψη. Δείχνει όμως πόσο λάθος είναι να νομίζει κανείς ότι η Σερβία είναι χρήσιμο αντίβαρο στον αλβανοκοσοβάρικο εθνικισμό. Πρώτον γιατί ο σέρβικος εθνικισμός κάθε άλλο παρά αντι-ιμπεριαλισμός είναι. Οσοι νοσταλγούν μια δυνατή Σερβία ξεχνάνε τη ρίζα του αλβανικού κινήματος στο Κόσοβο. Το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα στο Κόσοβο δεν το έφτιαξαν οι ιμπεριαλιστές, αλλά η άγρια καταπίεση του γιουγκοσλαβικού κράτους.

Οι Αλβανοί ήταν πάντα οι πιο ριγμένοι στην ομόσπονδη Γιουγκοσλαβία του Τίτο. Απέκτησαν μια σχετική αυτονομία το 1974 μετά από μια σειρά εξεγέρσεις. Ο Μιλόσεβιτς έπαιξε το χαρτί του εθνικισμού για να ανέβει στην εξουσία αλλά και για να διχάσει το εργατικό κίνημα που στο τέλος της δεκαετίας του '80 αντιστεκόταν στη λιτότητα και την κρίση. Οταν ο Μιλόσεβιτς πήρε τον έλεγχο το 1989 ανέτρεψε όλες τις κατακτήσεις των Κοσοβάρων και εξαπέλυσε επίθεση εναντίον τους. Το κίνημα στο Κόσοβο ήταν ένα γνήσιο κίνημα που έδειξε ηρωική αντίσταση και κατάφερε σε πολλές στιγμές να ενώσει Σέρβους και Αλβανούς εργάτες ενάντια στην καταπίεση του σέρβικου κράτους. Η αδυναμία της μετριοπαθούς πτέρυγας, με επικεφαλής τότε τον Ιμπραήμ Ρουγκόβα να φέρει αποτελέσματα, οδήγησε στην άνοδο του UCK.

Ο στρατός αυτός προσανατολίστηκε σε μια στρατηγική "πρόσκλησης" των ιμπεριαλιστών. Προσπαθούσε να προκαλέσει μια κατάσταση κρίσης που θα έφερνε τις μεγάλες δυνάμεις στο πλευρό του. Ο UCK παρέμενε "τρομοκρατική οργάνωση" για τις ΗΠΑ και την ΕΕ μέχρι που τον χρειάστηκαν για βοήθεια ενάντια στη Σερβία, στον πόλεμο του '99. Το γεγονός ότι ένα πραγματικό κίνημα έγινε λακές των ιμπεριαλιστών ήταν μία από τις θλιβερές επιπτώσεις του θαψίματος κάθε διεθνιστικής φωνής μέσα στα περισσότερα κινήματα στην πρώην Γιουγκοσλαβία λόγω της έκρηξης των εθνικισμών και του πολέμου στη δεκαετία της δεκαετίας του '90.

Η στήριξη του σέρβικου εθνικισμού κουβαλάει και ένα μεγαλύτερο κίνδυνο. Πάνω στις εθνικιστικές αντιπαραθέσεις στα Βαλκάνια τζογάρουν και άλλοι παίχτες. Η Ρωσία θέλει τη Σερβία ως πάτημα στα δυτικά Βαλκάνια. Ο υποψήφιος πρόεδρος Νίκολιτς δηλώνει ανοιχτά ότι θα ήταν καλό η Σερβία να αποτελεί επαρχία της Ρωσίας. Ο νέος ψυχρός πόλεμος Ρωσίας-Αμερικής εξελίσσεται σε πολλά επίπεδα. Είναι πόλεμος αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, είναι διχασμοί μέσα σε χώρες όπως η Ουκρανία και η Γεωργία, είναι τα αμερικάνικα σχέδια για ανάπτυξη πυραύλων σε χώρες όπως η Τσεχία και η Πολωνία, ανταγωνισμοί εξοπλισμών. Η Σερβία ήταν ένα από τα θέατρα αυτού του ανταγωνισμού ήδη από τον πόλεμο του '99. Οι Ρώσοι είχαν κάνει επίδειξη της ειδικής τους σχέσης, φτάνοντας πρώτοι από όλους στο αεροδρόμιο Σλατίνα της Πρίστινα τον Ιούνη του 1999, ενώ οι ΝΑΤΟϊκοί ήταν ακόμη στα σύνορα με τη Μακεδονία. Ενα μήνα πριν, οι Αμερικάνοι είχαν βομβαρδίσει την κινέζικη πρεσβεία στο Βελιγράδι. Σήμερα η Ρωσία, χάρη στις αδυναμίες των Αμερικάνων και στην άνοδο των τιμών των καυσίμων νιώθει έτοιμη να ξαναδιεκδικήσει ρόλο. Η τελευταία κρίση στη σερβική κυβέρνηση προκλήθηκε

λόγω μιας χαριστικής συμφωνίας με τη ρωσική εταιρία Gazprom. Η Αριστερά δεν έχει κανένα λόγο να στηρίξει τον Πούτιν σε αυτή την επικίνδυνη κλιμάκωση.

Μπαρζανί και Ταλαμπανί

Στην περίοδο του κλασικού ψυχρού πολέμου, μια από τις αντίστοιχες ευθυγραμμίσεις τοπικών εθνικισμών με τους ιμπεριαλιστές έγινε στο Κουρδιστάν. Οταν το 1972 το Ιράκ υπέγραψε μια συνθήκη με τη ΕΣΣΔ, οι Αμερικάνοι και το Ιράν του Σάχη άρχισαν να στηρίζουν τους Κούρδους του Ιράκ για μια πιθανή εξέγερση. Ο ηγέτης του Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος, Μουσταφά Μπαρζανί, εκθείαζε τότε τους Αμερικάνους: *"Τους εμπιστεύομαι. Η Αμερική είναι πολύ μεγάλη δύναμη για να προδώσει ένα μικρό έθνος όπως οι Κούρδοι"*. Επεσε έξω. Οι Κούρδοι του Ιράκ εισέπραξαν προδοσίες από όλους τους δυνατούς "φίλους" με τους οποίους συντάχθηκαν, το Ιράν, την Αμερική, την Τουρκία, τον ίδιο το Σαντάμ Χουσεϊν. Οταν το 1988 ο Σαντάμ εξαπέλυσε χημικό βομβαρδισμό στην κουρδική πόλη Χαλάμπτζα, οι ΗΠΑ έκαναν στραβά μάτια. Στον πολεμο του '90-'91 ο πατέρας Μπους δεν προχώρησε να ανατρέψει τον Σαντάμ, μη έχοντας σίγουρη εναλλακτική λύση.

Ομως, η επιβολή όρων στο Ιράκ μετά τον πόλεμο του '91 μετέτρεψε εκ των πραγμάτων το ιρακινό Κουρδιστάν σε αυτόνομη περιοχή. Το 2003 τα δύο κουρδικά κόμματα, του Ταλαμπανί και του Μασούντ Μπαρζανί συντάχθηκαν με την εισβολή των Αμερικάνων και τα ένοπλα κούρδικα σώματα συνεργάστηκαν με τους Αμερικάνους στην ανατροπή του Σαντάμ. Ο Μπαρζανί έγινε πρόεδρος του ιρακινού Κουρδιστάν και ο Ταλαμπανί πρόεδρος του Ιράκ. Η αμερικάνικη κατοχή αξιοποίησε την πολεμική εμπειρία των Κούρδων για να επιτεθεί στην ιρακινή Αντίσταση. Ισραηλινοί πράκτορες της Μοσάντ άρχισαν να αλωνίζουν στο ιρακινό Κουρδιστάν, αποκτώντας προσβάσεις στις κουρδικές μειονότητες της Συρίας και του Ιράν.

Οι ελπίδες της κουρδικής ηγεσίας στηρίζονταν στο ότι στη Μοσούλη και το Κιρκούκ βρίσκονται κάποια από τα σημαντικότερα κοιτάσματα πετρελαίου του Ιράκ. Παίρνοντας στα χέρια τους τα κοιτάσματα και προσφέροντας τις υπηρεσίες τους στην αμερικάνικη κατοχή βλέπουν ανοιχτό το δρόμο της ανάδειξής τους σε δύναμη της περιοχής. Οπως και στην περίπτωση της Γιουκοσλαβίας, η αντιστροφή της εθνικής καταπίεσης γίνεται με νέες "εκκαθαρίσεις" περιοχών, αυτή τη φορά εκκαθάρισης από τους Αραβες, όπου το πρώην θύμα βρίσκεται στη θέση του θύτη. Ομως η κουρδική ηγεσία κάθε άλλο παρά μόνη της είναι στην περιοχή. Η Τουρκία ήταν εξαρχής καχύποπτη για το τι θα προκαλέσει στο εσωτερικό της, ένα έστω και υπό αμερικάνικη κηδεμονία κουρδικό κράτος. Ως πρόφασή της χρησιμοποίησε τη μειονότητα των ιρακινών Τουρκομάνων που δέχονταν την πίεση των Κούρδων, αλλά και τη φιλοξενία τμημάτων του ΡΚΚ, στο ιρακινό έδαφος. Είναι τέτοια η αδυναμία των ΗΠΑ να επιβάλουν μόνες τους τη σταθερότητα στο Ιράκ που επέτρεψαν στην Τουρκία να ξεκινήσει βομβαρδισμούς σε κουρδοχώρια του Ιράκ, ενώ αρχικά της είχαν υποσχεθεί ότι θα αναλάμβαναν οι Αμερικάνοι την καταστολή του ΡΚΚ. Οι ισορροπίες έχουν διαταραχθεί, επειδή στο Ιράκ υπάρχει ένα γνήσιο απελευθερωτικό κίνημα, αυτό της αντίστασης ενάντια στην κατοχή. Ο Ταλαμπανί το διατύπωσε πιο ανοιχτά, απαντώντας στις τουρκικές απαιτήσεις για καταστολή του ΡΚΚ: "Δεν έχουμε αρκετές στρατιωτικές δυνάμεις για να τις στείλουμε στα βουνά Καντίλ και να διώξουν το ΡΚΚ. Χρειαζόμαστε τις στρατιωτικές μας δυνάμεις για την τήρηση της τάξης στους δρόμους της Βαγδάτης και για να πολεμάνε την τρομοκρατία."

Ο διεθνισμός είναι η μόνη πραγματικά ταξική πολιτική

Και στην περίπτωση των Βαλκανίων και του ιρακινού Κουρδιστάν εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα εκφυλίστηκαν σε μαριονέτες των ιμπεριαλιστών. Υπάρχει μια αντίφαση στη φύση των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων. Οταν ξεσπάνε μπορούν να είναι δύναμη αποσταθεροποίησης του ιμπεριαλισμού και του καπιταλισμού. Ο στόχος των ηγεσιών τους όμως είναι μια νέα "σταθεροποίηση" με τις ίδιες στην εξουσία. Είναι εύκολο αυτός ο στόχος να υποταχθεί στα σχέδια ισχυρών φίλων. Μόνο η εργατική τάξη έχει τη δύναμη να ενώνει πάνω από τα σύνορα των κρατών και των εθνοτήτων και να σπάει το "διαίρει και βασίλευε". Οταν η εργατική τάξη μπαίνει μπροστά, γίνονται πιο αποτελεσματικές οι μάχες και ενάντια στην εθνική καταπίεση και ενάντια στον ιμπεριαλισμό. Για να το καταφέρει αυτό όμως η εργατική τάξη χρειάζεται να απλώνει το χέρι και να υποστηρίζει τα αιτήματα των γνήσιων εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων, ώστε να μην τα αφήνει να αναζητάνε άλλους συμμάχους. Αυτό το καθήκον είναι μεγαλύτερο για τους εργάτες στις ισχυρές χώρες που ασκούν καταπίεση.

Ο διεθνισμός δεν είναι επιλογή της αριστεράς για λόγους "πολιτισμού". Ο διεθνισμός είναι η μόνη πραγματικά ταξική πολιτική. Είναι απαραίτητο προαπαιτούμενο για να μπορεί η εργατική τάξη να έχει τη δική της στρατηγική, για να μπορεί να νικάει. Δεν μπορεί να συνδυαστεί το "εθνικό" με το "διεθνιστικό" , γιατί τα συμφέροντα κανενός ξεχωριστού έθνους δεν ταυτίζονται με τη στρατηγική της εργατικής τάξης. Μόνο η σοσιαλιστική επανάσταση μπορεί πραγματικά να απελευθερώσει τους λαούς στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή, η επανάσταση που θα εξαφανίσει σύνορα, δεν θα χαράξει καινούργια.

Η εργατική τάξη στην Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να ανοίξει δρόμο για όλους τους εργάτες και τους καταπιεσμένους των Βαλκανίων. Σε τρία επίπεδα: πρώτον δίνοντας το παράδειγμα. Στην Ελλάδα έχουμε τις μεγαλύτερες εμπειρίες από μάχες και νίκες ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό και για το πώς οι μάχες αυτές κατάφεραν να σταματήσουν πολλές φορές προσπάθειες της κυβέρνησης να παίξει το χαρτί του εθνικισμού. Το 1999 η απεργία των σιδηροδρομικών στη Θεσσαλονίκη δυσκόλεψε τη χερσαία επέμβαση του ΝΑΤΟ στο Κόσοβο. Σήμερα, 9 χρόνια μετά, το ΝΑΤΟ ζητάει από την κυβέρνηση να κλείσει την απεργία των λιμενεργατών στη Θεσσαλονίκη γιατί εμποδίζεται η τροφοδοσία της KFOR. Το Νοέμβρη του 2006, ένα κίνημα φοιτητικών καταλήψεων στο Βελιγράδι ενάντια στην ιδιωτικοποίηση είχε σαν πρότυπο τους φοιτητές στην Ελλάδα. Δεύτερον, σε χώρες όπως η Δημοκρατία της Μακεδονίας και η Βουλγαρία, οι έλληνες καπιταλιστές έχουν στα χέρια τους μεγάλο κομμάτι της οικονομίας και εκμεταλλεύονται άγρια την εργατική τάξη. Είμαστε με τους εργάτες αυτών των χωρών με όλες μας τις δυνάμεις και όχι με τους "δικούς μας" καπιταλιστές. Τρίτον οι πολιτικές εμπειρίες του κινήματος στην Ελλάδα είναι πολύ σημαντικές. Οι επιτυχίες του αντιπολεμικού αλλά και του αντιρατσιστικού κινήματος, ο βασικός ρόλος που έπαιξαν οι εργατικοί αγώνες και στα δύο αυτά μέτωπα δείχνουν ότι ο δρόμος για νίκες περνάει μέσα από τη σύγκρουση με το σύστημα σε όλες του τις εκφράσεις, με την εργατική τάξη στην πρώτη γραμμή, όχι μέσα από εθνικές συμμαχίες.

Στην πράξη, διεθνιστική πολιτική σημαίνει πάλη για να γυρίσει πίσω ο ελληνικός στρατός από όλες τις ιμπεριαλιστικές αποστολές στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή. Ενάντια στους εκβιασμούς της ελληνικής κυβέρνησης απέναντι στη Δημοκρατία της Μακεδονίας. Ενάντια στον ελληνοτουρκικό ανταγωνισμό και την απειλή του ελληνικού βέτο. Ενάντια στη συμμαχία του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού με την ελληνική άρχουσα τάξη που δεν είναι μόνο στο μακρινό Αφγανιστάν και Ιράκ, αλλά και στο λιμάνι της Σούδας και της Θεσσαλονίκης.

5 χρόνια από την επέμβαση στο Ιράκ

Στις 22 Μάρτη θα διαδηλώσουμε αντιπολεμικά στο Σύνταγμα καθώς θα κλείνει μια πενταετία κατοχής των ΗΠΑ. Ο Σωτήρης Κοντογιάννης παρουσιάζει το τοπίο που έφερε ο πόλεμος του Μπους

*"Μπορώ να προβλέψω ότι οι ιστορικοί θα λένε ότι ο Τζορτζ Μπους αναγνώρισε τις απειλές του 21ου αιώνα, τις όρισε με μεγάλη σαφήνεια και ... έβαλε τις βάσεις για την ειρήνη, παίρνοντας μερικές εξαιρετικά δύσκολες αποφάσεις". **Τζορτζ Μπους, 4 Ιανουαρίου 2008 σε συνέντευξη στην ισραηλινή τηλεόραση.***

Φέτος, τον Μάρτη, κλείνουν πέντε χρόνια από την επέμβαση του Τζορτζ Μπους και των συμμάχων του στο Ιράκ. Μέσα σε αυτά τα χρόνια ο πόλεμος και οι άμεσες συνέπειές του έχουν αφήσει πίσω τους πάνω από 650 χιλιάδες νεκρούς. Εκατοντάδες χιλιάδες Ιρακινοί -άνδρες και γυναικες, νέοι, γέροι και μικρά παιδιά- έχουν μείνει ανάπηροι από τις σφαίρες, τις οβίδες και τις βόμβες των αμερικανικών στρατευμάτων. Και παρά τον φοβερό σάλο που προκάλεσαν πριν από τέσσερα χρόνια οι αποκαλύψεις για τα βασανιστήρια στο Αμπου Γκράιμπ χιλιάδες Ιρακινοί εξακολουθούν να είναι φυλακισμένοι με την κατηγορία του "τρομοκράτη" -με την κατηγορία ότι προσπάθησαν να αντισταθούν στις δυνάμεις κατοχής της χώρας τους δηλαδή.

Εξομάλυνση;

Η αμερικανική κυβέρνηση προσπαθεί να ζωγραφίσει μια εικόνα "σταδιακής εξομάλυνσης" της κατάστασης: η βία, έχει αρχίσει να κοπάζει. Οι πρόσφυγες έχουν αρχίσει να γυρίζουν πίσω. Η φυσιολογική ζωή έχει αρχίσει να επιστρέφει στο Ιράκ. *"Το Ιράκ είναι τώρα πολύ διαφορετικό από ότι ήταν πριν από ένα χρόνο"*, δήλωσε με στόμφο ο Μπους στις αρχές του Γενάρη, στην διάρκεια της τελευταίας του περιοδείας στη Μέση Ανατολή. *"Πρέπει όλοι να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να εξασφαλίσουμε ότι το 2008 θα φέρει ακόμα μεγαλύτερη πρόοδο".* Η αλήθεια απέχει φυσικά, όπως πάντα, έτη φωτός από τις ανακοινώσεις του προέδρου. Στις 10 Ιανουαρίου, το πρακτορείο Assosiated Press έστειλε την παρακάτω είδηση:

"Την Πέμπτη, σε μια από τις μεγαλύτερες αεροπορικές επιθέσεις του πολέμου, αμερικανικά βομβαρδιστικά και μαχητικά αεροπλάνα επέριψαν, μέσα σε 10 λεπτά, 40.000 λίβρες εκρηκτικών στα νότια προάστια της Βαγδάτης, ισοπεδώνοντας μια περιοχή που οι στρατιωτικοί ονόμαζαν "ζώνη ασφαλείας" της Αλ Κάιντα στο Ιράκ". Πόσοι σκοτώθηκαν από την επίθεση; Πόσα παιδιά ακρωτηριάστηκαν; Ποιός νοιάζεται; Σίγουρα όχι το αμερικανικό Πεντάγωνο -που δεν μπαίνει καν στον κόπο να μετράει τις "απώλειες του εχθρού". Ούτε ο Τζορτζ Μπους φυσικά. Η ισοπέδωση των φτωχογειτονιών της Βαγδάτης είναι υπόθεση ρουτίνας για τον πρόεδρο που, όπως θα λένε οι ιστορικοί του μέλλοντος, "έβαλε τις βάσεις για την ειρήνη...". Σύμφωνα με τους διεστραμμένους ορισμούς του Λευκού Οίκου και του Πενταγώνου ο θάνατος που σκορπάνε οι δυνάμεις κατοχής και οι σύμμαχοί τους δεν είναι "βία". Βία είναι οι πράξεις αντίστασης. Βία είναι οι σεχταριστικές επιθέσεις. Οι αμερικανικές βόμβες είναι "επιστροφή στην ομαλότητα".

Πριν από ένα χρόνο ο Λευκός Οίκος αποφάσισε να αυξήσει τον αριθμό των αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ, με την αποστολή 38.000 ακόμα πεζοναυτών και φαντάρων. Τον Νοέμβρη υπήρχαν 180 χιλιάδες αμερικάνοι στρατιωτικοί στο Ιράκ -ένας αριθμός ρεκόρ. Ο Μπους υποστηρίζει τώρα ότι η νέα αυτή στρατηγική έχει αποδώσει καρπούς – αυτή είναι η "πρόοδος" την οποία θέλει να συνεχίσει μέσα στο 2008.

Είναι αλήθεια, ότι σε κάποιες από τις παλιές "θερμές" περιοχές οι επιθέσεις της αντίστασης σε βάρος των δυνάμεων κατοχής, έχουν μειωθεί. Στο Ραμάντι, μια Σουνίτικη πόλη 110 χιλιόμετρα δυτικά της Βαγδάτης, το 2006 σημειώνονταν κατά μέσο όρο 25 επιθέσεις την ημέρα. Το 2007 έπεσαν στις τέσσερις. Στην Βασόρα οι επιθέσεις έχουν μειωθεί κατά 90%: διόλου παράξενο αφού οι βρετανικές δυνάμεις που "φρουρούσαν" την πόλη έχουν αποσυρθεί. Σε άλλες, πάλι, περιοχές, ο αριθμός των επιθέσεων έχει αυξηθεί. Στην Ντιγιάλα, μια ανατολική επαρχία στα σύνορα με το Ιράν, για παράδειγμα, αυξήθηκαν μέσα στο 2007 κατά 70%.

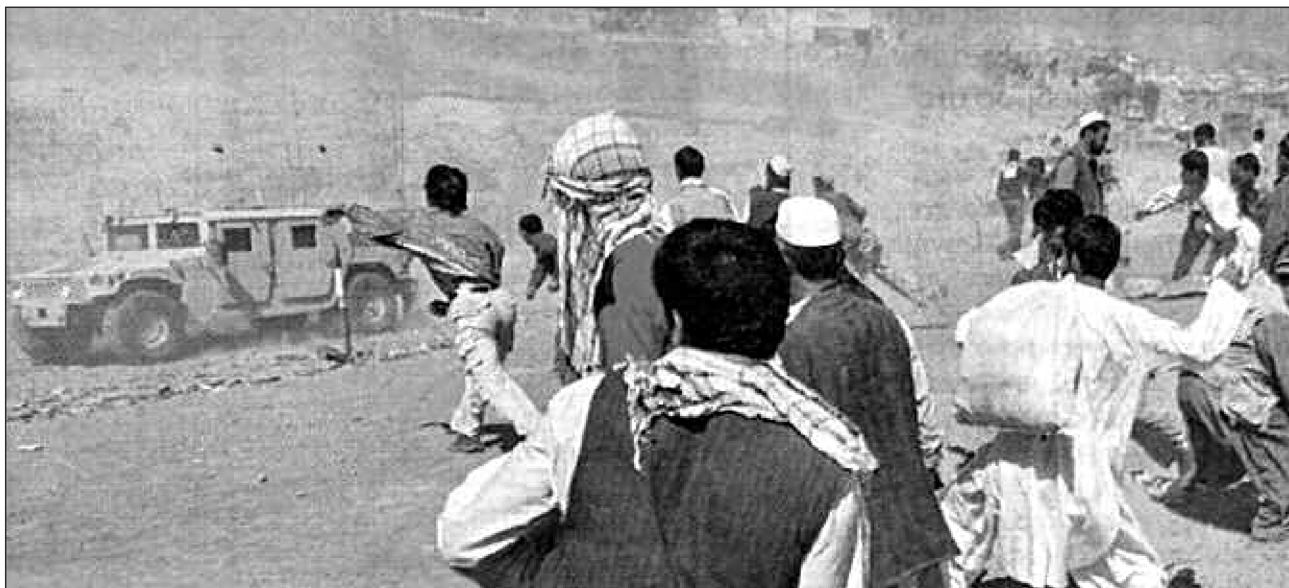
Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για την σεχταριστική βία: στην Βαγδάτη, για παράδειγμα -την "πρωτεύουσα" των σεχταριστικών επιθέσεων ανάμεσα σε Σιίτες και Σουνίτες- οι Αμερικάνοι έχουν χωρίσει, πρακτικά την πόλη σε θύλακες με ψηλούς τοίχους και ένοπλους φρουρούς. Ο αριθμός των επιθέσεων έχει φυσικά ελαττωθεί -αλλά η Βαγδάτη θυμίζει τώρα μια τεράστια φυλακή. Διόλου παράξενο, η κατοχή είναι σήμερα πιο μισητή στο Ιράκ από ότι ήταν οποιαδήποτε άλλη στιγμή μέσα στα προηγούμενα πέντε χρόνια.

Η αμερικανική εφημερίδα Washington Post δημοσίευσε πρόσφατα τα αποτελέσματα μια έρευνας που έγινε για λογαριασμό του ίδιου του αμερικανικού στρατού από ιδιωτικές εταιρείες σε διάφορες περιοχές του Ιράκ. Τα αποτελέσματα ήταν καταπέλτης: η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι μέχρι το 2003 οι Σουνίτες και οι Σιίτες συνυπήρχαν ειρηνικά. Οι Ιρακινοί, από όλες τις εθνικές ομάδες δήλωσαν ότι η βασική αιτία πίσω από τις βίαιες συγκρούσεις αναμεταξύ τους είναι η αμερικανική επέμβαση. Η πλειοψηφία δήλωσε, επίσης, ότι η εθνική συμφιλίωση θα έρθει "φυσιολογικά" μόλις αποχωρήσουν τα στρατεύματα κατοχής.

Αποχώρηση;

Η αποχώρηση, όμως, δεν βρίσκεται στα σχέδια Μπους. Ούτε στα σχέδια της Χίλαρι Κλίντον, ούτε του Μπαράκ Ομπάμα, ούτε κανενός άλλου από τους "σοβαρούς" υποψήφιους της αμερικανικής προεδρίας. Ο πόλεμος είναι στρατηγική επιλογή της αμερικάνικης άρχουσας τάξης που πασχίζει με τις στρατιωτικές απειλές και την βία να διατηρήσει την κυριαρχία της στην παγκόσμια ακμή παρόλο που οι "αντικειμενικές" συνθήκες που την έφεραν, εξήντα περίπου χρόνια πριν, σε αυτή τη θέση έχουν πια αντιστραφεί.

Το όραμα για έναν "αμερικανικό αιώνα" πρωτοδιατυπώθηκε το 1941 από τον Χένρι Λιούκ, τον εκδότη του περιοδικού Τάιμ. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος έβαλε τις

Διαδηλωτές στην Καμπούλ του Αφγανιστάν πετροβολούν ΝΑΤΟικά οχήματα

βάσεις για να γίνει, λίγα χρόνια αργότερα, πραγματικότητα: οι ΗΠΑ διέθεταν πάνω από το 50% της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγικής δυνατότητας. Οι άλλοτε αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης και της Ασίας είχαν μετατραπεί σε σωρούς από ερείπια. Η Αμερική έγινε η ντε φάκτο "αυτοκρατορία" της Δύσης: το δολάριο αντικατέστησε τον χρυσό σαν βάση για το παγκόσμιο νομισματικό σύστημα, οι ΗΠΑ έστησαν παντού στρατιωτικά σύμφωνα (το ΝΑΤΟ στην Ευρώπη και τα μικρά του "αδελφάκια" σε διάφορες άλλες περιοχές του πλανήτη), γέμισαν τον κόσμο με στρατιωτικές βάσεις και άρχισαν να αποθηκεύουν πυρηνικά όπλα για να αντιμετωπίσουν, υποτίθεται, τον "σοβιετικό κίνδυνο". Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 η Ρωσία υπέκυψε στην πίεση του Ψυχρού Πολέμου και οι ΗΠΑ έμειναν η μοναδική υπερδύναμη του πλανήτη.

Εξι δεκαετίες, όμως, μετά το όραμα του Λιούκ, οι βάσεις που ανέδειξαν την Αμερική στην κορυφή του πλανήτη έχουν πάψει πια να υπάρχουν. Οι ΗΠΑ, πρώτα απ' όλα έχουν πάψει προ πολλού να είναι "το εργοστάσιο του πλανήτη". Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 η αμερικάνικη άρχουσα τάξη ανακάλυψε έντρομη ότι τα προϊόντα της είχαν αρχίσει να εκτοπίζονται από τις διεθνείς αγορές κυρίως από τα φθηνότερα και καλύτερα γερμανικά και ιαπωνικά προϊόντα. Η προσθήκη των νέων μεγάλων βιομηχανικών δυνάμεων -κυρίως της Κίνας- στα τέλη της δεκαετίας του 1990 έκανε τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα. Το δολάριο έχει πάψει εδώ και πολλά χρόνια να είναι η βάση του παγκόσμιου νομισματικού συστήματος. Τώρα η αξία του πέφτει συνεχώς. Οι ίδιες οι ΗΠΑ έχουν μετατραπεί σε μια βαθειά υπερχρεωμένη χώρα. Πολλοί οικονομολόγοι δεν αποκλείουν τον κίνδυνος μια απότομης κατάρρευσης της αξίας του δολαρίου. Η άρχουσα τάξη των ΗΠΑ δεν φοβάται απλά και μόνο τον υποβιβασμό στην δεύτερη ή την τρίτη θέση: φοβάται ότι η ιστορία της επιφυλάσει την ίδια ακριβώς μοίρα που επιφύλαξε 18 χρόνια πριν στον μεγάλο της αντίπαλο -την "σοβιετική" άρχουσα τάξη της Ρωσίας. Το "μήνυμα" που έστειλαν ο Γούλφοβιτς, ο Ράμσφελντ, ο Κάγκαν και τα άλλα γεράκια της οργάνωσης "Για έναν νέο αμερικανικό αιώνα" που στελέχωσαν - και στελεχώνουν- τις κυβερνήσεις του Μπους ήταν απλό: για να παραμείνουν οι ΗΠΑ στην κορυφή του κόσμου, θα πρέπει να αξιοποιήσουν το δυνατό τους ατού -τα όπλα. Η 11η Σεπτέμβρη, ο Οσάμα Μπιν Λάντεν, οι Ταλιμπάν, τα όπλα μαζικής καταστροφής του Σαντάμ Χουσεϊν ή το πυρηνικό πρόγραμμα του Αχμαντινεζάντ είναι απλές δικαιολογίες: αυτό που παίζεται στον πόλεμο "κατά της τρομοκρατίας" είναι η παγκόσμια κυριαρχία.

Ηττα

Ο πόλεμος, όμως, δεν πηγαίνει καλά για τις ΗΠΑ. Για την ακρίβεια, πηγαίνει πολύ άσχημα -από το κακό στο χειρότερο. Αρκεί να ρίξει κανείς μια ματιά στο άλλο μεγάλο μέτωπο, στο Αφγανιστάν. Πριν από λίγες εβδομάδες ο Ρόμπερτ Γκέιτς, ο υπουργός Αμυνας του Μπους αποφάσισε την αποστολή 3.200 ακόμα πεζοναυτών στο Αφγανιστάν. Ταυτόχρονα η Κοντολίζα Ράις, η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, πιέζει ασφυκτικά τους συμμάχους των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ όχι μόνο να αυξήσουν αριθμητικά την δική τους παρουσία στο Αφγανιστάν αλλά και να αναλάβουν μια πιο ενεργή στρατιωτική δράση, στέλνοντας περισσότερες δυνάμεις στα πολεμικά μέτωπα.

Το καλοκαίρι του 2006 ο πόλεμος στο Αφγανιστάν πέρασε στα χέρια του ΝΑΤΟ. Η απόφαση ήταν μια έμμεση αναγνώριση της αδυναμίας του αμερικανικού στρατού -του ισχυρότερου στρατού του κόσμου-να ανταποκριθεί στις ανάγκες που έβαζαν τα ανοιχτά μέτωπα. Με τις στρατιωτικές τους εφεδρείες σχεδόν εξαντλημένες και τους φαντάρους και τους πεζοναύτες να καλούνται, μέσα σε λίγους μήνες, σε δεύτερη και τρίτη θητεία στο μέτωπο, οι ΗΠΑ αποφάσισαν να στηρίξουν το μέτωπο του Ιράκ αποσύροντας σταδιακά τις δυνάμεις τους από το Αφγανιστάν. Το κενό που θα έμενε πίσω θα καλυπτόταν από την συνδρομή των βορειοατλαντικών τους συμμάχων -ανάμεσά τους και από την Ελλάδα.

Η στρατηγική αυτή όμως απέτυχε. Σήμερα το ΝΑΤΟ διατηρεί έναν στρατό 41.500 στο Αφγανιστάν. Από αυτούς οι 15.000 είναι Αμερικάνοι. Το ΝΑΤΟ έχει αναλάβει τις νότιες επαρχίες της χώρας που, πίσω από τα ψέμματα για τις "επιτυχίες" των συμμάχων, βρίσκεται στην ουσία κάτω από τον έλεγχο τηα αντίστασης -των "τρομοκρατών Ταλιμπάν" σύμφωνα με τα ΜΜΕ της Δύσης. Ταυτόχρονα οι ΗΠΑ διατηρούν και έναν δικό τους, αυτόνομο στρατό, 11.000 στρατιωτών που έχει αναλάβει το ανατολικό μέτωπο.

Στις αρχές του Γενάρη αντάρτες "Ταλιμπάν" επιτέθκαν στο ξενοδοχείο Σερένα, το πιο διάσημο ξενοδοχείο στο κέντρο της Καμπούλ. Η επίθεση άφησε πίσω της, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της "κυβέρνησης", πέντε νεκρούς και δεκάδες τραυματίες -ανάμεσά τους και δυο συνοδούς του υπουργού Εξωτερικών της Νορβηγίας που βρισκόταν στο Αφγανιστάν επίσημα προσκεκλημένος από τον "πρόε-

δρο" Χαμίντ Καρζάι. Η επίθεση προκάλεσε πανικό στους συμμάχους: μέχρι τώρα η Καμπούλ θεωρείτο "ασφαλής" περιοχή. Τώρα αρχίζει να θυμίζει έντονα Βαγδάτη.

Οι στρατηγοί του ΝΑΤΟ προβλέπουν ότι την άνοιξη οι "Ταλιμπάν" θα προχωρήσουν σε μια νέα μεγάλη επίθεση, μια επίθεση την οποία τα στρατεύματά τους δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν. Για αυτό στέλνει ο Γκέιτς νέες δυνάμεις στο Αφγανιστάν. Για αυτό πιέζει η Ράις τους "συμμάχους" να ακολουθήσουν το αμερικανικό παράδειγμα.

Αποσταθεροποίηση

Ο "πόλεμος κατά της τρομοκρατίας" έχει αρχίσει να θυμίζει την Λερναία Υδρα της μυθολογίας. Οι φωνές που λένε ότι οι ΗΠΑ δεν μπορούν να κερδίσουν τον πόλεμο αυτό έχουν πληθύνει -ακόμα και μέσα στην ίδια την αμερικάνικη άρχουσα τάξη. Πέρσι ο Μπους αναγκάστηκε να "απολύσει" όλο του το στρατιωτικό επιτελείο για να επιβάλλει την νέα του στρατηγική, για την "προσωρινή" αύξηση της στρατιωτικής παρουσίας των ΗΠΑ στο Ιράκ. Τώρα οι ήττες και τα ατέλειωτα ζικ-ζακ έχουν αρχίσει να δημιουργούν ρήγματα και ανοιχτές συγκρούσεις ανάμεσα στους ίδιους τους συμμάχους.

Στα τέλη Δεκέμβρη η κυβέρνηση του Καρζάι απέλασε δυο Ευρωπαίους, τον Μάρβιν Πάτερσον και τον Μίκαελ Σέμπλ από την χώρα. Ο Πάτερσον, ένας ειδικός των κοινοτικών σχέσεων, ήταν απεσταλμένος του ΟΗΕ. Ο Σέμπλ ήταν το δεύτερο σημαντικότερο στέλεχος της ΕΕ στο Αφγανιστάν. Ο Καρζάι τους απέλασε με την κατηγορία ότι έθεταν με τις πράξεις τους σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια. Το "έγκλημά" τους ήταν ότι είχαν ανοίξει συνομιλίες με τους "Ταλιμπάν" -με τον εχθρό. Φυσικά ούτε ο Σέμπλ ούτε ο Πάτερσον λειτουργούσαν με δική τους πρωτοβουλία. Οι ΗΠΑ τυπικά κάλυψαν τους δυο διπλωμάτες, λέγοντας ότι οι μυστικές συνομιλίες με στόχο την "εξαγορά" ηγετών των Ταλιμπάν είναι νόμιμα όπλα στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Λίγες μέρες αργότερα, όμως, ο στρατηγός ΜακΝέιλ, ο αρχηγός της "Διεθνούς Δύναμης" του Αφγανιστάν, επιτέθηκε στα σχέδια της Βρετανίας και της Δανίας που πιστεύουν ότι μπορούν να εξαγοράσουν τοπικούς πολέμαρχους χαρακτηρίζοντάς τα "ανεδαφικά".

Οι διαφωνίες, οι διαμάχες και οι συγκρούσεις αυτές δείχνουν ανάγλυφα την απελπισία που κυριαρχεί στο στρατόπεδο των "συμμάχων": όλα τους τα σχέδια δοκιμάστηκαν και απέτυχαν και τώρα θυμίζουν τον ασθενή, που αφού κατέφυγε σε όλους τους γιατρούς και πήρε όλα τα φάρμακα -χωρίς αποτέλεσμα- είναι τώρα έτοιμος να στραφεί στους κομπογιανίτες και την παρηγορία της καφετζούς και της χαρτορήχτρας.

17 Μάρτη 2007 χιλιάδες αντιπολεμικοί διαδηλωτές γέμισαν το κέντρο της Αθήνας

Στο μεταξύ η ήττα στο μέτωπο του πολέμου κατά της τρομοκρατίας έχει ανοίξει τους ασκούς του Αιόλου: σε ολόκληρο τον πλανήτη οι φίλοι και οι σύμμαχοι του Μπους βλέπουν με τρόμο το χαλί να φεύγει κάτω από τα πόδια τους. Στο Πακιστάν, ο δικτάτορας Μουσάραφ βρίσκεται αντιμέτωπος εδώ και μήνες με μια μαζική εξέγερση που παρά την άγρια καταστολή δεν είναι σε θέση να ελέγξει. Στις αρχές του Γενάρη ο Μπους επισκέφθηκε τους φίλους του στη Μέση Ανατολή για να τους δηλώσει την "αμέριστη υποστήριξή" του: τον Βασιλιά Αμπντουλλάχ, τον τύρανο της Σαουδικής Αραβίας, τον Μουμπάρακ, τον δικτάτορα της Αιγύπτου, τον Ολμέρ, τον χασάπη της Λωρίδας της Γάζας και φυσικά τον αλ-Μαλίκι, τον "πρωθυπουργό" του Ιράκ. Οι υποσχέσεις του όμως για στήριξη και βοήθεια μοιάζουν απλά και μόνο με κακόγουστη φάρσα. Και οι απειλές του να εξαπλώσει τον πόλεμο στο Ιράν -το οποίο κατηγορεί ότι χρηματοδοτεί και υποθάλπτει την τρομοκρατία- σαν μια καθαρή τρέλα που μπορεί να οδηγήσει μόνο σε πανωλεθρία.

Οι ΗΠΑ ξοδεύουν, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Τέντ Στήβενς, ενός σκληροπυρηνικού Ρεπουμπλικάνου γερουσιαστή που ζητάει ακόμα μεγαλύτερα κονδύλια για τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, πάνω από 15 δισεκατομμύρια δολάρια κάθε μήνα για τα μέτωπα του Ιράκ και του Αφγανιστάν μόνο. Πρόκειται για ένα ιλλιγιώδες ποσό. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία είναι 20% μεγαλύτερο από την περασμένη χρονιά και 60% από την προπερασμένη. Και αυτά τα ποσά αφορούν μόνο τον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας": οι ΗΠΑ διατηρούν βάσεις και στρατιωτικές μονάδες σε 140 διαφορετικά σημεία του πλανήτη!

Ο πόλεμος έχει αρχίσει να εξαντλεί τους πόρους της "αυτοκρατορίας" σε όλα τα επίπεδα. Το χειρότερο, όμως, για τον Μπους και τα γεράκια του είναι ότι έχει αρχίσει να εξαντλεί την υπομονή του κόσμου. Στα γκάλοπ πάνω από τα δυο τρίτα του πληθυσμού, σε ολόκληρο τον πλανήτη, δηλώνουν ότι είναι αντίθετοι με τους πολέμους. Στις ίδιες τις ΗΠΑ ο "πόλεμος κατά της τρομοκρατίας" έχει πάψει εδώ και πολύ καιρό να είναι δημοφιλής. Η συντριπτική πλειοψηφία των Αμερικάνων ζητάει να γυρίσουν τα στρατεύματα άμεσα πίσω από το Ιράκ.

Στα τέλη του Μάρτη ο πλανήτης ολόκληρος θα θυμηθεί την πέμπτη επέτειο της αμερικανικής εισβολής στο Ιράκ με μεγάλες διαδηλώσεις. Για το αντιπολεμικό κίνημα είναι μια κρίσιμη μάχη που μπορεί να καθορίσει το μέλλον όχι μόνο του Ιράκ, του Αφγανιστάν, του Πακιστάν και της Λωρίδας της Γάζας αλλά ολόκληρου του πλανήτη.

Σήμερα ακόμα και οι συντηρητικοί σχολιαστές αναγκάζονται να παραδεχτούν τις ομοιότητες που υπάρχουν ανάμεσα στον Νίξον -τον Αμερικάνο πρόεδρο που παραιτήθηκε τον Αυγουστο του 1974- και τον Μπους. Η δεκαετία του 1970 σημαδεύτηκε από την υποτίμηση του δολάριου, την εκτίναξη στα ύψη της τιμής του πετρελαίου, την ήττα στο Βιετνάμ, την πτώση των δικτατοριών που στήριζαν οι ΗΠΑ σε ολόκληρο τον κόσμο και την έκρηξη του κινήματος. Τα αφεντικά, σε ολόκληρο τον πλανήτη, κατάφεραν να ξεφύγουν από εκείνη την φοβερή οικονομική και πολιτική κρίση μόνο πολλά χρόνια αργότερα, χάρη στα "σιδερένια χέρια" της Θάτσερ και του Ρήγκαν.

Τώρα το φάντασμα της δεκαετίας του 1970 επιστρέφει. Αλλά αυτή τη φορά το χαρτί του νεοφιλελευθερισμού και του νεοσυντηρητισμού το έχουν κάψει ήδη προκαταβολικά οι άρχουσες τάξεις.

Βιβλιοκριτική

Τα εγκλήματα του ελληνικού ιμπεριαλισμού

Τάσος Κωστόπουλος
Πόλεμος και Εθνοκάθαρση
Η ξεχασμένη πλευρά μιας δεκαετούς εθνικής εξόρμησης 1912-1922

Τιμή: 24 ευρώ
318 σελίδες
Εκδόσεις Βιβλιόραμα

«Σαν έφεξε, βάρεσε η σάλπιγγα συναγερμό πάνω απ' το λασπωμένο λοφάκι του χωριού. Εκεί μαζεύτηκαν όλοι οι αιχμάλωτοι άντρες και κατόπι ντουφεκίστηκαν. Βρέθηκα αντίκρυ στο γέρο. Είχε μερικές μελανιές στο πατριαρχικό του πρόσωπο. Το πιο καλό που μπορούσα να του κάνω ήταν να τον σκοτώσω αμέσως και τελειωτικά για να μην τυραγνιέται σα μερικούς που σπάραζαν σαν τα βουβάλια χτυπώντας τις απαλάμες στο χώμα. Τράβηξα τη σκανδάλη και σωριάστηκε μονοκόμματα σαν αστραποκαμμένος στη λάσπη... Κατόπι βάλαμε φωτιά στο χωριό...». Οι παραπάνω γραμμές δημοσιεύτηκαν πριν από 80 περίπου χρόνια στη συλλογή Διηγήματα ενός άσημου ακόμα μυτιληνιού πεζογράφου ονόματι Στρατής Μυριβήλης. Περιέγραφαν το κάψιμο ενός τουρκικού χωριού της Πτολεμαΐδας και τη μαζική εκτέλεση των αρρένων κατοίκων του από τον προελαύνοντα ελληνικό στρατό το Νοέμβριο του 1912.

Με αυτή την περιγραφή της προσωπικής εμπειρίας του μεγάλου έλληνα λογοτέχνη Στρατή Μυριβήλη, ξεκινά η πρώτη σελίδα του βιβλίου του Τάσου Κωστόπουλου ***Πόλεμος και Εθνοκάθαρση***. Είναι ένα βιβλίο γεμάτο από ιστορικά στοιχεία που αξίζει να διαβαστεί από κάθε αριστερό, κάθε άνθρωπο που αγωνίζεται ενάντια στον πόλεμο, τον εθνικισμό και τον ιμπεριαλισμό. Πάνω απ' όλα, είναι μια πραγματική αποκάλυψη και μια καταγγελία για τα εγκλήματα της «δικής μας» άρχουσας τάξης, που τόσο επιμελώς η επίσημη «ιστορία» φροντίζει να καλύπτει κάτω από τόνους αποκρύψεων, ψεμάτων και διαστρεβλώσεων. Εξάλλου, όπως δηλώνει και ο ίδιος ο συγγραφέας *«το έναυσμα για τη διατύπωση των παραπάνω προβληματισμών δόθηκε από τη συζήτηση που ξεκίνησε με αφορμή το βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ Δημοτικού για να επεκταθεί στο στρατηγικότερο ζήτημα της αμφισβήτησης της 'εθνικά ορθής' ιστοριογραφίας (και μυθολογίας)»*.

Το βιβλίο του Κωστόπουλου αποτελείται

από τέσσερα μέρη. Στο πρώτο ο συγγραφέας δίνει μια εικόνα της πληθυσμιακής σύνθεσης της Μακεδονίας, της Θράκης, της Αλβανίας και της Μικράς Ασίας και περιγράφει τις διεκδικήσεις των τοπικών αρχουσών τάξεων την εποχή των Βαλκανικών Πολέμων και της Μικρασιατικής Εκστρατείας. *«Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οποιαδήποτε οικοδόμηση 'εθνικά αμιγών' κρατών πάνω σε ένα πληθυσμιακό μωσαϊκό, οποιοδήποτε ξεκαθάρισμα 'εθνικού χώρου' δεν ήταν δυνατόν να γίνει παρά με προσφυγή σε μια συστηματική απίστευτη βία εναντίον όλων όσων δεν χωρούσαν στα καλούπια της 'σωστής' εθνικής κοινότητας... Η βίαια και εξαναγκαστική εκκένωση ολόκληρων περιοχών από τα 'αλλοεθνή στοιχεία', η εθνοκάθαρση, υπήρξε το απαραίτητο συνοδευτικό όλων ανεξαιρέτως των 'απελευθερωτικών' πολέμων της ματωμένης δεκαετίας που ξεκίνησε με τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο μέχρι το 1922»*.

Σε αυτή την «απίστευτη βία» είναι αφιερωμένα τα επόμενα τρία κεφάλαια του βιβλίου, κεντράροντας στην πρακτική εθνοκάθαρσης που εφάρμοσε ο ελληνικός στρατός στις «απελευθερωμένες» περιοχές. Στον Α' Βαλκανικό Πόλεμο τα θύματα ήταν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της Μακεδονίας. *«Η ιερή για τους τούρκους πόλη των Γιαννιτσών καίγεται από τον ελληνικό στρατό και λεηλατείται, ενώ την ίδια τύχη είχε και η μουσουλμανική συνοικία των Σερβίων... Οι μεγαλύτερες ωστόσο αγριότητες διαπράχθηκαν στα τουρκοχώρια της Κοζάνης και των Καϊλαρίων (σημ. της Πτολεμαΐδας)... Δεν πρόκειται για αδέσποτες ενέργειες μεμονωμένων ατόμων, αλλά για εφαρμογή συγκεκριμένης πολιτικής του ελληνικού κράτους»*. Και για να το αποδείξει χρησιμοποιεί τη μαρτυρία του διάδοχου του θρόνου Κωνσταντίνου: *«Ολόκληρη η πεδιάδα φωτίζεται από τις ανταύγειες της φωτιάς... γκρεμίσαμε ακόμα και τους τοίχους και το χωριό εξαλείφθηκε από προσώπου γης»*. Κι από το ημερολόγιο ενός πεζικάριου διαβάζουμε: *«σήμερα αντελήφθην όλην την αγριότητα του πολέμου. Χανούμισες και παιδιά έκλαιγαν. Κάτοικοι ετυφεκίζοντο σαν τρυγόνια. Τα σπίτια απ' άκρου εις άκρον εκαίγοντο. Φρίκη!»*

Ο δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος για το μοίρασμα της Μακεδονίας ανάμεσα στις νικήτριες χριστιανικές χώρες (Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία) ήταν πολύ πιο καταστροφικός. *«Εδώ δεν έχουμε καν το ξέσπασμα της αχαλίνωτης βίας ανάμεσα στους 'προαιώνιους εχθρούς', αλλά την εφαρμογή μιας συστηματικής εθνοκάθαρσης των διαφιλονικούμενων περιοχών από τους ανεπιθύμητους κατοίκους τους. Και τούτη τη φορά, πρωταγωνιστής δεν ήταν άλλος από τον ελληνικό στρατό»*, αναφέρει ο Κωστόπουλος. Και περιγράφει με λεπτομέρειες την ισοπέδωση του Κιλκίς από τον ελληνικό στρατό και *«τη γενικευμένη εθνοκάθαρση με σκοπό το άδειασμα των πεδιάδων που περιβάλλουν τη Θεσσαλονίκη από τον σχεδόν αποκλειστικά αλλοεθνή πληθυσμό τους»*.

Η εθνοκάθαρση στις προσαρτημένες περιοχές συμβάδιζε με την ενεργοποίηση των πιο άγριων μηχανισμών καταστολής. Το 1914 δημιουργείται η πρώτη καθαρά πολιτική αστυνομία στην ιστορία του νεοελληνικού κράτους. *«Η γνωστότερη περίπτωση, που συνδυάζει με τον πιο εύγλωττο τρόπο την ταυτόχρονη καταστολή του εθνικού και του κοινωνικού εχθρού, ήταν η εκτόπιση των ηγετικών στελεχών της Σοσιαλιστικής Φεντερασιόν και του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο του 1914»*.

Το τελευταίο κεφάλαιο που ασχολείται με την Μικρασιατική Εκστρατεία είναι και το πλέον αποκαλυπτικό. Ο Κωστόπουλος χρησιμοποιεί σαν κύρια πηγή τα ημερολόγια και τις επιστολές των στρατιωτών που, σε αντίθεση με τους προηγούμενους πολέμους, είναι γεμάτα από περιγραφές από απίστευτες αγριότητες του εισβολέα ελληνικού στρατού. *«Ο ελληνικός στρατός έπρεπε να «διαφυλάσσει» την τάξη για λογαριασμό και κάτω από την υψηλή εποπτεία των Συμμάχων και ταυτόχρονα να δημιουργεί στον κατακτημένο χώρο τις υλικές προϋποθέσεις μιας πιο μακροπρόθεσμης επικράτησης. Και τα δυο αυτά καθήκοντα δεν μπορούσαν παρά να οδηγήσουν σε μια ατέλειωτη αλυσίδα από αγριότητες κι ανθρώπινες τραγωδίες»*.

Ένας τσολιάς από τη Βοιωτία γράφει στο ημερολόγιό του: *«Ο διοικητής μας Γεώργιος Κονδύλης περιφέρεται διαρκώς σε όλη την πόλη (σημ. του Αϊδινίου) και μας ενθαρρύνει πώς θα φάμε τους άπιστους... μας λέει να πράξουμε ό,τι βαστάει η ψυχή μας... Ένας ρασοφόρος έβαλε φωτιά σε ένα τζαμί και έκαψε μερικές φτωχοοικογένειες. Ήταν οι οικογένειες που δεν πρόλαβαν να φύγουν όπως οι πλούσιοι του Αϊδινίου».* Ο στρατιώτης Νίκος Βασιλικός, πατέρας του γνωστού συγγραφέα, γράφει για τις αγριότητες του ελληνικού στρατού μετά τη μάχη στο Σαγγάριο το 1921: *«Όλου του κάμπου τα χωριά καίγονται από το Γιουνάν-ασκέρ, το οποίο μεταλαμπαδεύει, επ' ευκαιρία της διαβάσεώς του, τα πραγματικά φώτα ...του πολιτισμού».* Δεν πρόκειται για αυθόρμητο ξέσπασμα, μας πληροφορεί ο ίδιος, αλλά για την εφαρμογή συγκεκριμένης διαταγής του Επιτελείου.

Πριν φτάσουμε στην καταστροφή της Σμύρνης είχε προηγηθεί η συστηματική καταστροφή της μικρασιατικής ενδοχώρας, διαπιστώνει ο Κωστόπουλος, στηριγμένος στις άφθονες μαρτυρίες που επιβεβαιώνουν ότι το ελληνικό κράτος *«πρόκρινε μια στρατηγική ολοκληρωτικού πολέμου και καταστροφής».* Αυτή η ολοκληρωτική καταστροφή καταγράφεται στα ημερολόγια των φαντάρων με ατέλειωτες περιγραφές μαζικών εκτελέσεων, βιασμών, λεηλασιών. Σύμφωνα με έναν έλληνα υπουργό *«η Ελλάδα ήταν αναγκασμένη ν' ακολουθήσει τις άλλες αποικιακές δυνάμεις στην κατάκτηση εδαφών με αριθμητική υπεροχή του τουρκικού πληθυσμού για λόγους στρατηγικούς, οικονομικούς και εκπολιτιστικούς»!*

Αλλά όταν η ιμπεριαλιστική εκστρατεία του ελληνικού κράτους πττήθηκε στην Μικρά Ασία και οι δυνάμεις του Κεμάλ έφταναν στην Σμύρνη η ελληνική κυβέρνηση απαγόρευε μέχρι την τελευταία στιγμή την αποχώρηση του ελληνικού πληθυσμού από την πόλη και την επιβίβαση στα πλοία του στόλου. *«Καλύτερα να μείνουν εδώ και να τους σφάξει ο Κεμάλ, γιατί αν πάνε στην Αθήνα θα ανατρέψουν τα πάντα»,* έλεγε ο διαβόητος Στεργιάδης, ο ύπατος αρμοστής της Ελλάδας στη Σμύρνη.

Στο βιβλίο αναφέρονται, αν και συνοπτικά, οι αντιπολεμικές διαθέσεις των ελλήνων φαντάρων που αναρωτιόντουσαν γιατί πολεμάνε δέκα χρόνια συνέχεια. Από την υποδοχή που επιφύλαξαν στον Κωνσταντίνο με συνθήματα που ζητούσαν την άμεση απόλυσή τους από το στρατό, μέχρι την «απεργία πολέμου», αρνούμενοι να πολεμήσουν και ξεκινώντας ομαδικά για τα σπίτια τους.

Αν θα μπορούσε να εντοπίσει κανείς μια πλευρά που, χωρίς να απουσιάζει, είναι μάλλον ελλιπής στο βιβλίο, αυτό είναι ο ρόλος των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στο να διαμορφώσουν άμεσα ή έμμεσα τις βάσεις για την εθνοκάθαρση και την τραγωδία των λαών της περιοχής. Αλλά, κατά τη γνώμη μου, αυτή η έλλειψη δεν περιορίζει στο ελάχιστο την βασική επιχειρηματολογία του Κωστόπουλου στο να δείξει ότι η εθνοκάθαρση ήταν κυρίαρχη επιλογή των αρχουσών τάξεων, κύρια της ελληνικής.

Είναι καθήκον μιας διεθνιστικής αριστεράς να μιλήσει, όπως και τότε, για όλα αυτά. Γιατί, όπως καταλήγει το βιβλίο: *«Για μια αυθεντική εικόνα εκείνων των ημερών θα πρέπει κανείς να ανατρέξει στα διάσπαρτα ημερολόγια των φαντάρων της εποχής. Ή στις αντιπολεμικές σελίδες του μεσοπολεμικού Ριζοσπάστη – τότε που μια (ξεχασμένη σήμερα) στροφή της ελληνόγλωσσης εκδοχής της 'Διεθνούς' διακήρυσσε στο όνομα των προλεταρίων της οικουμένης πως 'εμάς η μόνη μας ελπίδα / είν' η σφιγμένη μας γροθιά / κάτω οι πολέμοι κι η πατρίδα / ζήτω η παγκόσμια εργατιά'».*

• •

Χρήσιμη, αν και περιορισμένη κριτική

Eric Hobsbawm
«Παγκοσμιοποίηση, Δημοκρατία και Τρομοκρατία»
Τιμή: 13.5 ευρώ
194 σελίδες
Εκδόσεις Θεμέλιο

Το βιβλίο του Ε. Hobsbawm συνιστά μια συλλογή δοκιμίων σχετικά με την παγκοσμιοποίηση και το έθνος – κράτος, τις προοπτικές της αμερικάνικης ηγεμονίας, το μέλλον της δημοκρατίας και το φαινόμενο της τρομοκρατίας. Ο βρετανός ιστορικός έχει έναν αδιαμφισβήτητο πλούτο γνώσεων, αλλά και οξυμένη κοινωνική ευαισθησία τα οποία χρωματίζουν ευχάριστα το βιβλίο, στο οποίο η ιστορία χρησιμοποιείται ώστε να εξεταστούν τα παραπάνω φαινόμενα σε σύγκριση με ανάλογα στο παρελθόν.

Ο Hobsbawm πιστεύει οτι η παγκοσμιοποίηση *«γεννάει περιφερειακές ανισότητες σε όλο τον πλανήτη»,* ενώ *«αντίθετα με οτι ισχύει για την κίνηση του κεφαλαίου, τα κράτη και η πολιτική έχουν μέχρι στιγμής θέσει δραστικά εμπόδια στην μετανάστευση της εργατικής δύναμης»* (σελ.51).

Βασική θέση του συγγραφέα είναι οτι η παγκοσμιοποίηση έχει σηματοδοτήσει την παρακμή της αγροτιάς και την αστικοποίηση του πλανήτη, σε ένα οικονομικό υπόβαθρο βασισμένο στις πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες δρουν ανεξέλεγκτα και πέρα απο κάθε έλεγχο. Τα έθνη-κράτη θεωρείται οτι χάνουν διαρκώς σε νομιμοποίηση στα μάτια των πολιτών τους, εξαιτίας και της απώλειας των προνομιακών χαρακτηριστικών τους.

Ο συγγραφέας επίσης, ασκεί συντριπτική κριτική στην αλαζονεία της αμερικάνικης ηγεμονίας, που στηρίζεται σε πήλινα πόδια, παρατηρώντας εύστοχα οτι οι ΗΠΑ *«είναι η πρώτη μεγάλη αυτοκρατορία που είναι ταυτόχρονα μεγάλος οφειλέτης»* (σελ.87). Όσον αφορά τις προοπτικές της δημοκρατίας στον 21ο αιώνα, ο Hobsbawm είναι βαθιά σκεπτικιστής, καθώς θεωρεί οτι η κυριαρχία της ελεύθερης αγοράς, με την επιθετική μορφή του νεοφιλελευθερισμού, βρίσκεται σε αντίθεση με τη δημοκρατία: *«Η συμμετοχή στην αγορά αντικαθιστά τη συμμετοχή στην πολιτική, με τον καταναλωτή να υποκαθιστά τον πολίτη»* (σελ.127).

Σ' αυτό το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον εντάσσει ο συγγραφέας και την πλανητική τρομοκρατίας που θεωρεί οτι αφορά περισσότερο τη πολιτική βία των ΗΠΑ και λιγότερο ομάδες όπως η Αλ Κάιντα, που δεν εγκυμονούν στην πραγματικότητα σοβαρούς κινδύνους για τις χώρες του αναπτυγμένου κόσμου.

Η επιχειρηματολογία και τα στοιχεία του Hobsbawm βάζουν στο στόχαστρο την αγοραία παγκοσμιοποίηση και τον ιμπεριαλισμό των ΗΠΑ απο την σκοπιά των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων και όσων αγωνίζονται για την ειρήνη. Ωστόσο, ο συγγραφέας αδυνατίζει τη θέση του υιοθετώντας όλη τη φιλολογία για τη νέα οικονομία «του Ιντερνετ» και της τεχνολογικής ανάπτυξης, η οποία θεωρείται οτι αδυνατίζει αντικειμενικά την οικονομική λειτουργία των εθνικών κρατών.

Τα εθνικά κράτη όμως, εξακολουθούν στην εποχή μας να παίζουν κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία. Οι πολυεθνικές εταιρείες δεν συνιστούν κάποια, εμβρυακή έστω, μορφή παγκόσμιας διακυβέρνησης, ούτε ο ΠΟΕ και το ΔΝΤ είναι κάτι τέτοιο. Αντίθετα και αυτές βασίζονται σε συγκεκριμένα εθνικά κράτη ως ορμητήρια.

Ο νεοφιλελευθερισμός λοιπόν, ήδη απο τη δεκαετία του 80 δεν σήμαινε λιγότερο κράτος γενικά, αλλά λιγότερο κοινωνικό κράτος. Αυτή η αδυναμία φαίνεται πιο ξεκάθαρα όταν ο Hobsbawm δηλώνει αδυναμία να βρει λογική εξήγηση στη στάση των ΗΠΑ μετά το 2001. Θεωρεί ότι *«η 11η Σεπτέμβρη επέτρεψε σε μια ομάδα τρελών να βάλουν σε εφαρμογή τα σχέδια για μια σόλο παράσταση παγκόσμιας κυριαρχίας»* (σελ.61).

Ωστόσο, η πολιτική του Μπους αντανακλά

ακριβώς τα αδιέξοδα του ιμπεριαλισμού τον 21ο αιώνα. Από τους πολέμους στην Γιουγκοσλαβία την δεκαετία του '90, που λανθασμένα ο συγγραφέας θεωρεί οτι δεν υπάρχουν σημαντικά αμερικάνικα συμφέροντα, παραγνωρίζοντας τη γεωστρατηγική σημασία των Βαλκανίων για τις ΗΠΑ, μέχρι την κατοχή του Αφγανιστάν και του Ιράκ, η προσπάθεια των ΗΠΑ είναι ακριβώς να χρησιμοποιήσουν την στρατηγική τους ισχύ για να αντεπεξέλθουν στον οικονομικό ανταγωνισμό με την Ρωσία, την Κίνα, την Ιαπωνία και την Ε.Ε.

Η μεγαλύτερη όμως η αδυναμία του βιβλίου βρίσκεται στο γεγονός οτι ο Hobsbawm θεωρεί πώς απο τη σημερινή εποχή απουσιάζει η εναλλακτική λύση απέναντι στη βαρβαρότητα του ιμπεριαλισμού και της ελεύθερης αγοράς. Πιστεύει οτι η ισορροπία του τρόμου του Ψυχρού Πολέμου, έκανε τον κόσμο λιγότερο ασταθή απ' ό,τι είναι σήμερα. Κι όμως, η ύπαρξη του ανατολικού μπλοκ δεν είχε κάνει λιγότερους τους πολέμους: απο το Βιετνάμ ως την Τσεχοσλοβακία, οι δύο υπερδυνάμεις αντιμετώπιζαν τον πλανήτη ως πεδίο ανταγωνισμού σφαιρών επιρροής, άλλοτε θερμότερου κι άλλοτε ψυχρότερου. Η κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ δεν σήμανε το τέλος των ανταγωνισμών.

Ο πόλεμος στο Ιράκ ανέδειξε τη νέα «υπερδύναμη», το αντιπολεμικό κίνημα. Ο Hobsbawm κλείνει το βιβλίο του ευχόμενος την «επανεκπαίδευση» των ΗΠΑ, ελλείψει κάποιου ανάλογου με την ΕΣΣΔ αντίπαλου δέους, σ' έναν κόσμο φωτισμένης ιδιοτέλειας και παιδείας. Ο 20ος αιώνας όμως μας έχει διδάξει οτι για την απαλλαγή του πλανήτη απο την βαρβαρότητα του ιμπεριαλισμού χρειάζονται πιο ριζικά μέτρα.

Στις Βάρκιζες της Ιταλίας (και στης Ρ2 τις στοές)

Davide Ferrario
Σβήσιμο σε μαύρο
Τιμή: 20 ευρώ
533 σελίδες
Εκδόσεις Πόλις

Τον Απρίλη του 1948 έγιναν οι πιο σημαντικές εκλογές στην ιστορία της Ιταλίας. Από τη μια μεριά το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα με τη ολόψυχη στήριξη του Βατικανού, την απλόχερη οικονομική στήριξη από τις ΗΠΑ που συνοδευόταν με απειλές ότι σε περίπτωση που η Ιταλία ψηφίσει τους «κόκκινους», η αμερικάνικη βοήθεια θα κόβονταν και θα αναλάμβαναν οι πεζοναύτες. Από την άλλη βρισκόταν το «Λαϊκό Μέτωπο» του Κομμουνιστικού Κόμματος και των Σοσιαλιστών. Το Λαϊκό Μέτωπο έχασε με μεγάλη διαφορά.

Σ' αυτό το φόντο ξετυλίγεται η πλοκή στο «Σβήσιμο σε μαύρο» του Νταβίντε Φεράριο, που είναι κριτικός κινηματογράφου και σκηνοθέτης. Στο μυθιστόρημα πρωταγωνιστούν δυο χαρακτήρες: ο Τομάζο Μοράβιο, πρώην αντάρτης, πρώην αστυνομικός και νυν ιδιωτικός ντετέκτιβ. Αν και δεν είναι οργανωμένος στην αριστερά, είναι καθαρό που βρίσκονται οι συμπάθειές του. Ο δεύτερος πρωταγωνιστής δεν είναι άλλος από τον Όρσον Γουέλς, ο «θρυλικός» σκηνοθέτης και ηθοποιός. Ο Γουέλς πράγματι είχε βρεθεί στην Ιταλία εκείνη την περίοδο για τα γυρίσματα της ταινίας Black Magic στην οποία υποδυόταν τον μάγο -κάποιοι λένε απατεώνα- κόμη Καλιόστρο.

Συνήθως είναι προβληματικό και αποτυχημένο το μπάσιμο γνωστών ιστορικών προσώπων στους πρωταγωνιστικούς ρόλους ενός μυθιστορήματος, ιδιαίτερα ενός αστυνομικού που έχει πολύ ιδιότροπους κανόνες. Τουλάχιστον το μυθιστόρημα του Φεράριο αποφεύγει τις χειρότερες υπερβολές. Σ' αυτό βοηθάει η προσεκτική συγκέντρωση πραγματικών γεγονότων στην οποία στηρίζει ο συγγραφέας την υπόθεση του βιβλίου.

Το υπόβαθρο της εκλογικής ήττας της αριστεράς το 1948 –που γύρω της πλέκεται η υπόθεση- ήταν η πολιτική της ταξικής συνεργασίας του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος στη διάρκεια της Αντίστασης και στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Οι δυνατές «στιγμές» του βιβλίου είναι εκείνες που μιλάνε για τις συνέπειες αυτών των συμβιβασμών. Όπως για παράδειγμα η γνωμάτευση του Αρειου Πάγου που έκανε διάκριση ανάμεσα σε «φυσιολογικά βασανιστήρια με στόχο τον εκφοβισμό» και σε «ωμότητες ιδιαιτέρως απάνθρωπες». Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονταν οι κατηγορούμενοι φασίστες που απαλλάσσονταν ή έπαιρναν γελοίες ποινές για να ανακυκλωθούν κατόπιν στο κρατικό μηχανισμό και τη Χριστιανοδημοκρατία. Αντίθετα οι «υπερβολές» των ανταρτών τιμωρούνταν αυστηρά με βάση τη δεύτερη κατηγορία.

Κάθε ομοιότητα με τις βιομηχανία στημένων δικών ενάντια στους μαχητές του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μετά τη Βάρκιζα, κάθε άλλο παρά τυχαία είναι. Η μόνη διαφορά, είναι ότι ο Παλμίρο Τολιάτι ο ηγέτης του Ιταλικού ΚΚ ήταν υπουργός Δικαιοσύνης στις κυβερνήσεις «Εθνικής Ενότητας» το 1945-46.

«Τα τζιπ της αστυνομίας φρέναραν, αλλά δεν σταμάτησαν. Χώθηκαν στη μάζα των διαδηλωτών σαν ατσάλινη σφήνα, υποχρεώνοντάς τους να παραμερίσουν, αν δεν ήθελαν να παρασυρθούν. Οι αστυνομικοί που κάθονταν στα πίσω καθίσματα άρχισαν να χτυπούν από ψηλά με τα κλομπ και τον υποκόπανο άντρες, γυναίκες και παιδιά αδιακρίτως.» Γένοβα 2001; Η τακτική είναι η ίδια, μόνο που αυτή η σκηνή περιγράφει τη καταστολή μιας διαδήλωσης ανέργων στη Ρώμη την άνοιξη του 1948.

Η ηγεσία του ΙΚΚ υπέγραψε τις δικές της «Βάρκιζες». Το αποτέλεσμα μπορεί να μην ήταν ένας εμφύλιος πόλεμος όπως στην Ελλάδα αλλά η περιθωριοποίηση του μεγαλύτερου ΚΚ στον «ελεύθερο κόσμο» για τριάντα και πάνω χρόνια, ενός κόμματος που ακόμα και στα τέλη της δεκαετίας του '50, μπορούσε να μετράει δυο εκατομμύρια μέλη. Οι εκλογές του 1948 επισφράγισαν μια ήττα που είχε αρχίσει να διαγράφεται από το 1944-45.

Τότε, οι παρτιζάνοι και οι εργάτες στις μεγάλες πόλεις του βορρά έδιωχναν τους φασίστες και καταλάμβαναν τα εργοστάσια. Διευθυντές κι εργοδηγοί πετάγονταν έξω με κλωτσιές, όχι μόνο για συνεργασία με τους φασίστες αλλά και για «δουλική συμπεριφορά στα αφεντικά». Το ΙΚΚ επέλεξε να συμμετέχει στις κυβερνήσεις «όλων των Ιταλών» λέγοντας ότι τη λύση θα τη δώσει η κάλπη. Όταν έφτασε εκείνη η ώρα ο «άνεμος του βορρά» είχε κοπάσει.

Η άλλη πλευρά του νομίσματος ήταν οι κυβερνήσεις της Χριστιανοδημοκρατίας (με τους Σοσιαλιστές από τη δεκαετία του '60) με όλες τις διακλαδώσεις προς τη Μαφία και το «βαθύ κράτος» των μυστικών υπηρεσιών και των σκανδάλων κάθε λογής. Το «σβήσιμο σε μαύρο» δηλαδή, όπως λέει προς το τέλος του βιβλίου ο απογοητευμένος Τομάζο Μοράβια.

Στα τέλη της δεκαετίας του '60 μέχρι τα μέσα του '70 ένα συγκλονιστικό κύμα αγώνων που στο κέντρο του βρέθηκε η εργατική τάξη απείλησε να γκρεμίσει αυτό το οικοδόμημα. Για άλλη μια φορά, σε βοήθεια του ιταλικού καπιταλισμού έσπευσε το ΙΚΚ με την πολιτική του «ιστορικού συμβιβασμού». Η σημερινή «κεντροαριστερά» κι όσοι την στηρίζουν στην Ιταλία έχουν πράγματι να επιδείξουν μια «λαμπρή» ιστορία συμβιβασμών και προδοσιών.

Ωστόσο βρισκόμαστε πολύ μακριά από ένα ακόμα «σβήσιμο σε μαύρο». Είναι καιρός να δυναμώσουμε το κόκκινο.

§ · Μ ·